

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H

2

FREDERIKSBORG HØJSKOLES

AARSSKRIFT 1924

Medunting Hilarn
for
Lucy Bergman

FREDERIKSBORG HØJSKOLES
AARSSKRIFT

FREDERIKSBORG HØJSKOLES

SÅ SLOG HAN HARPEN AF HARME • STRENGEN ER AF GULD • NUFØJ
HANS BRUD UD AF TROLDE
ENS ARME • SÅ LIFLIG LEGTE HAN FOR SIN

AARSSKRIFT 1924

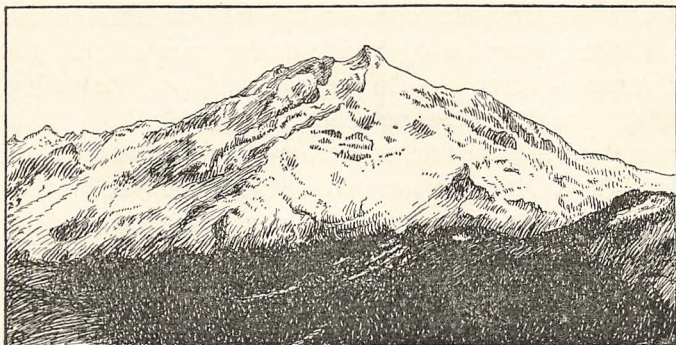
Statens pædagogiske Studiesamling
København

H

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
UNDER REDAKTION AF:
HANS HANSEN KNUD MADSEN
FREDERIK L. BEGTRUP

Frederiksborg Amts Avis' Bogtrykkeri.

Statens pædagogiske Studiesamling
København

MIN REJSE I AMERIKA

INDLEDNING

I Efteraaret 1924 gjorde jeg sammen med min Søn Frederik en Foredragsrejse til de Danske i de Forenede Stater.

Det var „De sammensluttede Ungdomsforeninger“ — D. S. U. —, som knytter sig til „Den danske Kirke“ derovre, der havde indbudt mig ved deres Formand, Præsten *Alfred Jensen* i Tyler, efter at *Arild Olsen* fra Omaha under sit Besøg i Danmark i 1923 først havde talt til mig derom.

En lignende Foredragsrejse var aftalt mellem *Halfdan Helveg* og mig for ti Aar siden. Frederik, som dengang lige var bleven Student, skulde have været med. Dampskibsbilletter med Køjeplads osv. var købt til Skibet „Aquitania“. Men saa kom Verdenskrigen. Englænderne tog „Aquitania“ i Krigsbrug, og Rejsen maatte opgives i sidste Øjeblik.

Nu var jeg bleven en halv Snes Aar ældre, efter min og andres Mening lovlig gammel til saa lang og anstrengende en Rejse. Men til Gengæld havde min

Søn i Mellemtiden opholdt sig tre Aar som kemisk Ingeniør i Amerika og kunde derfor være mig til god Hjælp paa Turen. — Da Indbydelsen kom, tænkte jeg, at det maatte være nu eller aldrig, jeg kom til at gæste vore Landsmænd derovre, og saa vovede jeg da i Guds Navn at gøre Rejsen, som jeg heller ikke kom til at fortryde, skønt den paa Forhaand stod for mig som næsten uoverkommelig.

Jeg skulde i 87 Dage rejse til 40 „Pladser“, spredt over det store Fastland fra New York til Stillehavskysten, derfra til den mexikanske Havbugt og atter op langs Østkysten til den nordligste af Ny-Englands-Slaterne, ialt omtr. 8.000 engelske Miles foruden Sejlturen frem og tilbage over Atlanterhavet, ofte med flere Hundrede Miles' Nattetur fra Sted til Sted og med ganske faa „Hviledage“ undervejs.

Naar dette lykkedes saa godt, at jeg kom friskere hjem, end jeg drog ud, og ikke har følt Spor af Træthed efter Hjemkomsten, saa skyldes det udvortes de mageløs bekvæmme Rejsemidler, den kraftige, amerikanske Levemaade og den omhyggelige Gæstfrihed, vi nød allevegne. Men indvortes skyldes det især den aandelige Glæde, som jeg havde af Samlivet med trofaste danske Mennesker i det fremmede Land.

Paa de store Atlanterhavsdampere havde vi det saa mageligt og behageligt, at jeg maatte sande en Medrejsendes Ord: „Vi kan egentlig ikke sige, at vi sejler til Amerika. Vi gaar ombord i et første Klasses Hotel i Southampton, og saa flytter det sig med os til New York!“ — Det amerikanske Jernbanesystem letter ligeledes i høj Grad de lange Rejser. Skønt Banerne tilhører forskellige store Selskaber, samvirker de meget nøje. Den samme simple og faste Orden

raader overalt, saa man let finder sig til Rette, selv paa en kæmpestor Station. Togene gaar præcist og hurtigt. Vognene ruller uden Stød. Den eneste Vognklasse, som findes, svarer i Udstyr til 2. Klasse i Danmark. Der er Adgang til udmærkede Spisevogne, og ombæres Frugter og iskolde Drikke til Salg overalt i Toget. Hvem der vil køre mageligere, kan tage Til-lægsbillet til en „Pullmanvogn“ med Lænestole, Ud-sigtspladser og behagelige Senge til Natteture. — Men Jernbanerne har faaet stærke Konkurrenter i de Milli-oner af Automobiles, som i de sidste Aar er myldret frem i de forenede Stater. Fords Maal: hver Mand sin Bil! er næsten naaet derovre. I Staten California med omtrent $3\frac{1}{2}$ Million Indbyggere findes der over 1 Million Biler. Ved enhver Fabrik ser man en hel „Park“ af Biler. Det er Arbejderne, som kører til Værkstedet i deres egne Vogne, ligesom de hos os kommer paa Cykler. I Storbyerne gaar der en uafbrudt Strøm af Biler i fire Rækker gennem alle Hovedgaderne, og selv i den mindste Købstad ser man i Forretnings-tiden to Rækker Biler „parkede“ i Hovedgaden og kan tit ikke finde Plads til sin egen, naar man kom-mer i den travleste Tid. Selv Farmerne har hver sin Bil. Jeg kom til at spørge i en dansk Nybygd, hvor mange Biler der var, og de svarede, at der var een, nej to gamle Mænd, som endnu ingen havde. — Vejene er ikke alle Steder paa Højde med denne mægtige Færdsel af Motorvogne af alle Slags. I de lerede Jordveje, som findes i Mellestaterne, kan man nok køre fast eller glide i Grøften, naar man skal ud i sin Bil efter en ordentlig Regnbyge. Men snart vil alle Hovedveje være cementerede, og da kan man køre sine 35 Miles i Timen paa den behageligste

Maade. Det oplevede vi især i Californien, som er videst fremme i sine moderne Vejanlæg.

Mangfoldige Mennesker i de forenede Stater farer nu over hele Fastlandet fra New York til St. Francisco uden at sætte deres Fod i en Jernbanevogn. Det er blevet Skik for smaa Familier at bile rundt i deres Sommerferie med Telt, Tæpper og Kogeredskaaber. Der er ved alle Byer indrettet „Parker“ for saadanne Lystrejsende, og Turen koster ikke meget mere, end der bruges til Gasolin og tilfældige Reparationer af Bilen.

En anden Grund til, at det er let at rejse om i det store amerikanske Land, er den *Enshed*, som præger de forenede Stater i Modsætning til Europas Lande. Den Foredragsrejse, vi gjorde, vilde svare til, om vi havde rejst hele Europa rundt og talt den ene Aften i Hamborg, den næste i Kølln, den tredie i Paris, den fjerde i Bordeaux, den femte i Barcelona, den sjette i Madrid, den syvende i Lissabon og saa videre gennem Italien, Grækenland, Rumænien, Polen osv., til vi kom hjem igen over Stockholm eller Oslo. Men hvor meget besværligere, ja hvor umuligt vilde det ikke være at gøre saadan en Foredragsrejse i et Par Maaneder over alle de Toldgrænser, blandt alle de forskellige Folkeslag, med alle de mærkvædigste Befordringsmidler!

Skønt de forenede Stater har lige saa stort Fladefang som Europa og er delt i henved halvhundrede „Stater“ med hver sin stedlige Regering, danner de dog et meget mindre sammensat Folkesamfund end vor gamle Verdensdel. Der tales overalt det samme Sprog, der gælder væsentlig de samme Love, der findes ingen Toldgrænser. Man mærker slet ikke, at man

kommer fra den ene Stat til den anden. Desuden er det daglige Liv, trods Modsætning mellem Øst og Vest, Syd og Nord, mærkværdig ens allevegne. Ja, selv de Varer, man faar, er fra de samme store Fabriker overalt i Staterne: den samme Sæbe, den samme Slags Cigarer, de samme Billedblade, den samme Madtillavning, de samme Films, de samme Spillemaskiner, de samme Slags Møbler, den samme Husindretning, de samme Reklameskilte osv., osv., hvor man saa kommer. Denne samlede Enshed er det, som har lagt Grund til de kæmpemæssige Storindustrier paa alle Felter. Men det er ogsaa den, der gør de lange Rejser lette i Sammenligning med en lille Udenlandsrejse her i Europa.

Man vil maaske tænke, at denne Ensformighed over det hele maa gøre Rejserne derovre meget kedsommelige. Men her kommer den storslaaede Natur den Rejsende til gode som en herlig Adspredelse paa de lange Farter. — Vel har Amerikas Fastland langtfra saa hurtigt skiftende Landskaber som vor lykkelige Verdensdel, hvor Hav og Land, Bjerge og Sletter, smilende Marker og store Skove veksler med faa Mils Mellemrum. Man kan derovre rejse en hel Dag, uden at Egnen skifter kendeligt Præg omkring en. Men Iltogsfarten volder, at man ikke faar Tid til at blive ked af Udsigterne, selv om man faar et stærkt Indtryk af Landskabets majestætiske Uforanderlighed.

I det hele er Amerika et meget smukkere Land, end jeg nogensinde har vidst. Vore kære Landsmænd derovre har ikke talt meget derom, naar de kom hjem og ellers i alle Maader stræbte at synge det ny Lands Pris. De har maaske ikke haft stærk Sans for et Landskabs ejendommelige Præg, og de har været altfor

optagne af Menneskelivet og Kampen for Tilværelsen til at skænke Naturomgivelserne den Opmærksomhed, vi i det gamle Land har udviklet ved vore utallige Spadsereture i det fri og Lystrejser til fremmede Egne.

Jeg havde i Forvejen hørt en Del om de snorlige Veje i Nord og Syd, Øst og Vest med nøjagtigt Mellemrum af en engelsk Mil og kunde ikke lade være at tænke mig Præriens Flade som et ganske upoetisk, regelmæssigt Skakbord i kæmpestor Stil. Jeg vidste ogsaa, at Jernbanerne, som var de første Kunstanlæg i mange Stater, gik som snorlige Baand uden Krumninger hen over Landet. At dette var „praktisk“, kunde jeg sagtens forstaa, naar man kun tilføjede en god Nummerering paa hele det uhyre vidtstrakte Vejnet. Og det bekræftede sig da ogsaa, at en Bilfører egentlig aldrig behøver at spørge om Vej derovre, naar han kun veed, hvor langt i Vest og Nord eller Øst og Syd den By ligger borte, som han skal køre til, fordi Strækningen bliver lige lang, hvilke retvinklede Hjørner han saa vælger at dreje ved, og at det eneste, som alligevel bringer ham til at raadføre sig med stedkendte Folk, er den Omstændighed, at nogle af disse Veje er udmærkede og andre næsten ufarbare. Men jeg troede paa Forhaand, at denne geometriske Kvadrering vilde gøre Landskabet rædsomt „upoetisk“. Heri tog jeg imidlertid fejl, skønt jeg nu og da paa de lange Bilture maatte savne vore herlige gammel-dags Veje, der snor sig ud og ind over Bakker og Dale som en fri Linje i køn Harmoni med Omgivelserne.

I Midtstaternes Farmerland med dets kraftige Majsmarker og løvrige Plantninger skjulte Vejene sig i Landets Frodighed. Paa Montanas aabne, træløse Vid-

der viste de ud mod den storladne fri Horisont. I Rocky Mountains vældige Bjerge maatte de kønt sno sig langs Afgrunde og gennem snævre Passer. I Washingtons Skove overhævedes de af ældgamle Fyrretræer, saa høje som Raadhustaarnet i København. Ved Stillehavet maatte jeg prise den gode Cementvej, som fulgte 100 Miles med Havets Brænding. Og selv i det ganske flade Texas var der en egen Ynde ved at rulle frem mellem de uendelige Rækker af hvide Bomuldsmarker. Da jeg tilsidst kom op til Ny-Englands Bakke- drag med vidunderlig farvede Efteraarsskove mellem Søer og idylliske smaa Klippedrag, blev Vejene helt glemte over de henrivende Udsigter i det solrige disede Oktobervejr.

Og alle de Amerikanere, som jeg saae omkring mig, især i de lange, aabne Jernbanevogne, gjorde, som alt andet, et tiltalende, skønt temmelig ensartet Indtryk. I „the Smokers“, som vi oftest sad i, var der et fast, mandigt og dog velvilligt Præg paa de allerfleste Ansigter, enten det saa var Arbejdere, Farmere, Salesmen eller Lystrejsende, der sad omkring os. Der var især en Type med kvikke Øjne, krogede Næser og brede Hager, som var saa almindelig, at jeg maa regne den for særlig amerikansk. Og disse firskaarne Mænd i Skjorteærmer (paa Grund af Varmen), med Sixpence-Huer og Shagpiber i Mundene, spyttede saa flot og snakkede saa glad støjende, at man blev helt oplivet af deres Selskab, skønt man ved at lure kunde høre, at Ordene „Dollar“ og „Job“ forekom i hver anden Sætning, de udslyngede. De var paa een Gang saa mandige og saa barnlige, saa saglige og saa spøgefulde, saa ligegyldige og saa velvillige, at man fik samme Indtryk af dem som af Landskaberne, vi

foer igennem: en storskaaren, ensartet, sund og køn Menneskerace, som man, i det mindste i Forbifarten, maatte se paa med Velbehag. Nu og da isprængtes dette solide, angelsaksiske Folkefærd af en kulsort, elegantbygget Neger med tykke Læber, kruset Haar, dejlige hvide Tænder og et rørende barnligt Blik i de store Øjne, hvis hvide Rundinger stak stærkt af mod Ansigtets sorte Farve. — I Spise- og Sovevognene var der altid Negere til Opvartning, og jeg nægter ikke, at de var mig til stor Oplivelse paa de døgnlange Rejser.

Ja saadan „laa Landet for mig“, som Englændene siger. Og naar jeg hundrede Gange blev spurgt af de indfødte: „Naa, hvad synes De saa om United States?“ kunde jeg heldigvis svare: „Udmærket godt!“ Jeg tror heller ikke, det vilde være bleven taget naadigt op, hvis jeg havde trukket paa det.

Maden var overalt udmærket: et kraftigt Maaltid med varme Retter Kl. 8, Kl. 1 og Kl. 6 — foruden den uundgaaelige Kop Kaffe Kl. 10 om Aftenen, naar vore Møder var omme. — Og saa de mange Slags dejlige Frugter, som vi fik paa fastende Hjerte og hele Dagen igennem. Det var Mad for Mogens i den stærke Varme, vi maatte døje, og en udmærket Erstatning for de forbudte stærke Drikke, som jeg ikke saae noget til — undtagen i New York!

Jeg kunde fortælle en Del mere, f. Eks. om Husenes praktiske Indretning, om Landbruget, Industrier osv. Men mit Maal med denne Rejsebeskrivelse er ikke at forøge de mange Bøgers Tal, hvori man taler vidt og bredt om Ting, som man i Grunden ikke kender. Jeg er ikke saa dum, at jeg tror, man kan lære et stort Land med en Befolkning paa over 110 Millioner

at kende ved en Fart igennem det paa to og en halv Maaned. — Jeg rejste heller ikke til Amerika som den, der vilde nyde Landskabet eller studere et fremmed Folks Liv. Jeg kom der kun for at besøge vore Landsmænd, og det bliver da vort Møde med dem, som jeg efter bedste Evne vil prøve at fortælle om paa disse Blade.

Der skal være omtrent en halv Million Danskere i de forenede Stater. Mange af dem bor spredt uden indbyrdes Samling. Andre danner store Foreninger med det Formaal at hjælpe hinanden i det fremmede Land. Saadanne Sammenslutninger er *Dansk Brodersamfund* og *Dania*. Saavidt jeg veed, har „Brodersamfundet“ visse halvt religiøse Ceremonier, men er nok ellers rent selskabeligt med den Opgave at yde Medlemmerne Hjælp, naar de trænger dertil. De har anselige Samlingshuse i mange Byer. — Men jeg kom kun lejlighedsvis i Berøring med disse Foreninger.

En virkelig folkelig Sammenslutning med det Øjemed at styrke hinanden til at leve som Danskere finder man vist kun i de kirkelige Kredse. Men disse deler sig atter i to Lejre, som skiltes skarpt i 1893: *Den forenede Kirke*, som nærmest svarer til „Indre Mission“ i Danmark, og *Den danske Kirke*, som har et grundtvigsk Præg. — Det var i „den danske Kirke“s Kredse, jeg var Gæst, og det gik mig i Amerika som herhjemme, at Indre Missions Venner næsten aldrig ulejligede sig for at faa min Røst at høre. De Kredse, jeg besøgte, var derfor meget nær af samme Beskaffenhed som dem, jeg taler til i Forsamlingshusene herhjemme. Men jeg tør ogsaa tro, at det er dem, som med mest Iver søger at bevare

deres Danskhed med det kristelige og folkelige Livsindhold, som er givet os paa Modersmaalet.

*

AF MIN DAGBOG PAA REJSEN

Onsdag Morgen den 30. Juli 1924, paa samme Tid, som vore to Hundrede Sommerpiger forlod Skolen, begyndte min Søn og jeg den lange Rejse. — Frederiks Hustru fulgte os til *Esbjerg*, hvor hun blev modtaget af sine Forældre, *Jacob* og *Ingeborg Appel* fra Askov. Det var os meget kært, at disse nære Venner kunde vifte et Farvel til os, da „Dronning Maud“ Kl. 5¹/₄ om Eftermiddagen sejlede ud paa Vesterhavet.

Da vor Rejse var nøjagtig indpasset mellem Sommerskolens Slutning og Vinterskolens Begyndelse, maatte vi vælge saadanne Ruter over Atlanterhavet, som stemte dermed. Og da ingen af det danske Selskabs Baade havde Tur i de Dage, sejlede vi med *Cunard-Line* fra England til Amerika og med *White Star-Line* tilbage igen.

Efter en rolig og behagelig Rejse over Vesterhavet landede vi Torsdag Eftermiddag Kl. 5¹/₂ i Parkeston og rullede i det blideste Solskinsvejr til London, hvor vi overnattede. Fredag Formiddag gik Turen videre, i Følge med mange andre Amerikafarere, i Cunard Lines Ekstratog til Southampton, hvor vi om Eftermiddagen kom ombord i det kolossale Skib *Berengaria*, som skulde føre os over Atlanterhavet. Dette Skib paa over 52,000 Tons og otte Dæk over

hinanden blev bygget af Tyskerne lige før Verdenskrigen og kaldtes dengang „Imperator“. Ved Freden blev det afstaaet til de Allierede og overtaget af Cunard-Line, som gav det sit nye Navn. Det kan rumme omtrent 2500 Passagerer, og skønt vi 300 Anden-Klasses Rejsende kun havde Adgang til en mindre Part af Skibet, havde vi dog rundelig Plads i de store Saloner og paa de lange aabne Dæk. Vor eneste Kvide var, at vi havde faaet en Kahyt paa nederste Dæk, „H-Dækket“, saa nær ved Vandgangen, at vi ikke kunde aabne Køjet, saa der blev dygtig varmt i Køjerne. Men saa snart vi om Morgenens kom op af denne Svedekasse, havde vi den dejligste friske Sommerluft at aande i hele Dagen. Vi fik ogsaa den fineste Mad, vi kunde ønske os, og livlig Underholdning af det brogede Rejseselskab. — Her var samlet Mennesker fra mange Lande og vidt forskellige i alle Henseender. Der var danske Farmere, som vendte hjem fra Besøg i det gamle Land, jødiske Forretningsfolk, Præster af alle „Denominationer“, selv en Tamul fra Ceylon, som gjorde Indtryk ved sin høje Skikkelse, sit smukke mørke Ansigt og sin udviklede Intelligens, franske Gøglere fra Paris, som gav Forestillinger ombord i den moderne, letsindige, men flotte Dansekunst fra Montmartre o. s. v. Det var en god Skole i ren Menneskelighed at leve en Ugestid i et saadant Selskab. Men jeg maa opgive her at anføre alle de lærerige Oplevelser og Samtaler, som vi derved fik Del i. — Naar man var træt af Samtale, kunde man hvile i en magelig Liggestol med en Bog i Haanden eller stirre paa det grænseløse Hav med sine solbelyste Bølger, hvor nu og da

en Hval slog sine Bugter og prustede Straaler op i Luften. Kun en eneste Fugl, vistnok en Stormsvale, saae jeg under fem Dages Sejlads. — Det var et Slaraffenliv, hvor selv den dovneste fik kraftig Madhu til de stærke Maaltider af den herlige Luft, som vi badede os i, mens Kæmpeskibet gik aldeles støt gennem høje Bølger.

Den sjette Dag fik vi Land i Sigte. Vor døsiges Ro afløstes af ivrige Samtaler om den snarlige Landing.

Fredag den 8. August saae vi Kysten af Long-Island med dens straalende Landsteder og Hoteller langs Stranden. Og hurtig nærmede vi os Indsejlingen til *New-York*, hvor Farvandet var fyldt af Skibe. De hjemvendende Farmere stirrede ud efter „Frihedsstøtten“, som for dem er Symbolet paa det herlige, fri Amerika. Men mine Øjne blev fængslede af nogle høje skylignende Blokke længere oppe i Landet. Det var Skyskraberne paa Manhattan. Og da vi kom nærmere til de stolte Kolosser, blev jeg saa stærkt grebet af det storslaaede og dejlige Syn, at jeg næsten glemte at kikke til Frihedsgudinden midt i Sejlergaden. — Ja, disse vældige Bygninger, som stod i samlet Masse med Woolworths høje Taarn ragende op over dem alle — det var et Syn, jeg ikke vil glemme. Det var det nye mægtige Land, som her hilste mig med sine Vidnesbyrd om Menneskeslægtens Kraft og Snille. Skyskraberne er ikke blot kæmpestore, men de er i Virkeligheden forunderlig smukke. Jeg maatte ligne dem ved jættestore Kaktusplanter. Her var en ny naturlig Bygningskunst groet op, skabt af Livets Kraftudfoldelse, mere ægte og ren i Stilen end alt det smaalige Makværk,

som sammenflikkes af svundne Tidens afdøde Stilarter. Det gav mig det første stærke Indtryk af vor Tids Skaberkraft, det stolte Symbol paa den ny Verdens Magt.

Den herlige Indsejling fandt Sted ved Solnedgang, og da vi naaede op til Dokken, var det saa mørkt, at de mange Tusinde Lys fra de krydsende Færger og de mægtige Lysreklamer fra Kæmpebyen kunde virke med fuld Styrke paa mit betagne Sind.

Vi naaede for sent ind i Dokken til at komme fra Borde samme Aften og maatte altsaa endnu en Nat sove i vor Kahyt. Næste Morgen tidlig blev vi purret ud og fik vor sidste Breakfast ombord. Men vi kunde ikke komme i Land, inden vi havde gennemgaaet Pasviseringen, som foregik paa Første Klasses Dæk. Vi vandrede som en Flok Faar, eller rettere i Gaasegang, gennem de straalende Saloner, som nu stod tomme, og forbi mange Kahytter, der lignede elegante store Soveværelser paa Landjorden. Men derefter maatte vi staa eller sidde et Par Timer paa Dækket, mens vore Formænd i Rækken blev „eksaminerede“. Da vi først naaede frem til Visitatorens Bord, tog Undersøgelsen for vort Vedkommende kun et halvt Minut (vi var jo „Besøgende“, ikke Emigranter), og uden al Stempling eller Paa-tegning af Passet kunde vi nu gaa ned ad den lange Løbebro til Cunard Lines Varehal, hvor vort Tøj hurtig blev toldefterset, og saa stod vi da som vore egne Herrer paa New-Yorks Grund.

I Hallen blev vi modtaget af tre danske Præstemænd: *A. J. Tarpgaard*, som bor i den nordlige Del af New York City (Bronx), og som tager sig af alle danske Indvandrere, der lander i Byen og ønsker hans Hjælp,

den unge cand. theol. *Petersen*, som nylig er kommen fra København og har tiltraadt Embedet som dansk Præst i Brooklyn efter Pastor R. Andersen, og Pastor *H. Jensen* fra det nærliggende *Perth Amboy*, der mødte for at byde os velkommen paa D. S. U.s Vegne.

Staden New-York modtog os med en overvældende Varme, mer end 100 Graders Fahrenheit, der virkede dobbelt i de dybe Gader. Det var som at gaa ind i en Bagerovn, og jeg tænkte med Ængstelse paa, om jeg nogensinde slap levende ud fra dette Land. — De tre Præstemænd var meget hjælpsomme. Men det kunde ikke undgaas, at det trættede os meget stærkt at vandre fra det ene Kontor til det andet for at opnaa Lempelser i Rejsseudgifterne (uden at det for Resten lykkedes). Ved at gaa hundrede Skridt blev jeg badet i Sved, og efterhaanden syntes jeg, at Brolægningen gyngede under mig som et Skibsdæk, mens jeg svimlede, hver Gang vi skulde op ad en Trappe.

I denne Tilstand spadserede og kørte vi at Par Timer omkring, og det var ligefrem en Lettelse at komme ned i en Subway, d. e. en af de mange underjordiske, elektriske Baner, og suse afsted i rungende Mørke, der hvert Minut gennemglimtedes af en oplyst Station, vi foer forbi. Jeg kunde naturligvis ikke orientere mig i denne kæmpemæssige Hurlumhej og var helt i mine Følgemænds lidt famlende Hænder. Men tilsidst kom vi atter over Jorden. Min Søn og jeg skiltes fra de tre Præster og kørte alene i en Elevated (d. e. en Jernbane i Højde med 2. Sal af Husene) ud i Brooklyn, hvor vi besøgte min gamle Broder Julius, som har boet over 40 Aar i Amerika, og nu lever ensomt i sin høje Alder. Vor Samtale, som varede et Par Timer, bragte mig til at glemme Svimmelheden og den stærke

Hede, hvori vi sad. Med Liv i Sindet drog vi derfra til Grand Central Railway St. — en af de største og smukkeste Banegaarde i Verden, som ligger midt i New York City. Og efter et Par Timers Ophold i dens Ventesele kom vi om Aftenen ind i en Pullman-Vogn for at køre ud i Landet.

Vor Rejse var ordnet saaledes, at der intet Ophold blev gjort i Staten New-York. Det første Foredrag skulde holdes i *Detroit* i Michigan, og derfra gik Turen Vest paa. — Vi var gaaet til Køjs i den store By, men da vi vaagnede, rullede Toget gennem det grønne Farmerland. Og det var velgørende igen at være ude paa fri Felt. — Med Glæde saae jeg de mange Majsmarker og de spredte Farme, hvis Siloer, hvori Kornet gemmes, lignede Kirketaarne. Men jeg kunde ikke undgaa at opdage, hvor megen Jord der laa øde, og hvor lidt „intensiv“ Dyrkningsmaaden var. Jeg fik senere andet at se i de egentlige Farmerstater og blev gjort opmærksom paa, at Landbruget i Staten New-York i disse Aar lider under, at Farmernes Børn drager til Storbyerne for at faa lettere Arbejde, der lønner sig bedre. Der er en Stilstand, ja en Tilbagegang i Landets Opdyrkning, som gør det mere iøjnefaldende, hvor uklogt det er, at de forenede Stater netop nu har spærret Vejen for dygtige Bønders Indvandring fra det nordlige Europa! Jeg kunde ikke lade være at tænke paa, at dette mægtig store Land ligger rede for hundrede Millioner virksomme Menneskers Arbejde. Men det kan heller ikke vare længe, inden Adgangen dertil bliver aabnet igen.

Over Niagarafloeden mellem Erie- og Ontariosøen, som danner Vestgrænsen for den store Stat New-York, kørte vort Tog ind i *Canada*. I Victoriaparken, som

ligger langs Floden, standsede vi i fem Minutter, og alle strømmede ud paa den græsklædte Brink for at se de mægtige *Niagara-Falls*, som her paa kort Afstand viste sig frit over Floden. Jeg vilde nødigt have undværet dette Syn, hvori Amerika viser sin Naturkraft og Amerikanerne deres Menneskesnille i eet samlet, uforglemmeligt Billede. Men jeg beklagede ikke, at vor Tid forbød os et længere Ophold paa den berømte Turistplads.

Over Detroitfloden, som udmunder i det nordvestlige Hjørne af Eriesøen, kom vi atter fra Canada ind i Staten *Michigan*. Lige ved Grænsen ligger den store Industriby *Detroit*, hvor jeg skulde holde mit første Foredrag. — Det er den af alle Amerikas Storbyer i Østen, som er vokset hurtigst i Vejret. Dens udmærkede Leje mellem de store Søer og midt i Jernbanelinjen, med let Adgang til Kul og Jern, er bleven udnyttet af dygtige Fabrikker. Og især har den hævet sig, siden den for 20 Aar siden blev Sædet for en vældig Tilvirkning af Automobiler. *Detroit* havde i 1880 116.000 Indbyggere, i 1900: 285.000, men nu langt over 1 Million. Verdensberømt er jo *Fords* Automobilfabrik, der sysselsætter mer end 50,000 Arbejdere, og som i Sommer kunde reklamere med, at den har lavet ialt 10 Millioner Fordvogne. En anden Bilfabrik har 25.000 Arbejdere. En tredje 17.000 osv. — Forsynlige Folk har allerede for 100 Aar siden lagt Byen paa et mægtigt Landomraade og givet den en Række brede Boulevarder. Den fylder mere Plads end selve New York, og trods sin store Industri er den en køn By, hvor man kan bo luftigt og have mange grønne Træer for Øje.

I det hele har de amerikanske Byer altid et stort

Fladefang, saa de angelsaksiske Indbyggere har kunnet tilfredsstille deres Drift til at sidde „hver i sit Hus“. I Forretningskvarteret taarner Bygningerne sig tæt, og der findes gerne nogle Skyskrabere med en Snes Etager. Men i den Del af Byen, hvor Borgerne har deres Hjem, ligger der kun enetages Huse med Plantning omkring. Dog er der sjælden en heget Have. Græsplænerne foran Husene med deres Buske og Blomster er ikke skilt fra den offentlige Gade ved noget Gitter eller Plankeværk. I Grænseskillet løber der en cementeret Spadseresti, som alle kan gaa paa, og udenfor er der gerne Alléer paa begge Sider af den asfalterede Kørebane. Da nu Husene er byggede med jævn god Smag og stor Afveksling, gør disse Residential Sections eller Villakvarterer et meget smukt Indtryk, og skønt der færdes mange Biler ogsaa dær, er de dog et sundt og fredeligt Opholdssted for Storstadens velstillede Befolkning.

Husene er hvert for sig som Regel komfortabelt indrettet med Gulve og Paneler af smalle, tætsluttende Brædder, megen Maling og Lakering, Skydevinduer med „Screens“ (det er Staaltraadsvæv i Rammer, som udelukker Fluer og Myg), rummelige Værelser, mæglige, maskingjorte Møbler, Overflod af Gyngestole. I Midten af Huset findes der gerne en Badstue med alt Tilbehør, og Køkkenet er udrustet med alle mulige praktiske Bekvemmeligheder. Det hele gør et samlet og lunt, men just ikke noget personligt Indtryk. Man mærker det maskingjorte og savner noget af det hyggelige Hjemlivspræg, som vore Stuer faar, især naar de i flere Led har været i den samme Families Eje. Kunst er der ikke meget af, Billederne paa Væggene fortjener ikke nærmere Omtale, uden for

saa vidt de, som i de danske Hjem derovre, minder om det gamle Land, eller de ved Lithografier eller Buster af Abraham Lincoln og Woodrow Wilson røber Beboernes amerikanske Patriotisme.

I Detroit blev vi modtaget af Stedets danske Præst, Hr. *Rasmus Jensen*, som i sin Bil styrede os sikkert gennem Hovedgadernes Vognvrimmel ud til sin Præstebolig i en fredelig Sideallé. Han er en bred, munter og snaksom Mand i sine bedste Aar. Nylig var han kommen til denne Plads fra California, som hans unge, elskværdige Døtre længtes meget efter. Jeg erfarede senere, at den kirkelige Stilling i Detroit er meget vanskelig. Men det mærkede vi intet til paa vor gæstfri Vært. — Forøvrigt var det ikke Præsten, men Ungdomsforeningens Formand, Ingeniør *Kobbernagel*, som var Leder af Mødet, der blev holdt i „Dansk Brodersamfund“s store Sal paa et andet Sted i Byen. Hr. Kobbernagel er en Mand, der efter mit Skøn har en god og sund Opfattelse af sin Forenings Opgave, der minder om, hvad der udrettes i en Højskoleforening herhjemme. Samtalen med ham beredte mig godt til min første Fremtræden som Taler i Amerika.

Spændingen ved mit første Møde med Landsmænd drev al Rejsetræthed paa Flugt og gav mig en ejendommelig Sindsbevægelse, da jeg traadte ind i den i den store Sal, som var smykket med Stjernebannere og Dannebrog, og som var fyldt af over 150 gamle og unge Mennesker. — Vi sang først: „I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme!“ Og da Sangen lød hundredstemmig med en Kraft og Varme, som jeg sjældnen har oplevet, mens alle Øjne tindrede mig i

Møde, følte jeg mig ret indviet til at staa frem og tale Dansk med Hjerte og Mund.

Jeg fortalte H. C. Andersens Eventyr om „Nissen hos Spækhøkeren“ og prøvede derpaa at fortælle noget om det endnu bedre Eventyr, som Grundtvig havde gjort til Virkelighed i Danmark: Eventyret om et oplyst Folk, der i sit jævne Liv kan forene driftigt Arbejde med dyb Poesi, og om et Land, hvor man ikke behøver at løbe op ad mange Trapper for at komme fra den travle Mand i Butiken til den drømmende Student paa Kvisten, men hvor Folk af alle Klasser kan leve paa lige Fod med „digtende Trang under Arbejdets Gang“, hvor Digtingen er blevet en Livsmagt, som beaander vort daglige Virke og samtidig holder Øjet aabent for Menneskets kongelige Byrd og evige Livsmaal.

Jeg følte Tilhørernes Samhu med mig, mens jeg talte, og jeg mærkede deres Glæde over Mødet med os, da de efter Foredraget stimlede sammen og trykkede min Haand.

Ved Kaffebordet bagefter talte ogsaa min Søn, især til de Unge, som nylig var draget ud i Verden. Og tilsidst blev der en Spørgen om Nyt fra Danmark og en Bøn om Hilsener til Frænderne derhjemme, der næsten overvældede os. Men Livet og Hjerteligheden deri hævede Sindet og gjorde os glade ved hvert Ord, der lød, hvert Smil, vi fik, hver Taare, der talte om Længselen efter det gamle Land.

Ja, det var i Sandhed en god Begyndelse, vi fik gjort. Vi stod ikke længer som ængstelige Rejsende i et vildfremmed Land. Vi var havnede blandt vore danske Venner, og vi mærkede med Tryghed, at vi virkelig kom til dem med et godt Budskab.

Næste Dag rejste vi frimodig videre ind i Staten *Michigan* og saae fra Jernbanen det gode Farmerland med de velbyggede Gaarde glide forbi. Vor Opmærksomhed var særlig rettet paa Majsmarkerne, som var os ukendte. De stod i kraftig Grøde. Men Folk sagde, at det var tvivlsomt, om de kunde modnes i Aar, da Varmen var kommet for sent, og Nattefrosten godt kan indtræde i Begyndelsen af September. Det ejendommelige Forhold er, at Kolberne ikke bliver udviklede, naar det fryser nogle Grader under Modningen, mens Frosten senere næsten er en Betingelse for, at de kan blive faste nok til Høstning. Naar „Kornet“, som de kalder Majsen i Midtstaterne, ikke faar Varme nok, maa det høstes grønt og bruges som „Ensilage“ til Kvægfoder. — Jeg hørte senere paa Aaret, at Majshøsten var lykkedes bedre, end man havde ventet, paa Grund af den lange „indianske Sommer“, som flere af Kornstaterne nød godt af.

Mandag Eftermiddag Kl. 3 kom vi til Byen *Muskegon* ved Michigansøen, hvor der er en gammel dansk Kreds. Vi fik imidlertid Indtryk af, at Danskheden stod paa temmelig svage Fødder, og at Ungdommen næsten helt havde forladt de danske Forsamlinger. Selv Ungdomsforeningens Formand, som meget forekommende havde modtaget os paa Stationen, „glimrede ved sin Fraværelse“ ved Mødet om Aftenen, som i det hele var svagt besøgt. Intet Under, at den dygtige Præst, som nylig var kommet til Byen, saae lidt mistrøstigt paa sin Gerning. Der var et Krav rejst om, at der skulde holdes Søndagsskole og delvis prækes paa Engelsk „for Ungdommens Skyld“. Men jeg kunde ikke tro, at dette lidt fortvivlede Middel skulde kunne redde den hensygnende Danskhed.

Imidlertid talte jeg saa livligt, jeg kunde, til den lille Forsamling af trofaste Danskere, som var mødt i Kirkens Basement eller Kældersal. Og det vilde være utaknemligt af os, hvis vi ikke havde følt os personlig godt behandlede i de Familier, som vi gæstede. — Da Dampskibet, som skulde føre os over Michigansøen, aflyste Farten i sidste Øjeblik, fik vi uventet en Feriedag i Muskegon, og rare Mennesker gjorde den behagelig for os ved en prægtig Biltur til Omegnen. — Michigan-Søen er saa stor som Kattegat. Man kan altsaa slet ikke se fra Bred til Bred, og den vilde gøre ganske samme Indtryk som et stort aabent Hav, hvis ikke Vandets Farve var en anden, mere mørk, end Saltvandets. Vi var ude ved en høj Sandklit Syd for Byen med en storstilet Badestrand. Men ogsaa Sandet var af en anden Farve, mere gult, end det, vi kender fra vore Kyster. I den dejlige Aften med rosenrøde Skyer i Vest kørte vore elskværdige Værtsfolk os til *Grand Haven* nogle Mil Syd for Muskegon, og derfra sejlede vi om Natten over Søen til *Milwaukee* paa den vestre Bred, hvor vi landede om Morgenen tidlig efter en god Søvn ombord.

Milwaukee er den største By i Staten *Wisconsin*. Den har omtrent 400,000 Indbyggene og skal med sit Søklime være en af de sundeste Bopladsere i de forenede Stater. Fra det mægtige Farmerland, som omgiver den, henter den Byg til de største Malterier, som findes i Verden. — Vi spadserede om Morgenen i et Par Ventetimer ud i et dejligt Anlæg paa de høje Brinker langs Michigansøen. Det kaldes *Juneau-Parken* efter Borgmesteren Solomon Juneau, som er Byen s egentlige Grundlægger, og som levede i første Halvdel af det 19. Aarhundrede. Hans Statue staar paa en

smuk Høj ved Søen, og lidt fra den findes der en anden stor Statue, som forestiller Amerikas første Op-dager, Leif Eriksson.

Da vi henad Middag kom i Jernbanetoget og kørte gennem Wisconsins frugtbare Land mod Nord langs Michigansøen, var der et Navn, som stadig steg frem i mit Minde. Det var *Frederik Lange Grundtvigs*, som i to Aar havde sit Hjem i disse Egne, efter at han i 1881 var udvandret til Amerika med sin unge Hustru.

Første Gang Wisconsins Navn kom til at klinge i mine Øren (med den rette Tone paa anden Stavelse) var, da jeg i 1882 læste Fr. L. Grundtvigs „Rimbrev til danske Kristne“, dateret „Shiocton Wis. 17. Januar 1882“, der begynder saaledes:

Over Sø og salten Vove
Bort mig Sjælens Uro drev;
I Wisconsins mørke Skove
Skriver jeg til jer mit Brev.
Sig dog ej, at jeg er fremmed!
Dansk jeg er fra Top til Taa,
Og mit Hjerte er i Hjemmet,
Hvor min Fod end færdes maa. —

Hvor jeg hviler nu min Vinge,
Er Naturen skøn og stor;
Men ej Kirkeklokker klinge,
Spot kun møder Herrens Ord. —
O, I har det godt derhjemme
Under Folkekirkens Tag,
Aldrig skulde I forglemme
Hjertets Tak hver Herrens Dag.

Rimbrevet var en Formaning til ikke over de stærke Krav paa Frihed i den danske Kirke og det danske Folk at glemme Aandens Enhed. Jeg husker nok, at

vi Unge, saa vel som mange af de ældre Grundtvigianere, der kæmpede for den bekendte Askov-Adresse, fandt den unge Grundtvig temmelig konservativ. Men stod han den Gang endnu lidt ængstelig, og maaske lidt fornem, overfor de folkelige Frihedskrav, saa gav han dog i sit Rimbrev saa skønt et Vidnesbyrd om sin Tro paa Aandens Magt i Herrens Menighed, at det maatte glæde alle hans Faders Venner i det gamle Land. Dette Rimbrev var det første sikre Bud om, at Frederik Grundtvig, der før havde sværmet i æstetiske Tanker, nu uden Forbehold stillede sig i den Fylking, som havde haft hans Fader til Fører, at han havde fundet sig selv i det fremmede Land, og at han stod rede til under Korsets Mærke at kæmpe for den danske Sag blandt sine Landsmænd i Amerika. Hvor maatte man ikke glæde sig ved en saadan ung Høvdings Komme til Lejren. Hans Digt var den ædleste Efterklang af gamle Grundtvigs Skjalderøst. Hans Tanker og Syner var Faderens i fuld personlig Tilegnelse. Og det mærkedes snart, at han havde arvet ikke saa lidt af den Gamles aandelige Myndighed og kraftige Vilje.

Varslerne var gode for, at denne Mand kunde blive Fører for de Danske i Amerika. Og Haabet derom blev virkelig opfyldt. — En Søndag kom Grundtvig fra Shiocton til den danske Kirke i Neenah, hvor *Thorvald Helveg* var Præst. Det var et Møde, som ildnede dem begge til Arbejde for den danske Sag. I September 1883 tog Frederik Grundtvig mod Kaldet som Præst for den danske Menighed i *Clinton*, Iowa. Med sin kraftige Tale drog han en stor Kreds til sin Kirke, og med sine vækkende Sange, som han selv istemte med sin dejlige Røst, kaldte han Danskheden til Live

hos mange af sine udvandrede Landsmænd. *Dansk Folkesamfund*, som han var med til at skabe, samlede de spredte Kræfter til fælles Opgaver. Flere Steder fik han grundlagt Nybygder med en ren dansk Befolkning, og disse staar endnu som faste Borge for den danske Sag. — Hvor jeg kom, hørte jeg de bedste af de Gamle prise hans Minde. Hans Sangbog er i alles Hænder. Og naar hans egne Sange nu synges mindre end før, saa forklares det ved, at de „ikke længer passer rigtig med Forholdene“. Men det turde være, at de en Gang igen vil komme paa Folkets Læber, naar Danskerne vinder Mod til at kæmpe med samme gode Tro for deres Danskhed og Kristendom, som Frederik Grundtvig gjorde!

De Linjer

I Wisconsins mørke Skove
Skriver jeg til jer mit Brev,

tonede i min Sjæl, da Toget foer hen over det aabne Farmerland. Jeg længtes efter et Glimt af de Skove, hvor Digteren havde vandret i sin Ungdom og drømt sig hjem til alt det, han elskede i Danmark. Men jeg fik dem desværre ikke at se. De maatte søges længer Vest paa i Wisconsin, end vor Rejse gik. Og de er vist for Resten falden for Saven i den Menneskealder, som er gaaet siden vor Ungdom.

Om Aftenen naaede vi til Statens Nordgrænse, hvor vort næste Møde skulde holdes, og hvor vi blev modtaget af en moderne dansk Præst, der staar med det ene Ben i Amerikanismen og dristig prøver paa at samle de gamle Danskeres Børn om sin engelske Præken. Han var en fornøjelig Mand at tale med, fordi han kunde fortælle om Ungdomsaar, han havde

tilbragt som Cow-boy og „Hobo.“ Men Tilstandene i Kirken kunde ikke styrke mit Haab for den *danske* Sag.

Præsten bor i *Marinette* i Wisconsin. Men vort Møde holdtes i *Menominee*, som ligger nogle Mil nordligere i Øvre-Michigan. De Unge, som havde indbudt mig, mærkede jeg ikke noget til. Men jeg trøstede mig ved de Ældre, hvoraf mange holder trofast ved Minderne fra Danmark. Her traf vi blandt andre *Jürgens*, som er Formand for „Dansk Folkesamfund“, der nu desværre fører en temmelig stille Tilværelse.

Torsdag den 14. August kørte vi samme Vej tilbage til Milwaukee og derfra videre til *Racine*, som er den sydligste danske Plads i Wisconsin, hvor *K. C. Bodholt* har været Præst indtil for kort Tid siden.

Af Byens 50,000 Indbyggere skal 15,000 være danske. Men kun de færreste slutter sig til „den danske Kirke“, mens „den forenede Kirke“ har fire anselige Menighedskredse i Byen.

Jeg fik dog en god Forsamling paa omtrent 125 Tilhørere at tale for. Og det gik mig her som paa hele Rejsen, at da jeg stod paa Talerstolen, glemte jeg alle Bekymringer og al Rejsetræthed for den Glæde at mødes med mine Landsmænd. Jeg talte om Oehlenschlägers „Hjemvee“ og søgte at vise, hvilken Betydning Længselen efter Danmark maa have, selv for dem, der aldrig tænker paa at vende hjem igen. Denne Længsel skal ikke avle sygelige Suk i ledige Stunder, men være et stærkt Baand, som drager Hjemmets Minder saa dybt ind i Sjælen, at de vinder nyt aandeligt Liv og skaber Værdier, man aldrig mister, men faar Trang til at give sine

Børn i Arv. — Jeg talte i Racine med Folk, som havde været 30 Aar i Amerika, men dog ytrede, at *hvis* Danskheden skulde uddø derovre, maatte de rejse hjem til det gamle Land for at lukke deres Øjne med Fred.

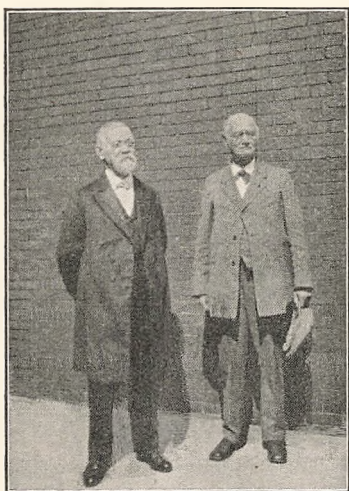
En af de velstaaende Danskere i Byen, Grosserer *Jens Jensen*, kørte os den næste Morgen i sin Bil til *Chicago*. — Vi kom paa Vejen gennem en By, som tilhører en mærkelig Sekt. Store Plakater med Formaninger og Forbandelser af Verdens Børn, strenge Forbud mod Drik og Tobaksrygning mødte os alle vegne. Siden gik Vejen gennem en Forstad til *Chicago* med dejlige Villaer i store Parker, hvor „Millionæerne“ bor. Da vi havde naaet til selve Storstaden, tog vi ind paa et meget flot Hotel, som laa ved Sydspidsen af Michigansøen, *Edgewater*. Vor elskværdige Fører trakterede os med et godt Maaltid i Spisesalen og kørte os derefter videre ad Kystpromenaden til et storstilet Anlæg, *The Municipal Pier*, som nylig er bygget af Chicagos Kommune ud i Michigansøen som en vældig Mole. Gennem en umaadelig lang Bro med Jernbanespor og Oplags-huse til begge Sider naaede vi ud til Brohovedet, hvor der er indrettet et folkeligt Forlystelsessted med en kæmpestor Dansesal, Legepladser, Karruseller, Musikpavilloner, Haveanlæg osv., som staar aaben for alle. Det var morsomt at se Smaaborgerfamilier sidde omkring paa Bænkene med deres Madkurve — et tiltalende Træk af Amerikas storstilede Demokratisme! Vi saae ogsaa milelange Parkanlæg med Statuer, deriblandt en af H. C. Andersen, og kom tilsidst ind i Byens Centrum, forbi Børsen, som raader for hele Verdens Hvedehandel. Her var der en Trængsel af

Biler, som jeg aldrig har set Mage til. Een Gang maatte vi holde 8 Minutter, inden vi kunde komme videre. Vor Bilfører kørte uanfægtet og livligt talende gennem hele Rummelen, og vi følte os svært taknemmelige for det Indblik, han gav os i Kæmpebyens Trafik.

Turen endte paa en Banegaard, hvorfra Frederik og jeg om Eftermiddagen kørte Syd paa gennem et stort Minedistrikt ved Byen *Joliet*, til den lille By *Dwight* i Illinois, hvor vi havde Møde om Aftenen. Præsten, *I. C. Aaberg* fra Lemvigegnen, hører til dem, som gerne vil forberede en god Overgang fra dansk til engelsk Kirkeliv. Han er Medlem af et Udvalg, som de skandinaviske, tyske og engelske lutherske Kirker har nedsat for at udarbejde en fælles engelsk Salmebog, og var ivrig optaget af at oversætte en Del af Grundtvigs Salmer til denne Bog. — Jeg maatte give ham Ret i, at disse Salmer hører til de aandelige Skatte, som nødigst maa slippes, selv om Sproget ændres. Kunde vi virkelig faa vore bedste Salmer godt oversatte paa Engelsk, saa kom vi med en god Gave ind i det amerikanske Folkesamfund. Men — det er ikke let at gøre! Derfor synes jeg, at vi maa lægge mere Vægt paa at synge dem paa Modersmaalet, saa længe vi magter det.

Næste Dag gik Rejsen tilbage til Chicago, og her blev vi paa Banegaarden modtagne af Præsten *Adam Dan*, der førte os til sit hyggelige Hjem ved *Stefanskirken* i det sydøstlige Kvarter af Kæmpestaden.

Jeg havde paa Forhaand glædet mig til at mødes med denne Mand, der hører til de ældste Præster i den dansk-amerikanske Kirke, og som med sine kønne Sange har vundet stort Ry baade ude og

Hos Adam Dan.

hjemme. Jeg blev heller ikke skuffet ved det personlige Samvær med ham.

Adam Dan har haft en bevæget Ungdom. Fra sit Hjem paa Fyn drog han til Tyskland og Schweiz for at blive uddannet til Missionær. Derefter sendtes han til Ægypten og Sudan og kom senere til Palæstina. Men da hans Helbred ikke var stærkt nok til den Gerning, han her skulde øve, drog han til

Amerika og blev een af de første Præster for de Danske derovre. Han har siden virket som saadan paa en Del forskellige Pladser. Nu er han 73 Aar og begynder at tænke paa at tage Afsked for maaske at tilbringe sine sidste Aar herhjemme i Danmark. Han har været gift anden Gang i mer end 25 Aar med en dansk Kvinde, der gør hans Hjem hyggeligt for ham og for de mange Gæster, som kommer der.

Adam Dan er en fint bygget, ikke ret høj Mand med kønne Træk og mildt Aasyn. Hans digteriske Natur giver ham noget ungdommeligt i Udseende og Optræden. Den hjælper ham vist ogsaa til et lyst Syn paa Tilværelsen trods de mange Prøvelser, hans Liv har bragt ham. Midt i den Strid, der unægtelig findes blandt de danske Amerikanere, og som ogsaa gør sig gældende indenfor den danske Kirke, gaar

han blidt smilende sin rolige Gang og har til Gengæld næppe nogen Fjende blandt sine Landsmænd. — Hans stemningsfulde Sange synges overalt, og een af dem synes at være vort Folks Livsang i Amerika:

Saa langt, saa langt rækker Tanken frem,
Til gamle Mor og mit Barndomshjem!
Jeg ser de Enge ved Søens Bred
Og Bøgeskoven paa Klinten med;
Og Hjertet svulmer, og Øjet blinker, —
I Stolen sidder du jo og vinker!
Jeg sender, Moder, min Hilsen frem,
Den gælder dig og mit Barndomshjem!

Med sin rørende Melodi er den ret egnet til at udløse Længslen efter det gamle Land.

Det var hyggeligt at sidde ved Siden af Digterpræsten og høre ham fortælle sine Minder fra den svundne Tid. Og det var kønt at høre ham præke om Søndagen i Kirken. Men det kan ikke nægtes, at det var en grumme lille Kreds, der samledes om hans Prækestol.

Paa den Plads i Chicago, hvor Stefanskirken ligger, har Negrene i de sidste Aar fundet Indpas. Paa alle Verandaer ved Husene omkring Præsteboligen saae man de sorte Mænd, Koner og krøllede Unger nyde deres Søndagshvil. En Negerpræst har banket paa hos Pastor Dan for at spørge, om han ikke vilde sælge Kirken til sin sorte Broder. Her er atter en dansk Kreds, som er ved at dø ud. Men det ligger jo i Sagens Natur, at der ikke kan vedligeholdes nogen samlet dansk Koloni i en Storby som Chicago. Der findes vel flere Tusinde Danskere dær, men de flytter fra Sted til Sted, og Flertallet af dem taber

sig snart i det amerikanske Samfund. Der maatte i al Fald en stor, samlet Kraftanstrengelse til at rejse en fast Borg for den danske Sag midt i denne moderne Verdensby.

Imidlertid maa man prise de forholdsvis faa Hjem, som gennem mange Aar har hævdet deres Danskhed paa dette Sted og blandt andet har opretholdt de tre Menighedskredse af „den danske Kirke“, som findes i Byen. Dette er ogsaa en Fordel for de unge, ugifte Indvandrere, hvoraf der altid vil findes mange i et saadant Centrum for Amerikas Forretningstiliv. For disse hjemløse, der for faa Aar siden har forladt deres Fædreland, er det til Gavn og Glæde, at de kan finde Samlingssteder, hvor de kan høre et godt Ord paa Modersmaalet og mødes med Landsmænd til hyggeligt Samvær. Her har Ungdomsforeningerne, der knytter sig til de danske Kirker, en smuk Opgave at løse.

Det lod ogsaa til, at de ikke har arbejdet forgæves i Chicago. Det var i al Fald en stor og livlig Forsamling med Overtal af unge Mennesker, jeg fik at tale til i Pastor Dans Kirke Søndag Aften. Der var en halv Snes af mine egne gamle Elever blandt Tilhørerne. Sangen lød kraftigt. Min Tale om Adam Homo fulgtes med levende Opmærksomhed. Jeg følte mig i lignende Omgivelser, som naar jeg taler i Københavns Højskoleforening, og fik bagefter mange Vidnesbyrd om, at Glæden var gensidig ved dette fornøjelige Møde.

Den største danske Kirke i Chicago, *Trinitatis* i Sydvestkvarteret, fik jeg ikke Lejlighed til at se, da Præsten, Hr. A. W. Andersen, var bortrejst i Ferien. Derimod havde vi den Glæde under Opholdet i Chicago at besøge *Pastor Dorfs* ved Ansgarskirken.

A. T. Dorf, som er vel kendt herhjemme fra den Tid, han fik oprettet Folkehøjskolen paa Krabbesholm, er en meget travl Mand. Han kom til os hos Pastor Dans fra sit Arbejde i Universitetsbiblioteket, hvor han tilbringer fem Timer daglig med den Opgave at dømme om ny Anskaffelser paa flere vigtige Bogomraader. Samtidig passer han sit Præsteembede og præker baade paa Dansk og Engelsk hver Uge i Ansgarskirken. Man kunde ønske denne begavede Mand en mere samlet Virksomhed. Men naar man kommer til hans Hjem, forstaar man nok, hvorfra han henter Kraften til sit spredte Arbejde. Hans Hustru, Fru *Thyra Dorf* født *Axelsen*, kom os i Møde med en Hjertelighed, som maatte gøre en vejfarende Mand godt, og førte os ind i et Præstehjem, hvis Hygge mindede os levende om Danmark. De mange Boghylder og de smukke Malerier paa Væggene viste den Kultur, vi har i vort Fædreland. Den livlige Samtale gav Vidnesbyrd om god dansk Dannelse.

Ved Middagsbordet hos Dorfs mødtes vi med Pastor *P. Gøtke* fra Clinton, som forstod at krydre Samtalen med mange Peberkorn. Han hører til de ledende Mænd i den danske Kirke og har i mange Aar været Ordstyrer ved Aarsmøderne, hvor det gerne gaar hedt til. Modstanderne siger, at der flyver for mange Vittigheder fra hans hvasse Tunge. Men Vennerne forsikrer, at der banker et godt Hjerte bag ved den rappe Mund. Det var tydeligt, at Pastor Gøtke især vendte sin Kritik mod de unge Præster, som bringer Uro i Kirkesamfundet. Men der var en Humor i hans Omtale af alle Forhold, som mildnede de skarpe Domme.

Umiddelbart efter Søndagsmødet i Chicago kørte vi om Natten til *Cedar Falls* i Iowa, hvor vi fik Stand-

kvarter hos *Dr. A. Skands Hansen*. Denne Vending falder mig i Pennen, fordi jeg havde Følelsen af, at vi kom her til Danskhedens gamle „Hovedkvarter“ i Staten Iowa. Her er det, Sønderjyden *Martin Holst* i over 40 Aar har gjort sit trofaste Arbejde for god dansk Oplysning med Bladet „*Dannevirke*“. Det var mig en sand Glæde at mødes med denne Mand og hans hele Hus. Her fandt jeg en Danskhed, som vil være tro til Døden, og som i mange Henseender maatte minde mig om Sønderjydernes seje Kamp for Modersmaalets Ret. Lad saa være, at han ligesom disse er bleven noget konservativ i sin Tankegang. Men i sit Syn paa Danmarks Grænsestrid stod han modigt og frit paa den folkelige Side. Og i sin Ledelse af „*Dannevirke*“, synes jeg, at han under anderledes tænkende ret god Plads for deres Pen. — *Martin Holst* og hans Hustru har maaske allerbedst viist, at der er Liv i deres Danskhed, derved, at deres voksne Sønner og Døtre helt deler Forældrenes Syn og Arbejde for den fælles Folkesag. Et saadant Hjem er det godt at gæste!

Vor Vært, *Dr. Hansen*, og hans Hustru hører til *Holsts* nærmeste Venner. Men *Dr. Hansen* har i mange Aar hævdet, at den danske Menighed for den opvoksende Ungdoms Skyld bliver nødt til at bruge Engelsk ved Siden af Dansk i Skole og Kirke. — *Anders Skands Hansen* blev i Begyndelsen af Firserne uddannet til dansk-amerikansk Præst i Askov og har i en Række Aar virket som saadan, inden han gik over til Lægegerningen. Han er nu Specialist i Næse-, Øre- og Halssygdomme og har sammen med en yngre Kirurg en stærkt besøgt Klinik i Cedar Falls. Men han har ikke svigtet Arbejdet for det aandelige Liv. Han er een af de Læger, som virker i Tro paa Gud, og jeg

har Indtryk af, at han derved er bleven mange Folk til Velsignelse. En kristen Læge har i Sandhed et stort Kald at øve. Det var mig derfor ogsaa en Glæde at tale med denne travle Mand, og mens han var i Praksis, fik jeg flere gode Samtaler med hans forstandige Hustru. Husets voksne Datter, som er Lærer paa et berømt Seminarium i Cedar Falls, førte os op til denne Anstalt med dens mange forskellige Afdelinger, hvor 3000 unge Mænd og Kvinder faar deres Uddannelse. Hvert Fag bliver drevet efter en veludtænkt pædagogisk Metode. Selv Kjolesyning og Udpyntning af Dagligstuer, som var Miss Hansens Omraade, blev her doceret helt videnskabeligt. — Det blev siden paa-staaet, at man paa samme Skole kunde tage Magistergrad i Fodboldspil! — Den gamle ansete Rektor, der selv viste Fremmede rundt som en velvillig Vært, skal sætte en Ære i stadig at knytte ny Afdelinger til denne „Normalskole“, som faar Elever fra næsten alle „Stater“. — Men for mig blev det for strengt i Varmen, som stadig fulgte os, at gaa det hele igennem.

I Dr. Hansens Hjem traf vi foruden Holsts og den faste Husven, Tandlæge Jensen, ogsaa Pastor emeritus *K. C. Bodholdt*, der ikke var hjemme i Racine, mens vi var dær. Det er en Mand med et fint Præg i sit Ansigt og sin Tale. Han har i mange Aar været en af Lederne i den danske Kirke. Det var ogsaa ham, der under Krigen fik en Adresse fra danske Sønderlyder overgivet til Præsident Wilson med Bøn om Grænsens Flytning, og som modtog Wilsons Svar med et godt Tilsagn, der ogsaa blev holdt. Pastor Bodholdts Søn er Sekretær hos Bankdirektør *Dawes*, der nu er de forenede Staters Vicepræsident. — Bodholdt og hans Hustru er gamle Venner af Dr. Hansens, og

Samtalen gik let og hyggeligt, da vi sad sammen i det smukke Hjem. Men jeg kunde ikke undgaa at mærke, hvorledes Frygt for den danske Kirkes Fremtid og hele Danskhedens Skæbne i Amerika trykkede den gamle Præst.

En meget god Støtte for den danske Sag er Bankdirektør *W. N. Hostrup*, som har en Datter gift med Præsten Holger Strandskov og vistnok har et friere Syn paa Ungdomsrøret i Nebraska end de andre „Gamle“ i Cedar Falls. Men jeg fik desværre kun flygtig hilst paa denne Mand.

Ved et godt besøgt Møde i Kirkesalen talte jeg om Grundtvig som Salmedigter, og jeg fik Følelsen af, at netop dette Emne, der handler om en af den danske Kirkes bedste Skatte, blev modtaget med dyb og kærlig Forstaaelse paa dette Sted.

Samme Dag skiltes min Søn og jeg for nogle Dage. Mens han drog som Taler til *Hampton* og *Ringsted*, gik min Vej til *Newell*, hvor *Hakon Jørgensen*, Pastor Jens Jørgensens ældste Søn, er Præst. *Newell* er en ren Farmerbygd, mens alle de danske Kredse, jeg før havde besøgt, findes i større eller mindre Forretningsbyer. — Jeg mærkede da ogsaa straks, at jeg her kom ud til Landboerne, hvor Danskheden lever langt mere uanfægtet end i Storbyerne. Overgangen var i flere Henseender, som naar man herhjemme kommer fra Møder i vore Købstæder til een af de gode, grundtvigske Kredse paa Landet. — Pastor *Hakon Jørgensen* præker og underviser kun paa Dansk, og jeg tror, at der i Virkeligheden ikke er Krav om andet i hans Kreds. Mange af de Danske i *Newell* er Sønderjyder, og jeg maatte særlig lægge Mærke til en ældre Mand ved Navn *Peter Bodholdt*, en Fætter til

K. C. Bodholdt, som i mange Aar har været en god Støtte for sine Landsmænd i vide Kredse. Han har bl. a. købt Jord ved Solvang i Califonia for at hjælpe den unge Nybygd over Begyndelsens Vanskeligheder. — Pastor H. Jørgensen er en forstandig og omgængelig Mand, som deler mange af de Tanker, der føres frem paa Skolen i Des Moines, men som ikke er anlagt for udæskende Tale derom. Han danner med sin Fader og sine Brødre en Gruppe indenfor Præsteskabet, som jeg vilde kalde „de milde Vaner“ i Asernes Kreds. Vort Møde i Newell Kirke var besøgt af et Hundrede Mennesker, skønt den travle Høsttid var Hindring for mange.

Torsdag den 21. August naaede jeg saa til *Des Moines*, hvor *Carl Peter Højbjerg* sidder som Forstander paa den danske Præsteskole *Grand View College*, og dette blev en glædelig Mærkedag paa den lange Rejse.

Skolen, som ejes af Kirkesamfundet, har fire forskellige Afdelinger: 1. Den egentlige Præsteskole, hvor de Studerende i tre—fire Aar faar deres theologiske Uddannelse. Den besøges gerne af en halv Snes Præsteemner. 2. En Skole for saadanne Mænd og Kvinder, der vil virke i de danske Søndags- og Ferieskoler. 3. En amerikansk „Highschool“, svarende omtrent til en dansk Realskole, hvor Undervisningen for største Delen gives paa Engelsk. 4. En dansk Folkehøjskole uden andet Maal end folkelig Dannelse paa Modersmaalet. — Disse fire Afdelinger plejer tilsammen at være besøgt af over 100 Elever og har en anselig Lærerstab, der praktisk talt vælges og afskediges af Forstanderen, mens denne selv er ansat og kan afskediges af Samfundets Styrelse, som ogsaa

lønner Lærerne og fører et vist Tilsyn med Skolens Gang gennem et dertil nedsat Udvalg.

Saa snart jeg traadte indenfor Dørene paa Grand View College, følte jeg mig som hjemme! Den lange toetages Bygning, omgivet af en stor Plads med Træer og Græsplæner, de mange Skolerum og Elevkamre, Forstanderens Lejlighed med de anselige Værelser og det jævne Udstyr — alting var saa forskelligt fra de pæne smaa amerikanske Huses Indretning og lignede saa grangiveligt en dansk Folkehøjskole, at jeg næsten syntes, jeg havde været der før. Højbjergs og hans Hustrus aabne Gæstfrihed svarede godt til denne Fornemmelse. Men hvad der især fik mig til at føle Hjemligheden, var dog det Syn paa Livet, som mødte mig hos disse Mennesker. Her mærkede jeg straks det frie Broderskab. Her aandede jeg den samme Luft, hvori jeg lever hjemme!

Højbjerg er en omstridt Mand indenfor det dansk-amerikanske Kirkesamfund. Mange af de Ældre ryster paa Hovedet over hans raske Ord og Handlinger. Mange af de Unge hylder ham som deres rette Fører. Der er Uro omkring ham. Der er Uro i ham. „Han er som en fyrig Hest“, sagde en af hans Nærmeste; „ingen kan standse ham, naar han gaar paa!“ Jeg tør ikke fælde Dom i hans personlige Stridigheder med Modstanderne. Jeg tror ikke, at han er helt skyldfri paa dette Felt. Men — men — han er dog den Mand, hvortil Haabet for den danske Sag i Fremtiden er stærkest knyttet. — Gid han ikke maa blive træt paa sin fremskudte Post, hvor han staar som denaarvaagne Hejmdal, altid rede til Opraab mod Jættemagten, der lurder omkring Asgaard!

Vi kom til Des Moines i Ferietiden, hvor Skole-

stuerne er tomme. Men det var ikke tom Ferie-snak, vi førte i Forstanderens Stue, hvor vi sad sammen med ham og hans nærmeste Medarbejder, *Valdemar S. Jensen*, og talte om de aandelige Forhold i den danske Kirke og Skole.

Disse to Mænd, der sammen bærer den danske Præsteskole, er stærke Modsætninger. *Valdemar S. Jensen*, en stor alvorlig Mand paa henved halvhundrede Aar, er barnefødt i Amerika. Hans 88-aarige Fader,

Jens Jensen fra Trunderup i Jordløse Sogn paa Fyn, som nu lever i Kimballton, er een af de ægte gamle fynske Grundtvigianere, der i Udseende mindede mig om Tyge Hansen fra Ferritslev. Han har med kristelig Alvor opdraget sine Børn, og det var rørende at høre Præstelæreren paa Grand View College erklære, at han havde hele sit Livssyn i Arv fra den gamle Fader. Hvis Sønnen har nogen Fejl, er det vel den, at han staar for stift paa alt, hvad han har taget i Arv, og ikke har let ved at komme med i den fri Udvikling paa Troens Grund, som vi skylder Grundtvig. Han er frisindet nok, hvor det gælder den ydre Kirkeorden med dens Præsteløfter osv. Men i sin Dogmatik forbinder han Grundtvigs kirkelige An-

C. P. Højbjerg og Holger Begtrup.

skuelse med en gammeldags Bibelkristendom, der er svær at hævde i vore Dage. — Med det Billede fra Dyrenes Verden, som jeg før anførte om Højbjerg, maa Valdemar S. Jensen siges at have Tilbøjelighed til at blive stædig, mens Højbjerg snarere løber løbsk. Det er derfor mærkeligt, at de gaar saa godt i Spænd med hinanden. Men fælles Kamp for Aandens Liv i Menigheden driver dem dertil, og det er rørende at lægge Mærke til, hvor fast de holder hinanden i Haanden. Hver Gang den ene i Samtalen sagde noget, rettede han Blikket paa den anden for at faa stadfæstet, at de var enige om det, der blev sagt. Og jeg maatte i mit stille Sind tænke: Gid dette Fællesskab maa vinde og vare! — Saalænge Modstanderne stormer ubændigt frem, tror jeg i al Fald nok, det vil lykkes for disse to at arbejde trofast sammen.

I det hele bærer den staaende Strid i disse Aar godt Ved til Aandens Baun, som er tændt paa den danske Præsteskole. Den blusser højt og gør sikkert Gavn for Livet, selv om nogle brænder sig paa dens skiftende Flamme.

Min Søn og jeg tilbragte et Par herlige Dage i Højbjergs Hjem. Jeg havde rejst gennem de østlige Egne med en vemodig Følelse af, at Danskhedens Saga maaske snart var sluttet i Amerika — trods de Gamles Troskab mod Minderne. Men her tændtes *Haabet* paany. Her, hvor der leves og strides for den hellige Arv, fik jeg atter en glædelig Tro paa Livets Sejer blandt vore Landsmænd derovre. Og denne Tro styrkedes ved alt, hvad vi oplevede i de følgende Uger, mens vi færdedes i *Iowa*, *Nebraska* og *Minnesota*,

hvor Danskerne bor tættest og kæmper taprest for den gode Sag.

Lørdag den 23. August drog vi videre til *Kimballton* i Jowa, hvor *Jens Jørgensen* er Præst. — Havde det været en aandelig Oplivelse for os at tale med Lederne af den danske Præsteskole, saa blev det en Hjertestyrkning umiddelbart derefter at være med til et godt dansk Folkemøde midt i Amerika.

Vi blev hentede paa Atlantic Station af Valdemar S. Jensens Broder, *Thorvald Jensen* fra Kimballton. Vejen gik op og ned ad Bakke som en Rutschebane, der var lagt i det fedeste Ler. Og da dette var opblødt af en vældig Tordenbyge, maatte vi beundre Mandens Evne til at holde os borte fra Grøfterne, skønt Bilen slingrede uophørlig fra den ene Side af Vejen til den anden. Men jeg tror, at hele den Familie har et meget fast Haandelag. Det maatte ellers ærgre netop Thorvald Jensen at køre os ad saadanne Jordveje, da han af Fag er Cementstøber!

Vi kom dog altsaa i god Behold til Kimballton igennem en meget frugtbar Egn, hvor der i alt skal bo 15,000 Danskere. — Vemodigt var det at køre forbi *Elkorn Højskole*, hvis gamle Forstander *Kr. Anker* ved Skilsmissen i 1893 gik over til „Den forenede Kirke“. De kønne, hvidmalede Skolebygninger, som een Gang var et kært Samlingssted for grundtvigske Folk, bruges nu kun til „Missionsmøder“ i Ny og Næ. Anker selv er bleven „Aftægtsmand“. Men jeg saae ham ikke, da han var borte fra Hjemmet i de Dage, vi var paa Egnen.

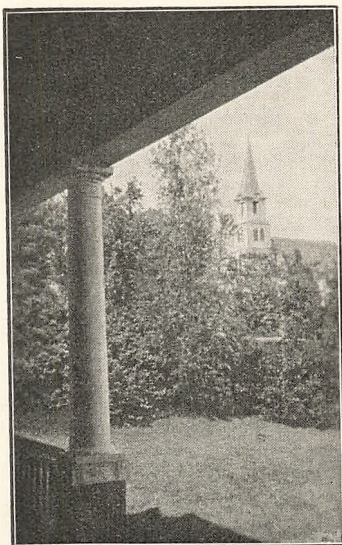
I Kimballton fik vi Ophold hos en af vore gamle Højskolepiger, *Mette Overgaard* fra Odder, der er gift med Købmand *Thorvald Møller*, og hos disse gæst-

fri Folk, der ogsaa husede flere Medlemmer af fremmede Ungdomsforeninger, blev der sørget godt for os i alle Maader. Men vi fik kun liden Lejlighed til at nyde Hjemmets Ro, da alt gik op i det store Mødes Fællesliv. — Det var „De sammensluttede Ungdomsforeninger“ i Staten Iowa, som holdt Stævne. Flere Hundrede unge Mennesker var kommet bilende fra alle Verdenshjørner, og da Kimballton er en ren dansk Bygd, hvor selv Borgmesteren er dansk, og hvor der kun skal findes een — 1 — engelsk Amerikaner i Byen, fyldte Egnens bosatte Folk saa godt op imellem de Unge, at vi, da Forsamlingen var størst, havde næsten 1000 Tilhørere at tale til.

Byens offentlige Skole, som i Ferien stod tom, var velvilligt laant ud til Stævnet. I dens rummelige Stuer nød vi fælles Maaltider, og i en lille Lund paa Skolepladsen holdtes vore Møder. Vi var taknemlige for den Skygge, Træerne gav, for baade Dag og Nat var det meget varmt under aaben Himmel. Saa varmt var det, at jeg ikke orkede at gaa hjem i Mellem-tiderne til vore Værtsfolk, skønt det kun var ti Minutters Gang. Men hos Byens Læge, min gamle Kammerat fra Askov, *Dr. P. Søb*, som boede lige ved Samlingspladsen, fandt jeg et hyggeligt Tilholdssted i ledige Timer. Vi talte om Ungdomsdagene med hinanden, men blev tit afbrudt af andre Gæster. Det lod til, at alle havde let ved at finde ind til Doktorens Hjem, ligesom det forlød, at han var Husven hos mangfoldige Danske i Byen og Egnen, hvor han øver sin store Praksis.

Mødet varede to Dage, Lørdag og Søndag. De Unge havde haft deres Foreningsmøde om Fredagen. — Lørdag Eftermiddag talte Frederik og jeg. Om

Aftenen var der Underholdning med Tableauer, hvor alle Foreningernes Emblemer blev baaret frem af Piger og Drengene i fantastiske Dragter og ordnede omkring Stjernebanneret og Danebrog i bengalsk Belysning. Harald Holst sang nogle Sange med sin smukke dybe Røst. Damer deklamerede og spillede. Stationsforstanderen ved den græsgrøede Jernbane, som tilhører Danskerne, og hvorpaa der kun køres een Gangdaglig, spillede Violin osv. — Sent om Aftenen var vi til Kaffeselskab hos Thorvald Jensens og maatte vandre hjem i Tordenvejr Kl. 12¹/₃ om Natten.

Kimballton.

Vi oplevede flere saadanne Tordenvejr i Iowa. Jeg har aldrig hørt Mage til Larm af „Himmelens Artilleri“. Men naar det traf om Natten, sov Folk ganske rolig trods Uvejret. De sagde, at Lynet næsten aldrig gjorde Skade. Det blev afledet af alle de Wires, som er spændt over Landet som Ledningstraade og Markhegn. — Da jeg ytrede, at det vist ikke var godt, naar man ikke blev lidt ræd i Tordenvejr, svarede de: „Nej, det ler vi af! Men der er noget, vi er bange for, og det er Hvirvelstormene (the Cyclones)!“ — Dette forstod jeg, da jeg senere kom paa Steder, hvor saadanne Uvejr var gaaget over Egnen og paa et eller to Mi-

nutter, som det hele tog, havde væltet Huse og store Træer, saa mange Mennesker dræbtes derved. Inden vor Afrejse fra Amerika fik vi at høre om en ny Cyklon, der var gaaet over en Egn, hvori vi havde færdedes. Henved hundrede Mennesker var dræbt, men dog ingen af vore Landsmænd. Men før vort Komme var der gaaet en Cyklon over Egnen ved Tyler, og da havde en Snes Danskere mistet Livet. — Ja, Naturen viser sig i stærke Træk i det store Land!

Om Søndagen var det atter ganske stille Vej med bagende Sol, som tørrede Vejene, og snart begyndte Bilerne fra alle Sider at samles i Kimballton.

Klokken 10 aabnedes Vennemødet med en Kirketjeneste, som blev indledet af Stedets værdige Præst, den halvfjerdsindstyveaarige *Jens Jørgensen*. — Den unge Pastor *Mikkelsen*, som Dagen efter skulde paa Vej til sit ny Embede i California, holdt en Skriftetale om den levende Sammenhæng mellem vor Danskhed og vor Kristendom, og Ordene kom tydeligt nok fra hans eget Hjerte, skønt han nu og da saae i sine Papirer. — Den danske Kirkes Styrelses Formand, Pastor *S. D. Rodholm*, prækede kønt og alvorligt over Dagens nye Tekst. — Tilsidst var der en stor Altergang.

Efter Fællesspisningen i Skolens Klasseværelse for de mange Tilrejsende aabnedes Folkemødet i Lunden Kl. 3, og her førte jeg Ordet. — Ved denne Lejlighed bragte jeg en Hilsen til Præsten Jens Jørgensen og hans Familie fra Valgmenighedskredsen i Hjørlande, hvor Jørgensen var Højskoleforstander, inden han i 1898 drog til Amerika med Kone og seks Børn. Det var en vovelig Færd, han gjorde, og et fattigt Levebrød, han fik som Højskoleforstander i Ashland. Men

i Aarenes Løb har han vundet frem ved sit ærlige Arbejde i Menighedens Tjeneste, og han sidder nu som een af de bedst agtede Præstemænd i den danske Kirke og virker paa en Plads, hvor der er lysere Kaar, udvortes og indvortes, end paa de fleste andre Steder derovre. — Jeg tror, det lykkedes mig at give den Hilsen, jeg havde med fra Danmark, saa hjertelig, som den var ment, og jeg mærkede paa hans Svar, at den virkelig var gaaet ham til Hjerte. Han sagde bevæget, at han med hele sin Sjæl var knyttet til det danske Folk og det danske Land paa den anden Side Havet. Men jeg kunde bringe den Hilsen hjem til hans Venner, at han ingenlunde stod ene i det fremmede Land. Nej, han følte sig „midt i sit Folk“ ogsaa her i Kimballton Menighed.

Efter Mødet var der Opvisning i Gymnastik paa Kirkepladsen. De Unge sang og legede som ved en Folkefest i Danmark. Men jeg mærkede mig dog, at de ofte talte Engelsk indbyrdes, hvor de stod i smaa Grupper. — Dagen sluttede med et nyt Møde i den lune Aften med elektrisk Lys i Lunden. Jeg fortalte en Idrætssaga. Pastor Rodholm talte om Frihed og Tvang. Pastor Mikkelsen, der har været Ungdomsforeningens Leder, sagde Farvel til sine Venner i Egnen, og Pastor Jørgensen sagde Tak til alle for det dejlige Vennemøde.

Blandt dem, som trofast fulgte Talerne, var gamle *Jens Jensen*, som jeg ved denne Lejlighed havde den Glæde at hilse paa. Jeg mærkede snart, at han ikke alene er fast i Troen, men at han har en klar Forstand og god Oplysning. Han kender den danske Digtning's Hovedværker og veed vist ogsaa dær at skelne mellem godt og ondt. Den næste Dag saae jeg

den 88-aarige Mand staa ved Vejen og arbejde med sin Haandskovl! Der er endnu Ætlinge af Holger Danske iblandt os!

Det hele Møde i Kimballton, hvor jeg følte mig omsluttet af dansk Folkeliv og forenet med tusinde Landsmænd i Fællesskabet om det bedste, vi ejer, — jog alle Tanker om aandelig Gravfærd ud af mit Sind. Nu vidste jeg, at der er en levende Danskhed i Amerika, som det er værd at kæmpe for, saa længe Gud giver Kræfter dertil. Derfra gik vor Vej videre i Vest til *Nebraska*, hvor den danske Kirkes unge Urostiftere huserer. — I Byen Lincoln blev vi modtagne af Pastor *Alfred Jensen*, der med sin unge Hustru og deres Søn Herluf, som var 14 Maaneder gammel, bilede rundt i Landet og nu vilde tage os med til *Cordova*.

Alfred Jensen, der er Præst i Tyler, Minnesota, har som Formand for D. S. U. ordnet hele min Foredragsrejse og skrevet flere lange Breve til mig derom. Men jeg havde dannet mig den falske Forestilling om ham, at han var en ældre besindig Herre, som stillede sig forsigtigt udenfor de Stridigheder, der i de sidste Aar har været i det danske Kirkesamfund. Jeg blev derfor meget overrasket ved i Virkeligheden at mødes med en ung, djærv og fritalende Mand, som gladelig stillede sig i første Række blandt Frihedens Forkæmpere i Kirke og Folkeliv. Ved Siden af den fredsæle Mildhed, jeg havde fundet hos den gamle Præst i Kimballton, gjorde det godt at mærke den fyrige Kamplyst, der klang i Alfred Jensens Tale om Tingene. Her var et spillende Liv, som fik Haabet til at blusse højere hos mig.

I susende Fart bilede vi nu til *Cordova*, hvor min bedste Ven i Amerika, den unge *Karl Nielsen*, har

sin Præstegerning, hvori han har afløst Alfred Jensen for et Aarstid siden. — *Karl Nielsen* er barnefødt i Søren Anker Møllers Frimenighedskreds i Himmerland og har fra sin første Ungdom stilet paa at blive Præst. Som Student har han en Tid læst Theologi ved Københavns Universitet, men da han fik Følelsen af, at han spildte sine Ungdomsaar derved, brød han op fra København uden at have taget Embedseksamen og søgte ud til de Kredse paa Landet, hvor hans aandelige Liv fandt bedst Næring. Han har været Elev hos Brücker i Aagaard, hos Niels Dael og Morten Larsen paa Liselund og endelig paa den udvidede Højskole i Askov. Derovre mødtes vi to, og det skyldes ham, at der i August Maaned 1920 blev holdt et Grundtvigs-Kursus under min Ledelse paa Frederiksborg Højskole med en „Tylvt“ Deltagere, hvoraf de fleste var Karl Nielsens Kammerater fra Askov. Den næste Vinter var han hos os og hjalp med Arbejdet paa Skolen, mens han gentagne Gange prækede i vor lille Menighedskreds og hos Ligesindede paa andre Steder i Egnen. Han blev en Husven i vort Hjem, og vi havde mangen fortrolig Samtale om aandelige Ting i min Stue. Det var ikke nemt for nogen af os at skilles igen. Men da vi ikke kunde skaffe ham den Præstegerning, han længtes efter, brød han op herfra, giftede sig med en prægtig ung Kvinde, han havde fundet paa Liselund, og rejste med hende til Amerika. — Det første Aar opholdt han sig som „Præsteemne“ paa Skolen i Des Moines og vandt snart Højbjergs Hjerte, som han havde vundet mit. Men da Tiden kom til at søge Embede i „den danske Kirke“, kunde han ikke faa sig til at aflægge det Præsteløfte, som blev krævet af ham. — Han var kommet til *Ringsted*

i Iowa, hvor de Danske manglede en Præst, og hans Prækener blev vel hørt af mange gode Folk. Men nu gjaldt det Ordinationen. — Paa et stort „Aarsmøde“ kom den vanskelige Sag til Afgørelse. Fler-tallet af de tilstedeværende Præster fandt det ufor-svarligt at indlade ham i Embedet uden Præste-løfte, men Højbjerg og flere talte hans Sag saa varmt, at man frygtede et „Skisma“ i Kirken, hvis Døren blev stænget for Karl Nielsen. Det kom derfor til et „Kompromis“. Præsteløftet blev ændret, saa at han turde aflægge det, og han blev præsteviet af gamle Pastor Kjølhede, som er Kirkens Ordinator. — Imidlertid var en anden Mand bleven kaldet til Præst i Ringsted, og for ikke at splitte Kredsen drog Karl Nielsen til sine Venners Sorg derfra og tog imod Kal-det som Præst i Cordova. Men dermed blev der ingen-lunde Fred om hans Navn, for han har stadig med Mund og Pen rejst nye Spørgsmaal og ved sine dri-stige Udtalelser vakt ikke ringe „Forargelse“ blandt dem, for hvem Sammenholdet i „den danske Kirke“ er en Hovedsag. Med sine Ligesindede har han be-gyndt et Maanedsbld „For Ordets Frihed“, som giver gode Prøver paa, hvad denne Kreds af Mænd kæm-per for, men som ogsaa flere Gange har haft Stykker fra Karl Nielsens Haand, som besindige Folk ikke kan billige. Derimod tror jeg næppe, at nogen virkelig Ven af Grundtvigs kirkelig Oplysning og af et frit kirke-ligt Menighedsliv turde vrage hans Tale om disse Ting.

Naar jeg her saa vidtløftigt har talt om denne unge Præst, saa skyldes det, at hans Navn susede mig om Ørene, hvor jeg kom. Det var just ikke for hans Dyders Skyld, det skete. Det ser man af, at jeg

flere Gange blev spurgt, om jeg ikke vilde tage ham med hjem til Danmark. — „Heller end gerne!“ svarede jeg. — Men jeg skulde ellers tro, at man i nogle Aar kan have godt af hans Nærværelse i Amerika, thi — „Fred er ej det bedste, men at man noget *vil!*“ Og Karl Nielsen *vil* af al sin Magt tjene Livets Sag ved den Uro, han vækker.

Det var godt for mig at komme til hans Hjem og mødes med ham og hans Hustru og lille Jørn, som først nylig har lært at gaa, men allerede har fundet Vej til sin Faders Boghylder, og som kan kappes med Herluf Jensen i Bilture paa mange Hundrede Miles. Det var ogsaa morsomt at høre Karl Nielsen og Alfred Jensen snakke sammen om deres aandelige Felttog. De var som to røde Køer, der dog godt kan stanges en Gang imellem.

Vi besøgte sammen med de to Præster et Par Farmerfamilier, som tiltalte mig grumme meget ved deres Hjertelighed og gode Oplysning. — Alfred Jensen fik derved Lejlighed til at vise, at hans stridbare Frisind strækker sig til andre Spørgsmaal end Kirkens og Skolens. Han fik nemlig en meget varm Disput med en klog gammel Mand, som holdt paa den republikanske Politik, mens Alfred — naturligvis — var en ivrig Tilhænger af den radikale La Follette. Men det lod ikke til, at den hvasse Ordstrid kølede Venskabet mellem den unge Præst og hans gamle „Sognebørn“, ligesom jeg med Glæde mærkede, at disse gode Folk holdt meget af Karl Nielsen trods hans frit udtalte Meninger.

Ved vort Aftenmøde i Kirken talte jeg til henved 100 lydhøre Mennesker om „Samvittighed“. Det fornøjede mig blandt Tilhørerne at træffe Pastor emeritus

Falk af „Den forenede Kirke“, der lever i Cordova. Han har været Præsteemne i Askov, da jeg var ung Lærer derovre, og det glædede os begge at opfriske Minderne derom.

Hvad Karl Nielsen og jeg talte fortrolig om, agter jeg ikke at betro til disse Blade. Men jeg maa have Lov at sige, at ogsaa det gav mit Haab for vor fælles Sag ny Næring.

Onsdag den 27. August bilede Karl Nielsen os til den danske Bygd *Kronborg* ved Marquette i Nebraska, hvor *Holger Strandkov* er Præst. Her er en smuk Samlingsplads for den store Farmermenighed. Kirke, Forsamlingshus og Præstebolig er temmelig ny, da en Cyklon for 25 Aar siden raserede alle de gamle Bygninger.

Paa Kirkegaarden saae vi en Mængde kostbare Gravstene, og det gav Anledning til, at jeg fik nogle Oplysninger om det amerikanske Begravelsesvæsen, som ikke var synderlig tiltalende. Der findes i Amerika nogle Folk, som kaldes „Undertakers“, d. e. Bedemænd, og som synes at stamme i lige Linje fra Per Degn paa „Bjerget“. De er eksaminerede ligesom vore Jordemødre og besørger alt, hvad der hører til en pæn Begravelse. Først og fremmest masserer, balsamerer og sminker de den afdødes Legeme og Ansigt, saa Liget faar Udseende af at ligge levende i en frisk Søvn. Derefter ifører de det fuld Paaklædning, helst af nysyet Stadstøj, der altsaa bliver „Kisteklæder“ i dobbelt Betydning. Alt dette gøres af Hensyn til den Skik, at Folk, der møder i Hundredvis ved Begravelserne, kan defilere forbi den aabne Kiste i Kirkens Kor og faa et sidste Glimt af den hensovede at se. Desuden ordner Undertakeren Be-

gravelsesgildet, betaler Præsten og bestiller Gravstenen, som han, af Hensyn til den sørgende Slægts Ære, gør saa kostbar som muligt — med gode Procenter til sig selv. Intet Under, at disse mærkelige Embedsmænd skatter Ordsproget: Den enes Død, den andens Brød! og ofte selv dør som hovedrige Mænd.

Jeg kunde ikke lade være at tænke paa, hvor sørgeligt det var, om de danske Kredse i Amerika aandelig talt skulde falde i saadanne „Undertakeres“ Hænder. Men jeg trøstede mig ved, at Livet derovre endnu er stærkere end Døden.

Pastor *Holger Strandskov* er en djærv Talsmand for det levende Liv, og skønt han ytrer sig mere sindigt derom end „Hedsporerne“, tror jeg vist, at han virker lige saa ærligt derfor. Jeg kunde ogsaa mærke, hvor meget han paaskønner det aandelige Røre, som i de senere Aar er rejst i Nebraska og de tilstødende Stater. Personlig skylder jeg ham Tak for den store praktiske Hjælp, han har ydet os som Kasserer for D. S. U.

Slægten Strandskov har i det hele et særlig godt Navn i „Den danske Kirke“. Holger Strandskovs Fader, *N. C. Strandskov* i Rosenborg, og hans Farbroder, *H. C. Strandskov* i Hutchinson, som for mange Aar siden drog til Amerika fra deres Hjemstavn paa Møen, virker endnu begge som Præster og hører til dem af den ældre Generation, som ser mildt til de unge Præsters Frihedsvirke og derved giver det en udmærket Støtte.

I Kronborg holdt vi et stærkt besøgt Møde og hilste bagefter paa mange gode danske Folk.

Den næste Dag kørte Karl Nielsen os videre til Central City, som kaldes saaledes, fordi den ligger

lige midt i de forenede Stater. Derfra tog jeg med Toget til *Omaha*, mens Karl og Frederik fortsatte Bilturen til *Nysted*, — Jeg mindes ingensinde at have følt mig saa legemlig vederkvæget, som da jeg, træt af den varme Jernbanerejse, kom til *O. C. Olsens* smukke Hjem i Omaha og fik al den velbetænkte Pleje, som Fru Olsen, med sine tre voksne Sønner til Hjælpere, saa venligt gav mig: et Bad, kølende Drikke og liflige Frugter, et Hvil i et Værelse, som blev luftet af en elektrisk Vifte! Aa, hvor jeg nød det! Og ikke mindre maatte jeg skønne paa vor gode Samtale, da *O. C. Olsen* kom hjem fra sit Assurance-kontor, og Præsten *Bue Bennike* (fra Vallekilde) med Hustru sluttede sig til vort Aftenselskab.

Husets Søn *Arild Olsen* var jo den, som havde faaet vor Rejse i Stand. Jeg havde lært at sætte Pris paa ham under hans Besøg hos os for et Aar siden, og jeg fik nu, da jeg saae ham i hans eget Land, god Tro til, at han vil blive en virksom Mand for den danske Sag. Han driver for Tiden Universitetsstudier. Men det er hans Hensigt senere at træde i den danske Sags Tjeneste som Højskolelærer, og dær vil han vistnok faa en smuk Opgave at løse.

Faderen, *O. C. Olsen*, har i mange Aar haft en fremskudt Plads i det danske Kirkesamfund. Han var blandt andet Ordstyrer ved Samfundets sidste Aarsmøde. Men især har han taget sig af Ungdomsforeningerne og været Redaktør af deres Blad *Ungdom* lige fra dets Startning. — Han er, som Stillingen kræver, en klog og maadeholdende Mand, der ofte maa være Tungen paa Vægtskaalen under den aandelige Strids Bølgegang. Og da han tillige er en praktisk og offervillig Arbejder i den danske Sags Tjeneste,

tror jeg næppe, Ungdomsforeningerne kunde faa en bedre Leder af deres Blad — selv om han, naturligvis, tit bliver kritiseret fra begge Sider.

Omaha, som gerne vil gælde for de forenede Staters Navle, er en smuk By med over 200,000 Indbyggere. Jeg fik et Indtryk af dens Gadeliv i Aftenbelysning, da vi kørte den lange Vej fra Olsens Hjem til den danske Kirke, hvor vort Møde holdtes. Blandt de henved 150 Deltagere var Fru *Marie Smith*, født *Hovgaard*, som i en lille Tale mindedes sit Askovophold for mange Aar tilbage. Hendes Navn har længe haft en god Klang blandt de danske Amerikanere. En anden gammel Askovelev, der nu er Anlægsgartner, bragte mig foruden Blomster og smaa Silkeflag et trykt Digt „With compliments to Mr. Begtrup“. — Stemningen ved Mødet var, som ved de andre Møder i store Byer, livlig og bevægelig. Men jeg fik ikke Tid til at iagttage, hvor meget Sammenhold der vel kan være blandt de Danske i denne Kreds.

Fredag den 29. August kørte O. C. Olsen og hans næstældste Søn, der var vor Chauffeur, Miss Andersen, der er Stedatter af gamle Jens Jensen i Kimballton, og jeg i Olsens fine Automobil 168 Miles, først i strygende Fart ad Cementveje og senere i tungere Tempo paa de oplødte Jordveje, til *Nysted Højskole* i Nebraska, hvor vi skulde deltage i et tredages Vennemøde. — Vi naaede dertil Kl. 5¹/₂ Eftermiddag, efter at Frederik havde talt, og traf mange af vore „gamle“ Bekendte: Karl Nielsen med Kone og Barn, Alfred Jensen med Kone og Barn, Holger Strandkov med Kone, Højbjerg med Kone og Sønner. Jeg fik Herberg i *Aage Møllers* Præstebolig, lige overfor Højskolen,

og her lærte jeg den Mand at kende, som i Forvejen var udpeget for mig som en af de kraftigste Talsmænd for Frihed og Liv i Skole og Kirke. — Præsten og Højskoleforstanderen *Aage Møller* er, ligesom Valdemar S. Jensen, barnefødt i Amerika. Jeg fik senere Lejlighed til at hilse paa hans gamle Forældre, som hører til de første Nybyggere i West Denmark i Wisconsin. Han er med hele sit Liv et Vidnesbyrd om, hvorledes en ægte amerikansk Borger kan eje den rige danske Arv, som kun et godt Hjem kan give os. — Han er en Mand midt i Fyrreerne. Hans mandige Aasyn og høje ranke Skikkelse svarer kønt til hans Sjælepræg. Han er en af dem, som staar godt Maal med Holger Danskes Ord:

I alle de Riger og Lande,
Hvorhen jeg i Verden foer,
Jeg fægted med aaben Pande,
For hvad jeg for Alvor tror.

Hans Syn paa Historien er ægte grundtvigsk. Men det følger af Forholdene, at han ser mere verdensborgerligt paa Menneskeslægtens Udvikling end en almindelig Højskolemand herhjemme. Det „internationale“ og „humane“, som hos os altfor let fortoner sig i løse Stemninger, har i et Land som Amerika meget mere af Virkelighed i sig. Derfor kan Aage Møller med sine Foredrag om Negeren Booker Washington, Hinduen Ghandi osv. let fængsle sine Tilhøreres Sind. Han er heller ikke bange for at udtale sine Meninger om de store politiske og sociale Spørgsmaal, som ret er komne i Røre efter Verdenskrigen, og det rokker ham ikke, at mange ældre Folk finder hans Betragtninger derover lovlig radikale. Men bag al hans Tale

om Menneskelivet i den store Verden ligger en brændende Trang til at vække og styrke Livet i de Unges Indre og i de smaa danske Hjem. Og dette har ført ham ind i en djærv Kamp mod det offentlige Skolevæsen, som ganske sikkert truer Danskheden i Amerika paa Livet i de sidste Aar. — Da han paa dette Felt ikke lægger Fingrene imellem, har han vakt en stor Strid om sit Navn og sin Gerning. Og det er sandsynligt, at hans Fritalenhed ikke har gavnet Tilgangen til hans lille Højskole. Men jeg haaber dog, at flere og flere af vore Landsmænd i Amerika maa faa Øjnene op for, hvilken ypperlig Højskolemand de har i ham, og at de Unge vil fylke sig om ham til Kamp for det ædle Menneskeliv imod alle Jætternes Stormløb.

Paa Nysted Højskole havde vi i de følgende Dage et herligt Møde med omtrent 400 Deltagere. Da Skolestuerne var for smaa, samledes vi i et Telt, som var slaaet op i Skolehaven. Allerede Fredag Aften hørte vi en mærkelig Tale i dette Telt. Det var Negerprofessoren *Mr. Fisher* fra Fiske Universitet i Tennessee, som holdt sit første Foredrag om sine Landsmænds Kaar i Sydstaterne. Professor Fisher er en ægte Neger, mere sort end sin Læremester Booker Washington, men præget af virkelig Intelligens og aabenbart ledet af kristelig Moral. Skønt han gav os et skarpt Billede af al den Uret, som hans sorte Brødre led, og skønt hans Tale ofte hævdede sig til lidenskabelige Udbrud, var hans Synspunkt helt igennem almenmenneskeligt. Han hævdede, at de hvide Mænd led langt større Skade end de sorte ved den Uret, som blev øvet. Og vi kunde forstaa, at han overfor sine Landsmænd gjorde alt for at hæve dem til bedre Oplysning og mildere Adfærd, end Racehad kan skabe. — Det maatte gøre

stærkt Indtryk paa alle, da han talte om, hvorledes mange Tusinde Negre var dragne med villigt Sind til Slagmarkerne i Frankrig for at kæmpe for Folkenes Frihed, og hvorledes den samme Frihed blev nægtet dem selv, da de vendte hjem til Amerika. Det var ogsaa rørende at høre ham fortælle om, hvorledes hans egen gode Hustru efter en lang Rejse til Nordstaterne ikke kunde faa Lov til at sove i en Pullmans-Vogn paa Hjemrejsen, men maatte sidde to Døgn „doubled up“ i en snavset „Smoker“, fordi Negrene ikke maa komme i de samme Jernbanevogne som de hvide Mænd.

De brave danske Farmere, som ikke før havde kendt noget til Negrenes Kaar i Sydstaterne, blev harmfulde over saadan Mangel paa Frisind, og det var først, da vi selv kom til Sydstaterne, at vi maatte erkende, at Sagen ogsaa har en anden Side at ses fra.

Den sorte Professor talte tre Dage i Rad og blev Mødets „Helt“. Men vi, som kom fra Danmark, havde dog ingen Grund til at blive misundelige derover, for vi blev modtagne saa godt og hørte saa opmærksomt, at vi straks følte os i Vennevold og rigtig nød Fællesskabets Glæde i denne vaagne Kreds af Landsmænd.

Om Lørdagen talte Karl Nielsen efter Morgensangen om, hvad Ordet „Hellig“ skal være for os, hvor levende og mægtigt det er, naar det vidner om Gudslivet i os, altid nyt og altid skabende, men hvor mat og tomt det er, naar det bruges om døde Ting, Huse, Bøger og Lande. Jeg maatte tænke, at en saadan Tale vist ikke kunde støde levende Kristne, som hørte den, men at en Omtale af den maaske nok kunde vække lidt Forargelse hos dem, der i Forvejen saae mistænksomt paa ham, der holdt den.

Samme Formiddag var der en Forhandling om Skole-sagen, som rigtig viste os, hvor Tampen brænder. Aage Møller indledede med et Indlæg for Hjemmets Skole og et kraftigt Angreb paa den offentlige Skole, som aldrig kan nære Menneskelivet hos Børnene. Han blev støttet af Præsten N. C. Strandkov og hans Søn Holger, Alfred Jensen og Karl Nielsen. Men den offentlige amerikanske Skole blev til Gengæld stærkt forsvaret af den danskfødte Mr. Hans Olsen, som er Seminarielærer ved en Normalschool, og som gav sine Indlæg paa Engelsk. Han hævdede med „pædagogisk Klarhed“, at det ikke var fremmede Myndigheder men „we, the People“, som raadede for, hvorledes de offentlige Skoler skulde indrettes, og det kunde da umuligt være skadeligt for Folkets Liv, hvad Folket selv krævede til deres Børns gode Oplysning. — Dette „we, the People“ runger mig endnu i Ørene, som en demokratisk Frase fra Skolemestrenes ivrige Bygning paa Babelstaarnet derovre. — Imidlertid kan det ikke skjules, at Hans Olsen havde en stor Del af Forsamlingen paa sin Side, og at flere, ellers „gode“ Danskere kom med utaalmodige Tilraab under Aage Møllers Angreb paa den offentlige Skole. — O. C. Olsen søgte forgæves at mægle mellem de stridige Standpunkter. Her er aabenbart ingen Mellemløst, og jeg forstaar, at Vennerne af Hjemmets frie Skole vil faa svært ved at vinde frem med deres grundtvigske Skoletanker. Men jeg forstaar ogsaa, at Danskheden er dømt til snarlig Undergang, hvis det ikke lykkes for dem. —

Om Eftermiddagen talte Professor Fisher og jeg. Om Aftenen fortalte jeg en Saga, og de Unge havde Sanglege, som i al Fald var danske nok.

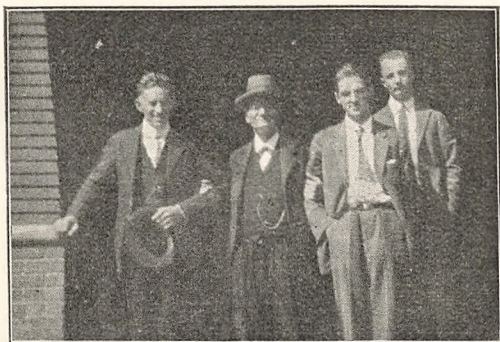
Om Søndagen, den 31. August, samledes vi først i

Kirken, hvor jeg prækede om Menighedslivet i Mod-sætning til Enkeltmandskristendommen. Pastor N. C. Strandskov slog paa de samme Strengte i sin Skrifte-tale over Salmeverset: „Vidunderligst af alt paa Jord er Jesu Kristi Rige“, og vi havde bagefter en stor Altergang.

Om Eftermiddagen holdt Professor Fisher sin sidste Tale (om Negrenes 14 Klagepunkter). Derefter talte Frederik og jeg (om Søren Kierkegaard og Grundtvig). Og dermed var det egentlige Møde til Ende. — Men vi fik et meget rart Eftermøde med en mindre Vennekreds om Mandagen. Flere af de Langvejsrej-sende maatte blive, fordi Vejene var opblødte af en Tordenregn. Vi holdt derfor om Formiddagen et Slags Konvent i Højskolens Spisesal med tvangfri, meget liv-lig Samtale om Skolespørgsmaalet. Her var Højbjerg med og gav kraftige Indlæg. Da han var rejst om Eftermiddagen, sank det lille Selskab hen i en stille Fred, og vi kunde snakke hyggeligt sammen i mindre Grupper. Hvor N. C. Strandskov sad, bred og rolig med sin Pibe i Munden, blev der altid en Kreds om-kring ham. Men ogsaa han forlod os hen paa Efter-middagen. — Om Aftenen blussede Mødet sidste Gang op, da en Del af Egnens Folk kom til. Vi fik en rig-tig rar Sammenkomst i Skolens Foredragssal, hvor jeg paa Opfordring talte om Grundtvigs voksende Verdensry. Karl Nielsen og Aage Møller tog ogsaa Ordet for at sige os en Tak for Samværet, og vi skil-tes til sidst med Følelsen af, at dette Vennemøde havde styrket os alle til Kampen for den danske Sag.

Blandt de mange Danske, som jeg talte med i Nysted, vil jeg særlig nævne en svagelig Mand ved Navn *Ludvig Petersen*, hos hvem Karl Nielsen havde

Herberge under Mødet. Vi sad i hans Stue og hørte med levende Opmærksomhed paa, hvad han fortalte om sin Livsførelse. Han er fra Nakskoveggen, kom i sin Ungdom til Amerika som Haandværker og blev

I Nysted.

Alf. Jensen, Karl Nielsen og Arild Olsen.

tidlig gift. Men et Aar efter fik han Leddegigt, som gjorde ham vanfør paa Livstid. Saaledes blev han bundet til sin Stue. Men derved kom han ind i Bøgernes Verden, og det var lærerigt at høre ham tale om danske og amerikanske Digte og historiske Værker. Han var i sine yngre Aar stærkt taget af Udviklingslæren og havde derved følt sig fjernet fra den danske Kirke, hvor sligt regnedes for Kætteri. Men han var nu bleven glad ved Menighedslivet og Skolearbejdet i Nysted. Han kunde dømmes selvstændigt om den unge Bevægelse og i det hele give den Bifald. Jeg har sjælden truffet en mere klart-tænkende Mand. Hans Liv viste, hvorledes sjælelig Ensomhed i et fremmed Land kan modne en Mands Tankeliv og føre ham ind i aandeligt Fællesskab, naar Hjertet higer derefter.

Tirsdag den 2. September maatte vi sige Farvel til Nysted og tage Afsked med Karl Nielsen. Han og jeg sagde Ting til hinanden, der var i Slægt med det, som Odin hviskede Balder i Øret ved den store Baalfærd. — Men vi havde endnu Alfred Jensen (naturligvis med Kone og Barn i Følge) at klynge os til. Han kørte os den Dag til *N. C. Strandskov* i *Rosenborg*, Nebr. — Vi havde et godt Møde dær. Men det mindeværdigste for os blev dog Besøget i Strandskovs Hjem, hvor vi lærte hans venlige og virksomme Hustru at kende og fik Indblik i en dansk „Bonde-Præsts“ jævne Husliv med en stor Børneflokk, som gjorde deres Fader og Moder Ære! — Det er ikke let at udmaale, hvad det har at betyde for de unge Præster i Nebraska, at „gamle Strandskov“, som de kalder ham, lever i deres Kreds og ser mildt til deres aandelige Virke.

Næste Dag kørte Alfred Jensen os endelig ud af Nebraska og ind i *South Dakota*, hvor vi henad Aften naaede til *Viborg*, en anelig dansk Bygd i smukt bakket Land med vide Udsigter. — Præsten *Lerager* (fra Horsenseggen) syntes at være en god praktisk Mand, i I. C. Christensens Stil, der stemte overens med Menighedskredsen, hvoraf mange stammer fra Vendsyssel. Ved vort Møde talte jeg om Peter Larsen Skræppenborg og fik en Følelse af, at jeg med ham som Mellemed kunde bringe et godt Bud fra danske Bønder i Danmark til danske Farmere i Amerika.

Om Torsdagen, den 4. September, kørte Frederik med Alfred Jensens hjem til Tyler i Minnesota, mens Pastor Lerager bilede mig til Pastor *Hald* i *Denmark* nær ved Hetland, S. Dakota. Undervejs gav han mig

udmærket Besked om Landbruget i Mellemstaterne, Amerikas Fugleverden osv. De danske Præster derovre staar tit det virkelige Liv nærmere end Theologerne herhjemme. Mange af dem har selv været Farmere eller Haandværkere, inden de kom til Studeringerne, og deres daglige Forhold forbinder dem stærkt med den arbejdende Befolkning omkring dem, skønt det ikke er almindeligt, at de selv driver noget Landbrug.

Dette var dog Tilfældet med Pastor Hald i Danmark. Han lever i en rigtig *Præstegaard* med 40 Acres Land, hvorpaa der i Aar stod en dejlig Majs. Huset var omringet af kønne Blomster, og i Udbygningerne vrimlede det med Køer, Svin og Høns. Det var hyggeligt at se den lille Præstemand paa 54 Aar trave om i „Overalls“ og fodre Dyrene. Hans livlige Hustru og deres Børn hjalp godt med baade ude og inde. De havde, som sædvanligt i Amerika, slet ingen fremmed Hjælp til Arbejdet. Men Aandens Liv blev visselig ikke forsømt for Travlheden i Stald og Lade.

Pastor Hald hører vel ikke til de glimrende Talere. Lidt indesluttet og tungsindig er han vist ogsaa. Men hans Ord er ægte, og hans hjertelige Deltagelse i det grundtvigske Aandsliv hører til det kønneste, jeg mødte paa min Vej derovre. Jeg kunde ønske for ham, at han maatte ende sin Arbejdsdag i een af de større Kredse, hvor hans bibelske Taler bedst vilde finde forstaaende Øren.

Vi snakkede en Del sammen, da han om Lørdagen kørte mig i sin lille Fordvogn over til *Tyler* i Minnesota. Jeg forstod, at han i sine unge Dage, i sit Husmandshjem oppe i Vendsyssel, havde gaaet med stærke Længsler efter Oplysning og aandelig Gerning.

Maaske drog dette ham til Amerika, hvor han dog først maatte arbejde med Hænderne for Føden. Men efter nogle Aars Forløb kom han paa den norske Præsteskole, hvor han blev indført i en streng gammelluthersk Troslære. Ved at syle med Grundtvigs Skrifter kom han ind i et helt andet Livssyn end de norske Theologers, og da han fik Præstekald i danske Kredse, klarede dette sig endnu bedre for ham. Hans Bogsamling viste mig, at Grundtvigs og Otto Møllers Bøger stadig er hans kæreste Læsning sammen med Bibelen. — Bekendtskabet med denne Mand var en god Oplevelse.

I *Tyler* var jeg Gæst hos *Alfred Jensen*, som er Menighedens Præst, og her kom jeg atter til et større Vennemøde. Men først fik jeg Lejlighed til at se hele den smukke Samling af Bygninger, som her er rejst med Navnet *Danebod*,

Den danske Bygd paa dette minderige Sted blev grundlagt i 1889 af „Dansk Folkesamfund“, som købte et stort Stykke Land til Udstykning. — *Frederik Grundtvig* havde ønsket, at Nybygden skulde lægges nogle Mil herfra paa en meget smuk, men mere afsides Plads ved Søen *Lake Benton*. Han havde Aaret forud stævnet sine Landsmænd til Folkemøde dær og havde digtet en smuk Sang til Festen:

O, hør os, vore Fædres Gud,
 Som fulgte os i Verden ud
 Med kærligt Faderøje!
 Bered os her paa denne Plet
 Et lille yndigt Nasareth
 For Væksten mod det Høje! —

Men kloge Mænd fandt Digterens Plan for romantisk og fik Nybygden lagt nærmere ved de store

Færdselsveje. Det blev derfor ikke Grundtvig, men den mere praktiske Præst og Højskolemand *H. J. Pedersen*, som blev Leder af det store fælles Foretagende. Vi saae det lille Træhus, som Pedersen først flyttede ind i, og som før havde tjent til Stald. Vi saae den lille „Stenkirke“, som Nybyggerne rejste i de første fattige Aar. Ved Siden af ligger til den ene Side den store ottekantede Kirke, som senere blev bygget efter Andreas Bentsens Tegning, og til den anden Side den store Højskole, som *Thorvald Knudsen* fik rejst med Taarn paa Taget. Lige overfor ligger den rummelige Præstebolig, og lidt længere borte et kønt Børnehjem, hvor *Ludvig Jensen* og hans Hustru staar for Styret. — Mellem de mange Bygninger, som alle tilhører Menighedskredsen, ligger der Haver og Plantninger med høje Træer, hvor man kan holde Møde i Solskinsvej.

Højskolen stod tom, da vi var der, og Forstanderen *Alfred Nielsen*, hvis Forældre hører til „Støtterne“ i Nystedkredsen, var desværre selv bortrejst, saa jeg ikke lærte ham at kende. Men jeg fik af andres Omtale Tro til, at han er en rigtig Højskolemand, som arbejder godt sammen med Alfred Jensen.

I Præstens Hjem traf jeg nogle Folk fra Ringsted i Iowa, som hørte til Karl Nielsens nære Venner, og som havde билет den lange Vej for at være med til vort Møde. — Jeg traf ogsaa *Kristian Østergaard*, som lever i Tyler, efter at han har trukket sig tilbage fra sin Præstegerning. Ham har jeg kendt fra vor fælles Ungdom, da han var Forstander for Støvring Højskole ved Aalborg. Jeg har ogsaa senere fulgt ham paa hans Forfatterbane og faaet Indtryk af, at han har gjort et godt Arbejde for vore Landsmænd

i Amerika. Hans Sange, og da især den, som begynder: „Bag bølgende Have —“, lød os imøde, hvor vi kom til danske Bygder og Hjem. Men det maatte gøre mig ondt, at denne dygtige Mand paa sine gamle Dage har mistet meget af sit Haab for Danskheden, og at han ser saa kritisk paa de Unge, som endnu holder Fanen højt.

Om Fredagen havde Frederik talt i Tyler, og om Søndagen maatte jeg holde for fra Morgen til Aften. Alfred Jensen forstaar at bruge sine Folk, mens han har dem! Om Formiddagen prækede jeg i Kirken, som var fyldt af Mennesker. Om Eftermiddagen holdt jeg Foredrag for omtr. 650 Tilhørere. Om Aftenen fortalte jeg om den folkelige Digtning i Danmark. Begge Møderne holdtes i Kirken. Tilsidst tog Kristian Østergaard Ordet for at give mig en Hilsen med hjem til Danmark. Hvor gerne han vilde, kunde han ikke give mig det Budskab, at det stod godt til for den danske Sag i Amerika. Alt hvad han og andre havde virket for det danske Sprog og Folkeliv ved frie Skoler for Børn og Voksne, var blevet frugtesløst, og de Unge, som nu prøvede paa at virke paa samme Maade, vilde ogsaa blive skuffede. Han haabede dog, at det skulde lykkes den yngre Slægt at føre de bedste danske Aandsværdier med sig over i den engelsk-amerikanske Kultur.

Da Østergaard sluttede, var Stemningen trykket hos mig og andre i Forsamlingen. Men da rejste Alfred Jensen sig og sagde kort og godt, at det ikke sømmede sig at tabe Modet. Det stod i Guds Haand, hvorlænge Danskheden skulde leve i Amerika. Men vi, som elskede den, maatte trøstigt arbejde for den efter Sangens Ord:

Kæmp for alt, hvad du har kært,
Dø, om saa det gælder!
Da er Livet ej saa svært,
Døden ikke heller!

Jeg tror, adskillige aandede op ved disse frejdige Ord. Men andre gav maaske Kristian Østergaard Ret. — For mig var det af Betydning, at vort gode Møde endte med disse to klare Udtalelser om vor fælles Folkesag.

Samme Nat kørte Alfred Jensen mig til *Ruthton*, hvor H. J. Pedersen havde sin Præstegerning i sine sidste Leveaar, og her skiltes jeg fra ham for sidste Gang med Følelsen af, at vi to var Venner. — Lidt over Midnat kom jeg i et Tog, som kørte til *St. Paul*, og dær gik jeg, med Vejledning af den unge Theolog Holger Jørgensen, over i et andet Tog, som førte mig mod Øst til *Withee* i Wisconsin.

Hvem der paa et Kort vil følge min Foredragsrejse, vil snart opdage, at den ikke var lagt efter en Snor som de amerikanske Landeveje. Naar den trækkes op, ligner den snarere en Labyrinth. Men det kommer af, at jeg saaledes maatte rejse frem og tilbage for at kunne være med til en Række større Møder, hvis Tid var bestemt, før min Rejseplan blev lagt.

I *Withee* kom jeg til en solid dansk Farmerkoloni, som i sin Tid blev grundlagt af den danske Kirkes Primas, *A. S. Nielsen*, og nogle af hans nærmeste Venner. Det Land, de fik, var, hvad der kaldes „Cut-over-land“, d. v. s. gammelt Skovland, hvorfra alt Gavn-tømmeret var bragt til Savmøllerne. De høje, seje, sorte Stubbe stod tilbage, og Rydninger af dem ved Brand og Øksehug var saa besværlig, at det varede længe, inden man kunde skaffe sig et brugeligt Stykke

Land til Udsæd. Derfor var de første Nybyggere ildestædte med stort Slid og større Fattigdom. Men da den frugtbare Jord først kom under Ploven, vendte Forholdene sig, og nu er Farmerne i Withee velstaaende Folk. Deres Arealer er kun smaa, en almindelig Gaard har 40 Acres. Men deres Driftsmaade er kraftig som i Danmark. De holder mange Køer og har bygget Andelsmejeri, saa Kolonien blomstrer godt i udvortes Henseende. — Jeg tror ogsaa, at der, især blandt de Ældre, er mange gode Folk i denne Kreds.

Deres Præst hedder *Dixen*. Han er en af de mest belæste Mænd i den danske Kirke og har vist i sit Studerekammer modnet mange kloge Tanker. Hvad han sagde om de aandelige Forhold rundt omkring i de danske Kredse, var vel værdt at lytte til. — Vort Møde var godt besøgt.

Tirsdag den 9. September kørte jeg med Jernbanen tilbage til St. Paul. Paa Stationen mødte jeg Frederik og den danske Præst i Minneapolis, *Ottar Jørgensen*, som tog os med i sin Bil til sit smukke Hjem, der er sammenbygget med den danske Kirke. — *Ottar Jørgensen* er den yngste af Jens Jørgensens tre Præstesønner. Han har kun været faa Aar i Embede, men jeg tror, at han med sit milde Væsen egner sig udmærket, ikke mindst til Ungdomsarbejdet i den store By. — Hos Ottar Jørgensen traf vi den gamle Præst *H. C. Strandskov*, som Frederik senere besøgte i Hutchinson. Jeg var meget glad ved at lære denne varmhjertede Præst at kende. Han øver en stor Gerning og er *dansk* lige til Hjerteroden. Det følte jeg især, da han ved Mødet sang de danske Sange med større Liv end nogen anden.

Til mit Foredrag var der samlet omtrent 150 Til-

hørere. De udgjorde en broget Blanding som naturligt i en Storby. Men paa deres danske Sindelag var der visselig intet at udsætte.

Næste Formiddag tog Frederik og jeg med Toget til Askov i Minnesota, som har sin egen Jernbanestation. Ottar Jørgensen kom senere dertil i sin egen Bil med sin Hustru, hvis Forældre bor dær.

For mig var det særlig gribende at komme til denne By, der ikke alene har Navn tilfælles med mit kære Askov herhjemme, men som i Sandhed kan siges at bære dette Navn med Ære.

Denne danske Nybygd er grundlagt i 1906—07, saaledes at en Kreds af Danskere har sikret sig Forføbsret til et stort Stykke samlet Land, som de senere har solgt til Landsmænd i mindre Stykker. — Det er en af H. J. Pedersens Medarbejdere, Lollænderen L. C. Petersen, som har været den praktiske Leder af Foretagendet. Han bor nu som Bankdirektør (eller „Bankør“, som Dansk-Amerikanerne kalder det) i Askov By og forestaar fremdeles Salg af Land til nye Indflyttere. Det var lærerigt at høre denne elskværdige og snilde Mand fortælle om Bygdens Grundlæggelse. Hvor vilde *Ludvig Schrøder* have glædet sig ved at tale med L. C. Petersen og siden have lovprist denne driftige Dansker, som tilmed var fra Lolland lige som han selv! — Jeg tror godt, man kunde tilraade en ung dansk Landmand, der med nogle faa Tusind Kroner i Lommen indvandrede til Amerika, at søge Land i Askovkolonien, — saa meget mere som Landbruget paa denne Plads er mere dansk i Stilen end de fleste andre Steder. — Allerede nu bor der omtrent 2500 Danskere samlet paa denne Plet, og deres Andelsforetagender har vakt ærefuld Opmærksomhed

blandt Amerikanerne, der anser Askov for en god „Forsøgsmark“ for et fremskredent Landbrug og en lykkelig Samfundsordning.

Midt i Bygden og nær ved Stationen ligger den anselige Kirke med Præsteboligen ved Siden af. Og Præsten er den danske Kirkes Styrelses Formand, Pastor *S. D. Rodholm*, som vi før havde mødt i Kimballton. Han har i Vinteren 1905—6 gæstet os nogle Dage paa Frederiksborg Højskole, og baade han og jeg mindedes dette Besøg med Glæde. Nu er han i sine bedste Aar, en alvorlig, klog og elskværdig Mand, som vist er udmærket egnet til sin vanskelige Stilling som Leder af „den danske Kirke“. — Det var kun naturligt, at han talte tilbageholdende om de stærke aandelige Brydninger indenfor denne Kirke og ikke røbede nogen Partiskhed i de personlige Stridigheder, som har fulgt dermed. Men jeg mærkede dog, at han ikke stod ligegyldig udenfor Røret, selvom han maaske lægger mere Vægt paa det indadvendte Kristenliv end paa de aandelige Strømninger i Fælleslivet og gerne vil dæmpe de Modsætninger, som kunde true Sammenholdet i Kirken. *S. D. Rodholm* er derhos en begavet Taler, som veed at give Kirketjenesten et smukt og naturligt Præg. Der er en rolig Myndighed over hans Væsen og Optræden, som passer godt til hans fremskudte Stilling i det danske Kirkesamfund. Jeg tror, han i enhver Henseende er „den rette Mand paa den rette Plads“.

I Pastor Rodholms Hjem blev jeg glædelig overrasket ved at træffe hans Svigerfader, den danske Kirkes Ordinator, Præsten *Peder Kjølhede* fra Grayling i Michigan. — Jeg havde beklaget, at vor Rejseplan ikke førte os til hans Kreds, da han dog var een af

de Præster, jeg helst vilde mødes med. Men nu havde den 82-aarige Mand kørt ganske ene sekshundrede Miles i sin Bil for at være sammen med os i Askov. Alene dette Træk viser, at han endnu er i sin fulde Kraft, og det blev stadfæstet ved hans livlige Færd imellem os og hans paa een Gang saa myndige og muntre Tale. Han viste sig, trods sin kristiske Natur, meget hjertelig imod mig, og jeg haaber, han havde samme Glæde af vort Møde som jeg.

Jeg traf ogsaa mange andre ypperlige danske Mennesker i Askov: Kontraktør *Kiltoft*, der er gift med Klaus Berntsens Søsterdatter, med hvem han har faaet 15 Børn; *Ludvig Mosbæk* fra Støvring, som nu har en Planteskole her osv. — Den store Kirke var fyldt til vort Møde. Sangen lød stærkt og levende. Kjølhede og Rodholm gav os gode Genhilsner paa Menigheds-kredsens Vegne til Tak for den Hilsen, jeg bragte fra Valgmenighedsfesten i Askov i Danmark. Alt gjorde Indtryk af, at vi her var i en livskraftig dansk Kreds med godt Sammenhold og dertil en Kreds, som gør Danskerne Ære blandt de omboende Amerikanere.

Den følgende Dag rejste Frederik til H. C. Strandskovs Menighed i Hutchinson, mens Pastor Rodholm tog sig paa at køre mig i sin Bil direkte til *West Denmark* og derfra senere til Minneapolis. Vi fik gode Samtaler med hinanden paa disse to Dagsrejser, og jeg fandt det værdifuldt, at jeg kunde slutte Opholdet i Midtstaterne i denne Mands Selskab. Det hjalp til et klart og roligt Overblik over Stillingen i denne Egn af de forenede Stater, hvor Danskheden altid har haft sit Hovedsæde.

Vejen til West-Denmark førte mig atter mod Øst, over i Staten *Wisconsin*. Paa Grænsen mellen Minne-

sota og Wisconsin kom vi til Tailors Fall ved Floden St. Croix. Det er et af de smukkeste Steder, jeg har set i Amerika. Vi standsede for at gaa ud paa den klippefulde Flodbred med dens mærkelige Jættegryder. Men skønnest var Synet af Floden selv, som bredt bugter sig i skovklædte Kløfter.

Ogsaa den Del af Wisconsin, som vi derefter kørte igennem, var meget køn og næsten hjemlig for mig med sine Bakker, Skove og Søer. I disse Omgivelser ligger West Denmarks Kirkeplads, som et Sorø, ved en stille Skovsø. Men desværre gav en stadig Regn det skovrige Land et Præg af Tungsind. Jeg vilde ønske, at jeg havde faaet det at se i Solens Glans.

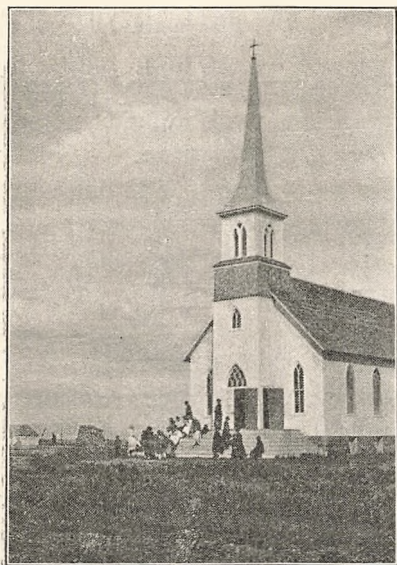
Her var det, *Thorvald Helveg* havde sin Virkeplads og fik begyndt sin Præsteskole. Her havde *Halfdan Helveg* sit Barndomshjem og senere i kort Tid en Præstegerning. Fader og Søn levede i et godt Minde hos den ædle danske Befolkning, som bor paa dette Sted. Den nuværende unge Præst, *Marius Krogh*, som er gift med en Søster til Alfred Jensens Hustru, havde rigeligt Rum i de fordums Skolestuer. Jeg mødtes dær med Menighedens Formand, *Utoft*, som var godt inde i de kirkelige Spørgsmaal, med Maleren og Billedskæreren *J. Smith*, som har prydet mange af de danske Kirker med sine Arbejder, og som i sin Tid var en af Frederik Grundtvigs nære Venner, med Aage Møllers Forældre, med vore kære gamle Elever, Ægteparret Ole og Kirstine Sørensen og mange flere. Det var et Samfund med god dansk Dannelselse, jeg her besøgte.

Den næste Morgen tidlig kørte Rodholm og jeg til Minneapolis, hvor jeg mødtes med Frederik og tog Afsked med Ottar Jørgensen og hans Hustru, inden

vi ved Middag rullede mod Vesten i „Luxustoget“ Oriental Limited.

Næste Morgen inden Solopgang maatte vi atter ud paa en lille Station, og derfra kørte vi videre med lokale Tog til Kolonien *Dagmar* i *Montana*. — Under Nattefarten var vi komne fra Skovegnene til den store aabne *Prærie*. Længe kørte vi gennem den brede, flade *Missouridal* med *Præriens* storladne langstrakte Bakker i Nord. Det var et dejligt Syn i Morgensolens Skær. Over os var der en høj blaa Himmel, og det dejlige Solskinsvejr var fra nu af saa stadigt, at vi ikke oplevede mer end en eneste Regnbyge, saa længe vi var i Amerika. Fra *Floddalen* drejede Banen op mod Nord i *Montanas* mægtige *Prærier*, hvor store *Hvedemark*er veksler med endnu større *Rancher*, som ligger udyrkede fra de fjerneste Tider. — Vi kom ind i en af de milevide „*Indian Reservations*“, og her blev vi paa en lille Station modtagne af Pastor *Frost* fra *Dagmar*. En *Farmer* *Jakobsen* fra *S. Dakota* kørte os for full speed ad knudrede Veje til den danske *Nybygd*, hvor vi fik et godt og behageligt Herberge hos Familien *Schultz*. Manden har været *Gartner* i *Charlottenlund*, Konen har haft sit *Barndomshjem* ved *Frederikslund* nær *Furesøen*. Men de to voksne *Døtre* er opfødt paa *Prærien*. Den ene kunde ride som en *Cowboy*, den anden kørte *Ploven* med seks *Heste* for. *Alting* var friskt og frit og paa sin *Vis* betagende smukt.

Landbruget i disse *Egne* ligner meget lidt det danske. *Farmene* er store, 160 til 320 *Acres* hver. Og oftest er det halve af *Jorden* tilsaaet med *Hvede*, mens den anden *Halvdel* ligger i *Græs*, som holder sig selv ved *Lige*. Her *gødes* aldrig, og *Halmen*

Kirken i Dagmar.

bliver brændt! Der holdes kun ganske faa Køer, men mange Heste, som i den meste Tid af Aaret gaar frit paa Prærien. Kun to Gange aarlig: i Saatiden og Høsten, har alle travlt. — Da vi kom, var Hvedetærskningen i fuld Gang. En halv Snes Farmere slaar sig sammen derom. Det store Tærskværk staar midt i Marken, og 15—20 Hestespand kører Hveden fra

Traverne direkte til Tærskning. — De har i flere Aar kun haft en ringe Høst paa Grund af Mangel paa Regn. Men netop i Aar var Udsigterne til Lykkelysere for de danske Farmere.

Som man kan tænke sig, ligger Gaardene her langt fra hinanden (omtrent som paa den jyske Hede), og det er et mægtigt Stykke Land, Nybygden Dagmar omspænder. I Midten ligger Kirken, som kan ses milevidt til alle Sider. Og her samledes vi Søndag den 14. September til et Møde, som varede hele Dagen, mens Kirkepladsen stod fuld af Biler. Trods Høstens Travlhed var der henved 250 Mennesker til Møde. Vi havde først Kirketjeneste, og efter fælles Spisning i Kirkens „Basement“ talte jeg om Efter-

middagen, og min Søn om Aftenen. Udenfor Kirken sang titusende „Faarekyllinger“, mens store Græshopper med dejligt farvede Vinger sprang og fløj rundt allevegne.

Foruden Stedets Præst var „Naboen“, *J. P. Andreasen* fra Flaxton i S. Dakota, kommen til Mødet, og begge disse unge Præstemænd gjorde Indtryk af at være nidkære og frisindede Forkyndere. — De fulgte os om Mandagen paa et mindeværdigt Besøg hos Dagmarkoloniens Grundlægger og Leder, *F. E. Madsen*, som tillige er Regeringens Commissioner i the Indian Reservation.

Denne Mand paa noget over 60 Aar er ikke, som man efter hans Samfundsstilling kunde tro, en bred og praktisk Amerikaner, han har en lille, fin Skikkelse og et aandfuldt Ansigt med klare Øjne. Jeg blev uvilkaarlig mindet om min afdøde Ven Poul la Cour ved hans Udseende og Væsen. Han har levet en Del sammen med F. L. Grundtvig og er en fuldtro Ven af hans folkelige Tanker. Han er selv poetisk og har bl. a. skrevet en smuk Sang til F. Grundtvigs Minde. Det Hjem, han har bygget sig i Dagmar, er heller ikke som de sædvanlige Huse i Amerika. Det ligger i Øst og Vest med det skraanende Land foran sig i Syd og med en pyntelig Have nærmest ved den lange Veranda, som danner Indgangen. I Husets Midte ligger der en Hall i hele Bygningens Bredde. Dens Vægge er prydet med en lang Række Billeder af berømte Mænd, som Madsen selv har malet. I Plænen udenfor findes der en hel Samling af hornede Bisonoxehoveder, som er fundne omkring paa Prærien.

F. K. Madsen sagde, at der endnu er Plads til mange danske Landmænd i Dagmar, naar de kun ikke blev

hindrede af de forenede Staters ny Indvandningslove. Og jeg maa sige, at det var meget ønskeligt, om vore Landsmænd, som rejser til Amerika, vilde søge til saadanne Pladser i Steden for at lade sig narre af „Landagenter“ til at købe Jord i Egne, hvor de baade aandeligt og udvortes altfor let gaar til Grunde uden at have en hjælpende Ven i deres Nærhed.

Fra Madsens Farm kørte vi lige til Jernbanestationen, og nu gik Rejsen gennem Rocky Mountains ud til det yderste Vest.

*

Da vi forlod Midtstaternes agerdyrkende Sletteland for at rejse til Vestens Bjerglande, laa det behageligt i min Bevidsthed, at jeg nu var færdig med Hovedparten af en meget travl Foretagsvirksomhed og kunde tage det næste Afsnit af Rejsen som en aandelig Hviletid, en „Udflugt“, hvor man i Mag kan nyde Indtrykkene af en storslaaet skøn Natur uden stadig at tumle om i Menneskenes Mylder. Og saaledes blev i Virkeligheden hele den dejlige Tur, vi gjorde igennem Staterne ved Stillehavet, selv om vi ogsaa dær holdt venlige Møder med vore Landsmænd og besøgte mange gode danske Hjem.

I det vestlige Montana kom vi ind i *Rocky Mountains*, som i disse Egne breder sig meget vidt i Øst og Vest. Vi kørte et helt Døgn med Iltogsfart gennem Bjergene og kunde fra „Udsigtsvognen“ lade Øjet glide over Klippernes stadig skiftende Formationer. Et mægtigt Stykke Land i de smukkeste og højeste Bjergegne er gjort til folkeligt Fælleseje under Navn af *Glacier National Park*. Amerikanerne har Raad til Lystaniæg saa store som Sælland! Og de vældige

Strækninger af øde Land viser os Amerikas Størhed paa en ny, imponerende Maade.

Onsdag Morgen den 17. September naaede vi ud til en Bugt af det stille Ocean. Det var dejligt igen at se det salte Vand og aande den friske milde Søluft efter 5—6 Ugers Rejse i det sommerhede Fastland. — Kl. 8¹/₂ Formiddag kom vi til den store Havne-*stad Seattle i Washington* og blev modtagne af vor gode Ven, Præsten *Alfred E. Sorensen*, og kørt i hans, undertiden lidt stædige Bil, til den smukke Præstebolig med Kirkesal i the Basement.

Alfred E. Sorensen, som er indfødt Amerikaner, besøgte Danmark for nogle Aar siden, og da blev vi godt kendt med ham. — Han er født i Staten Michigan af danske Forældre, men blev i sin Opvækst mere fortrolig med det engelske Sprog end med det danske. Imidlertid vakttes hans Trang til at tjene den danske Kirke, og ved sit Ophold paa Grand View i Des Moines kom han i god Forstaaelse med det danske Aandsliv. Under Verdenskrigen var han som amerikansk Krigskapellan med Hæren i Frankrig. Hans praktiske Tjeneste og hans sunde moralske Indflydelse blev saa meget paaskønnet af de militære

Alfred Sørensen og Fr. Begtrup.

Myndigheder, at Vejen stod ham aaben til fortsat præstelig Virksomhed i den amerikanske Hær. Men han havde givet den lille danske Kirke sit Hjerte og valgte derfor de mere beskedne Kaar, som den kan byde sine Præster. Han tog Kald i Seattle og giftede sig i Forsommeren med en god dansk Kvinde, *Gertrude Davidsen* fra Ringsted i Iowa. I hende, tror jeg, har han faaet den bedste Medhjælp, han kunde. Som øvet Sygeplejer kan hun gøre Gavn i Arbejdet blandt de Danske, som paa en eller anden Maade er forkomne i Kampen for Tilværelsen. Og som en ægte Datter af en god dansk Menighed kan hun knytte sin Mand nærmere til det aandelige Liv, som hører hjemme hos os.

Alfred E. Sorensen er en af de dygtigste „Arbejdere“ i den danske Kirke. Han nøjes ikke med at betjene sin lille Menighedskreds, men øver „Mission“ blandt alle de Danske, som han kan opspore i den store By og dens Opland. Han render ikke fremmede Folk paa Døren med utidig religiøs Tale, men han tager sig rent menneskeligt af dem, som trænger til Hjælp, og indbyder dem venligt til de oplysende og opbyggende smaa Møder, der holdes i hans Hjem. Ikke mindst har han Hjerte for „Samfundets Stebørn“ og forstaar som god Demokrat at give dem en Haandsrækning uden at krænke deres Æresfølelse. — Endnu savner han en Kirke. Gudstjenesten maa holdes i en lavloftet Sal under Præstens Stuer. Men jeg skulde ikke undre mig, om det vil lykkes i faa Aar at faa rejst en stor og smuk dansk Kirke i Seattle. Han har ogsaa „Annekser“ paa andre Pladser i Washington og er Leder af et vellykket Ungdomsarbejde. Som det falder naturligt efter Forholdene

og efter hans egen Livsdannelse, præker han vekselvis paa Dansk og Engelsk, og kan vist samle en ret anselig Kreds til begge Slags Tjenester. — Det var trygt for min Søn og mig, at vi fik Tilhold i dette Hjem under vort Ophold i Staten Washington.

Seattle er den største By paa Kysten Nord for San Francisco, og den vokser stadig i Størrelse. Den ligger, som Rom, paa syv Høje og tager sig dejlig ud, især fra Søsiden. En Biltur, som vi gjorde ad de snoede Cementveje gennem Stadens Parker, viste rigtig, hvor frit og vekslende Byens Kvarterer strækker sig fra Syd til Nord i Bakke-Dal langs Havbugten med dens mange skovklædte Klippeøer.

Denne Tur gjorde vi med Bankøren *Anton Johansen* og Præsten *Jørgen Nielsen*, der var komne for at hente os op til *Enumclaw*, den gamle danske Bygd i Skovbrynet, omtrent 40 Miles fra Seattle. — Det var et Sted, som jeg har længtes efter at se, lige siden jeg i Vinteren 1900—01 havde Anton Johansens ældste Broder *Johannes* som Elev paa Skolen. Hans Fortælling om de danske Nybyggeres Liv i de store Fyrreskove havde talt stærkt til min Fantasi. Men nu efter 24 Aars Forløb fandt jeg, at Forholdene i Enumclaw var blevet meget forandrede. Skovene er ryddet, og en hel Købstad har rejst sig, hvor de første Danskere satte Bo. Befolkningen er en Blanding. Men de Danske staar dog endnu for Ledelsen. Anton Johansen er Byens Borgmester, og en anden velhavende dansk Mand ved Navn *Christian Jensen* er Fredsdommer. De fattige Nybyggere er bleven velholdne Borgere.

Men bag deres frodige Marker ligger fremdeles de mægtige Bjergskove, og det blev en mindeværdig Tur for os, da Anton Johansen kørte os tyve Miles ind i

dem. Her saae vi først et meget stort Savværk, som var ved at gnave Storskoven bort. Men længere ind stod de ældgamle Fyrretræer endnu urørte. Der var nogle iblandt dem, som var 2—300 Fod høje og 30

Spejlsøen ved Mont Rainier.

Fod i Omkreds. Aargangene i en fældet Kæmpe viste, at den var 500 Aar gammel. Vejen steg jævnt opad mod de skovløse Fjeldhøjder, som vi dog ikke naaede. Snebjerget *Rainier* (eller *Tacoma*, som andre kalder det) ses i Klarvejrhundrede Miles omkring fra alle Sider. Men Skovbrande og fugtig Luft tilhyllede desværre Udsigten for os. — Vi standsede i den mørke, svagt susende, tætte Fyrreskov ved en Flod, der førte det iskolde Vand ned fra Snebjergets Bræer. En gammel Mand, som bor i Skoven, viste os Skind af mange vilde Dyr, som han har skudt: smaa sorte Bjørne, Ulve, Ræve, Skunkdyr og en levende Vildkat, som

han havde sat i Bur. Rundt om hans lille ryddede Plads sprang langhalede Egern vævert om i Træerne og kiggede nysgerrigt paa os.

Om Aftenen havde vi Møde i Byens største Sal, som tilhører „Brodersamfundet“. Blandt Deltagerne var der Folk, som jeg ofte har hørt nævne, flere Sønner for Eksempel af Slægten Bruhn fra Ryberg ved Ringkøbing. — En særlig Glæde var det for mig uventet at træffe en af de gode gamle Socialistførere, Smedeforbundets Formand i Provisorietiden, *F. Hurup*, som nu er Tilsynsmand ved Savværkernes elektriske Kraftstation. Vi talte venskabeligt om fælles Minder fra vor politiske Ungdomstid og om hans „Kammerater“ i Danmark, der nu sidder i Landets Regering. — Hurup har Arbejdstid fra Midnat til Kl. 10 om Formiddagen, og jeg kunde mærke, hvorledes han i sine ensomme Nattevagter har faaet Tid til at klare mange Ideer om Industrien og det sociale Liv i Amerika. Han har siden sendt mig et Par lange Breve om en bedre Udnyttelse af Vestamerikas vældige Kraftkilder, som efter mit Lægmandsskøn viser et mærkeligt Blik for Samfundets store Opgaver.

Aftenen og Natten tilbragte vi hos Fredsdommeren *Christian Jensen*. Hans Broder *Poul*, som er en gammel Askovelev, har en Manufakturhandel i Enumclaw. Selv har han været Farmer og Bygmester. Disse Brødre er fra Holstebroegnen og hører til Danskhedens trofaste Støtter i Washington.

Næste Formiddag kørte vor Vært os tilbage til *Seattle*, hvor vi om Aftenen havde Møde under Ungdomsforeningens Ledelse. — Da de Danske ikke selv havde nogen stor Forsamlingsaal, havde Alfred E. Sorenson faaet Lov at laane Kvækernes „Kirke“, som

ligger i Nabolaget. — De amerikanske Kvækere afviger ikke saa lidt fra de engelske. I Amerika har de „Præster“ og synes at have ligedannet deres Gudstjeneste en Del med andre Kirkesamfunds. — Deres Præst i Seattle, Mr. Shinn, var til Stede ved vort Mødes Aabning og sagde nogle venlige Ord paa Engelsk om, at han gerne ønskede Samvirke med de Danske. Alfred Sorensen takkede ham i samme Sprog for hans Gæstfrihed, og derefter fik jeg Ordet, mens Pastor Shinn fjernede sig med et venligt Haandtryk.

Der var omtrent 165 Tilhørere ved dette Møde og deriblandt en Mængde unge Mennesker, som Sorensen har faaet god Samling paa. Men forøvrigt var Forsamlingen saa broget, som det var at vente i den livlige Søstad. — Bagefter fik vi Kaffe i den danske Kirkesal, og jeg maatte lægge Mærke til, at Kredens Matador, den mangeaarige danske Konsul, Kornhandler *Lehmann*, sad Side om Side med en fattig dansk Malersvend i meget tarvelige Klæder.

Fredag den 19. September sejlede vi gennem det dejlige Puget Sound, omringet af skovklædte Klippeøer, til Byen *Tacoma*, der vel ikke er saa stor som Seattle, men dog kappes ivrigt med den i udvortes Fremgang.

Til vort Møde i denne By kom der ikke saa faa Biler fra Enumclaw og Seattle. Det vilde herhjemme svare til, at Folk fra Slagelse og Køge tog til Hillerød for at høre en folkelig Taler een Gang endnu! — Før Mødet havde den danske Kontraktor Mr. *Eriksen* (fra Askoveggen) taget os ud paa en meget smuk Køretur i sin elegante Bil. Han er Medlem af Byens Skoleraad og viste os blandt andet en ny Kommuneskole, som opføres under hans Tilsyn, og som har

kostet $\frac{1}{3}$ Million Dollars. Han er selv Entreprenør for en Brobygning, hvortil der er medgaaet 250,000 Fod solide Fyrreplanker. Man bliver lidt stolt af en saadan Landsmand.

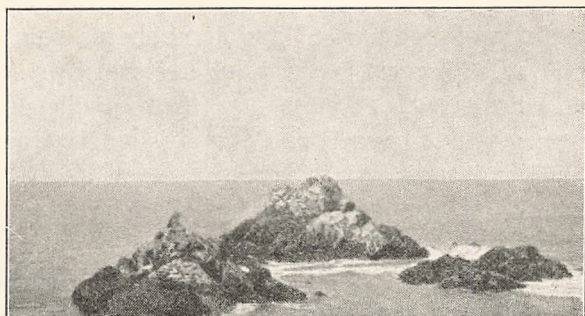
Fra Tacoma gik Rejsen til Byen *Junction City* i Staten *Oregon*. Det var en lang Jernbanetur, som tog en hel Dag. Men vi havde godt Rejseselskab i Fru Gertrude Sorensen, der vilde med til det Fællesmøde, Danskerne skulde have i tre Dage, og hvorved ogsaa hendes Mand skulde føre Ordet.

Frederik og jeg blev dog kun Søndagen over i *Junction City*. Vi boede hos et Par af vore gamle Elever, der har en Farm i Byens Nærhed: Niels Mikelsen og Bertha, født Brøchner. De havde et hyggeligt Hjem med tre smaa rare Drengene, og vi fik et godt Indblik i, hvorledes en dansk Farm drives i disse Egne med stor Hvedemark, mange Hindbær og en vældig Hønseskole.

Den danske Præst, *L. C. Larsen*, lod til at være en god og duelig Mand. Men han var for Tiden noget nervesvækket. Hans Hustru laa til Sengs efter en Barnefødsel, men maatte tage imod utallige Barselvisitter af venlige Koner fra Kredsen. — Blandt de 150 Tilhørere var der, imod Sædvane, en Nabopræst af „den forenede Kirke“, som gjorde Indtryk af at være en alvorlig og forstandig Mand.

Mens Mødet fortsattes om Mandagen med nye Talere, rejste Frederik og jeg videre til *California*. Jernbanen gaar gennem et mægtigt Bjergland, og over alle dets Tinder rager Snebjerget *Shasta* op i en Højde af over 14,000 Fod. Vi havde det i Sigte under flere Timers Kørsel og standsede nogle Minutter paa et dejligt Sted, *Shasta Falls*, hvor friske Bække fra Brænen risler ned

ad grønklædte Klipper. Gennem en Floddal kom vi ned paa jævner Land, hvor alle Marker var tilplantede med Frugttræer. Men vi maatte køre hele Natten, inden vi Tirsdag Morgen naaede til Havet og med

Stillehavet.

en Dampfærge blev ført over til *Oakland*, som kun ved et smalt Sund er skilt fra *San Francisco*.

Den berømte Stad *San Francisco* ligger paa en smal Landtunge, ved hvis Nordende „den gyldne Port“, the *Golden Gate*, fører ud til det aabne Ocean. Den har vel omtrent 500,000 Indbyggere, men Øst for det smalle Sund, som afskærer Landtungen, ligger Byerne *Oakland* med omtrent 250,000, *Alameda*, Universitetsstaden *Berkley* og andre Smaastæder, saa at den samlede Bebyggelse omkring Sundet har et Indbyggerantal paa omtrent 1 Million. I alle disse Byer bor der en Del Danskere. Men det er en forholdsviis lille Kreds, der samler sig til fælles Guds-tjeneste i *Oakland*, og de har hidtil ikke haft deres egen Præst, men er bleven betjent af Præsterne fra de andre Menigheder i *California*. — Maaske har dette Præsteløse givet Lægfolkene i Kredsen mere

Ansvarsfølelse. De har i flere Aar haft Sammenkomster i Hjemmene, og der synes at være et kønt Fællesskab i den lille Kreds. — Det Hjem, som husede os, og som vi med stor Glæde lærte at kende, er *Jens Jakobsens* i Alameda. Hans Hustru er Formand for Menighedskredsen, og han selv er en af de bedste Mænd, vi mødte i Amerika. Han er fra Øster Terp ved Bovlund, og hans Hustru er en Slægtning af A. Hørlyck i Rurup. — Jens

Hos Jens Jakobsen.

Jakobsen og jeg mødtes første Gang paa Askov, hvor han var Elev i 1890—91. Han har ejet en Gaard i Sønderjylland, men rejste for en Del Aar siden til Amerika, hvor han nu er ansat ved en Fabrik for Mejerimaskiner. Hans Stilling medfører, at han maa rejse meget, og han er blandt andet godt kendt i alle de danske Kolonier i California. Da han hørte, at vi var i Vente, paatog han sig at køre os i sin Bil til de Pladser, hvor jeg skulde tale, og Turene sammen med ham var os til megen Gavn og Glæde.

En anden gammel Askovit, Frugtfarmeren *Frederik Petersen* (Maareskov), mødtes vi med i Jakobsens Hjem, og han paatog sig at vise os Staden *San Francisco*. — Vi tog med Færgen over Sundet og

kørte i Sporvogn gennem den tæt byggede By, der hæver sig i Terrasser op ad Bjergsiden. Han kunde fortælle os adskillige Træk fra det store Jordskælv i 1906, da han selv boede i det mest hærgede Kvarter. Gennem Byen kørte vi ud til Kysten ved det aabne Ocean og saae fra de stejle Brinker, hvorledes Snese af Søløver laa og sov paa Klippeskærene. Herude fandtes der store Hoteller og andre Forlystelsesanstalter, der danner Midtpunktet for et moderne Badeliv i Sommermaanederne. Mod Nord havde vi the Golden Gate, mod Syd en udmærket Strand. Og bag os laa San Franciscos skønne Lystpark med alle Sydens sjældne Træer og udmærkede Samlinger, hvortil der var fri Adgang for alle. Det, som begejstrede os mest, var et nyt Akvarium med utallige, forunderlige Fisk i alle Regnbuens Farver og med de særeste Skabeloner. Rundt om i Parken fandtes der store Statuer af berømte Mænd. Blandt andet en Gengivelse af Gruppen i Weimar, hvor Digterkongerne Goethe og Schiller staar ved hinandens Side. Men dette Mindesmærke var under Verdenskrigen flyttet hen i en Aikrog. Meget morsomt var et andet Monument med en Buste af Digteren Servantes, hvor Don Quixote og Sancho Pansa knælede paa Fodstykket og saae med beundrende Blikke op paa deres „Skaber“. — Efter et Besøg hos en af mine Slægtninge i Byen, der ikke havde set en dansk Frænde i fyrretyve Aar, maatte vi tilbage til Jakobsens Hjem og blev godt vederkvægede efter den anstrengende Tur.

Om Aftenen var der Møde i „Jenny Linds Hall“, et offentligt Lokale i Oakland, og her talte jeg til

en Forsamling af Danske, der vistnok ellers ikke ret ofte mødte hinanden.

Næste Morgen begyndte vi saa den store Biltur i Californien med Jakobsen ved Rattet. — Den første Dag kørte vi 200 Miles ad Cementvej op i St. Joaquin-Valley. Denne store Dal ligger solbagt mellem to Bjergkæder, og hvor den lader sig vande, er Jorden saa frugtbar som faa Steder i Verden. Her mærkede vi rigtig, at vi var komne til Sydens Lande. Langs Vejene og omkring Husene var der Palmetræer, blomstrende Nerier og Geranier saa høje som 15-aarige Bøge, Granatæbletræer med deres store røde Hyben osv. Paa alle Marker dyrkedes der Frugt. Vinhaver vekslede med Plantninger af Pæretræer, Blommer, Ferskner, Valdnødder osv. Et Sted kom vi forbi en Figenfarm paa 12,000 Acres!

Men alt afhænger af den kunstige Vanding (Irrigation) fra Flodkanaler eller artesiske Brønde, da Himlen kun giver fattig Væde. Det havde i Aar ikke regnet en eneste Gang i Californiens Indland siden Begyndelsen af Januar. Hvor der ikke er Vanding, ligger Sletten med alle sine Muligheder hen som den goldeste Ørken. —

Vi standsede i *Easton* og var inde hos en dansk Vingaardsmand, hvor vi saae Druerne blive tørrede paa Træbakker ude i Marken. Han dyrkede især de smaa stengløse, gule Druer, som under Navn af „Sun-*maid*“ nu sendes ud over hele Verden. Det var morsomt paa hans Oplagshus at se det samme Billede af „Solpigen“ i stor Stil, som vi herhjemme træffer paa Papæskerne med disse ypperlige smaa Rosiner. — Californien har før haft mange store Vinfabriker. Men da Forbudet mod stærke Drikke kom, blev disse

Fabriker omdannede til Frugtkonservering, og kun i Smug laves nu den californiske Vin hist og her omkring i Krogene.

Fra Easton kørte vi videre til *Parlier*, hvor Pastor *Mikkelsen* fra Iowa (barnefødt i Randerseggen) nylig har begyndt sin Gerning. Hans Hustru er en Datter af Petersen-Agerskov i Danevang, og de havde en prægtig lille Pige paa 7 Maaneder. — Da Præsteboligen endnu ikke kan tage mod flere Gæster, fik jeg Kvartér hos Vinfarmeren *Holm* fra Koldingeggen, hvor alting, ude og inde, syntes at være i den bedste Skik. Her mødtes jeg blandt andet med *Anna Thøgersen* fra Thisted, der, ligesom sin Moder, har været Elev paa Frederiksborg Højskole, og som sagde til mig, at hun i et helt Aar havde glædet sig til vort Komme. Hun er nu gift med en Mand fra Thyholm, der hedder *Jakobsen*. Disse unge Folk var af de faa, som talte om, at de maaske snart vilde rejse hjem igen til Danmark.

Jeg var glad ved at være i denne Kreds, og jeg tror, at Pastor Mikkelsen vil faa Glæde af sin Gerning dær. Særlig mindes jeg nogle livlige gamle Fynboer iblandt Tilhørerne.

Om Torsdagen gik Bilturen mod Vest, tværs over St. Joaquin-Dalen og gennem Bjergene ud imod Kysten. I den vestlige Del af Dalen, som ikke var vandet, kørte vi mange Miles gennem en gold Hede, hvor Sandet var dækket af en Slags salte Urter med gule Blomster. Den eneste „Farm“, jeg saae, var en stor Bi-gaard. Bierne laver god Honning af den gule „Lyng“. Men Køerne vil ikke æde den. — Siden krydsede vi to Bjærgkæder. Paa de graa Klipper voksede der Stenege (life-oaks), som beholder Løvet hele Aaret

om. Deres knudrede Stammer og mørkladne Blade tager sig malerisk ud, som de staar spredte over Sten-
grunden. Men alt var graaligt af Støv og Solbrand.

Om Eftermiddagen Kl. 5 naaede vi ud til Byen *Salinas*, som kun ligger 10 Miles fra det store Ocean. — Præsten for den danske Menighedskreds paa dette Sted, Pastor *S. Marckmann*, er Københavner, og det fornøjede mig at mærke, hvorledes han i disse fjerne Egne har bevaret det Humør, som findes hos hans Bysbørn. Et alvorligt Arbejde for Kristenlivets Fremgang kan jo meget godt forenes dermed.

Videre gik vor Vej næste Dag op gennem den Dal, hvori *Salinas* ligger. Vi lagde Mærke til, hvorledes det *spanske* Præg paa Bygninger og Bynavne blev mere og mere kendeligt. Vi kom ogsaa forbi et af de maleriske gamle spanske Klostre, som i California kaldes *Missions*, fordi de i sin Tid blev byggede til Udbredelse af Kristendommen blandt de indfødte indianske Stammer. — Fra Dalen drejede vi mod Vest op i Kystbjergene og fik fra Højderne et Glimt at se af Oceanet, inden vi naaede ned til den danske Nybygd *Solvang*, som ligger lunt i en smuk Bjergdal, omtrent 10 Miles i lige Linje fra Havet.

Dette danske Settlement er grundlagt 1911, og det samler sig om Højskolen *Atterdag College*, som Pastor *Nordentoft* fik rejst paa en dejlig Li midt i Dalen. Eggen var før næsten udyrket. Men de flittige Danskere har plantet store Haver med Frugttræer og dyrker paa de aabne Marker en Mængde Bønner, som skal betale sig godt.

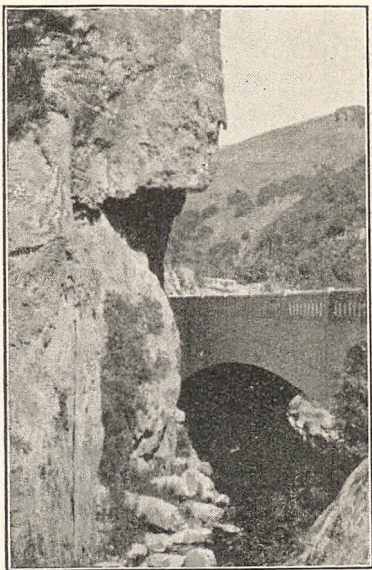
Den nuværende Højskoleforstander og Præst i *Solvang* er *Evald Kristensen*, en Nørrejyde, opvokset i Vendsyssel, godt 40 Aar gammel. Han var i sine unge

Dage Lærer hos Anders T. Grønborg paa Ondløse Højskole, men har først ret faaet Vind under Vingerneovre i Amerika, hvor han øver en stor Gerning blandt vore Landsmænd. Han maa anses for Danskernes Fører i California: en kraftig Mand med stærk Røst, djærv i sin Danskhed, aandelig retvendt og folkelig virksom. Ved Siden af Ordførerskabet og Højskolegerningen har han faaet Tid til at skrive flere Bøger til folkelig Oplysning, deriblandt een om *De Forenede Stater, Landet og Folket*, hvortil Dorf, Aage Møller, Rodholm og andre har ydet Bidrag.

Højskolen i Solvang samler ikke alene de Unge til regelmæssig Undervisning i fem Vintermaaneder, men den er ogsaa blevet et Samlingssted for ældre Folk. Der holdes flere aarlige Møder paa 8 eller 14 Dage, og jeg tror, adskillige gamle Folk efterhaanden vil vælge deres Alderdomshjem i Nærheden af dette Sted, hvor de kan sidde i aandeligt Lys og Varme sammen med gode Venner og Landsmænd. — Saaledes har allerede den tidligere Præst *L. Henningsen*, som tillige er Kunstmaler, købt sig et Hus tæt ved Højskolen og lader sin Røst høre dær. — Paa en stor Farm i Solvang bor en Svigerdatter af *Burchardi* paa Birkendegaard med sine voksne Børn, og sammen med hende Frk. *Emma Burchardi*, der i sin Tid havde et Højskolehjem i Aarhus. — Vort Møde holdtes i Højskolens store Foredragssal, der ogsaa bruges til Kirke. Med nogle af Deltagerne havde vi et varmt Ordskifte om det amerikanske Skolevæsen. Jeg haaber, det maa lykkes Evald Kristensen at overtøye sine Venner om, at en fri dansk Skole er en Livsbetingelse for de danske Hjem og den danske Kirke i Amerika.

Lige til Solvang havde Jens Jakobsen kørt os i

sin Bil, og vi vil ikke glemme det gode Kammeratskab, vi fik med ham paa de lange Ture. — Men Lørdag den 27. September blev det Evald Kristensens Tur at køre os videre i sin stærke Bil. Vejen gik gennem Bjerge ud til Oceanet, og dær fulgte vi Kysten næsten hundrede Miles paa en udmærket Cementvej. Det var dejligt at køre ved den aabne Kyst, hvor det mægtige Hav sendte sine langlige Dønninger ind paa det hvide Sand.

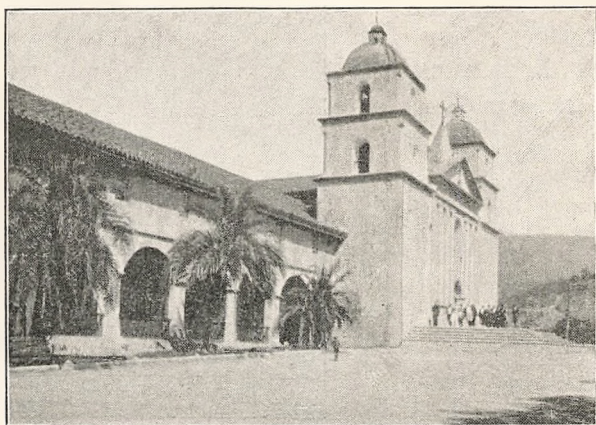

Gaviota-Passet.

Store Træer staar uden Hældning lige ude i Strandkanten, og Vandet er saa lunt, at Højskoleeleverne fra Solvang kan gøre Badeture dertil i Juleferien! Ikke uden Grund kalder man Havet det *stille* Ocean. — Vi saa en meget stor Fugl med brede Vinger, som strøg i tung Flugt over Vandet. Det var en Pelikan.

Undervejs kom vi til den smukke Kystby, *Santa Barbara*, hvor vi saae et herligt gammelt spansk Kloster og mange Rigmandsboliger paa Banken over Byen. — Da vi senere drejede længere ind i Landet, kom vi til at køre mellem store Citron- og Appelsinhaver. De sidste med deres gule Frugter i de runde Løvkupler ser især prægtige ud. Men de maa passes

med Omhu. Imellem Træerne snor der sig smaa Vandkanaler, og i en Plantning af unge Træer var der en lille Kakkellovn ved hvert eneste Træ! De maa nemlig i deres Ungdom værges for mulig Natte-

Santa Barbara Missionen.

frost. Rejsen, der foregik med den højeste tilladelige Hastighed, endte i den mægtig store Bebyggelse om Staden *Los Angeles*, der med sine Nabobyer har en Million Indbyggere. Her spares der ikke paa Plads. Man kan køre 40 engelske Miles paa Byens Grund. Men der er ogsaa Ødemarker og Bjerghøjder indenfor dens Grænser.

Kl. 5 naaede vi til Los Angeles' Søsterby *Pasadena*, hvor der bor en Del gode danske Familier, og fik et hyggeligt Kvarter hos den tidligere Kulhandler *Larsen*, der ligesom sin Hustru er fra Vestsjælland og ikke har glemt deres hjemlige sjællandske Sprog. Konen er en Søsterdatter af N. M. Stenbæk. Vi traf ogsaa en Søn af Didrik Johansen. — Der var ingen Præst

i Pasadena. Men Kontraktor *Carl Møller*, som ledede vort lille, gode Møde, kan godt gælde for aandeligt Hoved blandt sine Landsmænd.

Søndag den 28. September kørte Fru Larsens Søsterdatter os med sikker Haand over i Storstaden *Los Angeles*, hvor vi havde Kirketjeneste Kl. 11. — Pastor emeritus *I. C. Skovgaard*, som bor i Nærheden af Kirken, og som gør Tjeneste dær under Præsteløset, forrettede Altertjenesten, mens jeg prækede. — Skovgaard har jeg kendt fra hans Ungdom, da han var „Præsteemne“ paa Askov Højskole, saa vi havde mange gode Minder sammen. Han og hans energiske Hustru gør sig al Flid for Kristenlivets Fremme i den store Verdensby. Men jeg tror dog, at der her er Brug for en yngre, fast ansat Præst, og det glædede mig inden Afrejsen at høre, at en saadan nu var i Vente.

Om Eftermiddagen talte Frederik, og om Aftenen jeg. Det var Ungdomsforeningen med dens flinke Formand, *Kaj Larsen*, som stod for Mødet, og jeg traf ingen Steder i Amerika en mere livlig og opmærksom dansk Ungdom at tale til. Men mange af dem var ogsaa først nylig komne til Landet og havde derfor Trang til at høre noget fra Danmark. — Køkkenchef *Jens Thorgaard* (fra København) havde digtet en smuk Sang til „Holger Begtrup og Søn“, som han fremsagde og siden lod trykke.

Ved Aftenmødets Begyndelse havde jeg den Opmuntring at se Jens Jakobsen træde ind i Salen. Han vilde høre og se os en Gang endnu. — Jeg saa ogsaa flere af mine gamle Elever i den talrige Forsamling, der sang de danske Sange med Liv og Lyst. Jeg nævner *Poul Lassen*, en elskværdig Gavtyv fra Vinteren 1913—14. Han fortalte mig om sit

eventyrlige Liv. Han har været Cowboy, Guldgraver i Klondyke og Landstryger over hele Fastlandet. Jeg fik en sagkyndig Forklaring paa, hvorledes han og andre „Hoboer“, som de kaldes, skaffede sig fri Rejse med de lange Godstog, hvor de enten laa paa Risterne *under* Vognene eller flokkede sig *ovenpaa* Vogntagene, indtil Togmændene drev dem ned. Nu var han kommet i bedre Kaar. Han mødte den næste Formiddag og tilbød os en Tur i sin egen Bill!

Vi overnattede hos Pastor Skovgaards, hvor vi blev trakterede med de forunderligste Frugter, som vi hverken kendte af Smag eller Navn. Og næste Dag, som var en „Fridag“ for os, kørte vore Værter fra Pasadena rundt med os i Los Angeles, saa vi fik nogle Glimt at se af denne Verdens yngste Millionby. — Vi kom til det mægtige „Tempel“, som *Mrs. Mac Pherson* har faaet rejst til sine Masse-møder. Der var over 3000 Siddepladser i Salen, og den skal altid være fuld, naar hun smilende forkynder sin „glade“, „evangeliske“ Lære. Hun er vistnok nærmest en Anna Larsen i amerikansk Format. — Vi kørte gennem det berømte og berygtede *Hollywood*, hvor Millionærerne bor, og hvor de store Filmsselskaber har deres Værksteder. — Vi besøgte en storstilet, henrivende japanesisk Lysthave, som en Rigmand har anlagt op ad en Bjergside, osv.

Los Angeles forekom mig at være et moderne Babylon, et Paradis med mange Trolde i. Her mødes de største Modsætninger, den vildeste Levelyst og den mest sværmeriske Fromhed. Alle Menneskeracer og Tungemaal findes i Staden. Og alle Religioner, hedenske og kristelige, lige fra den simpleste Forkyndelse af Naturlivets Evangelium til de uhyggeligste

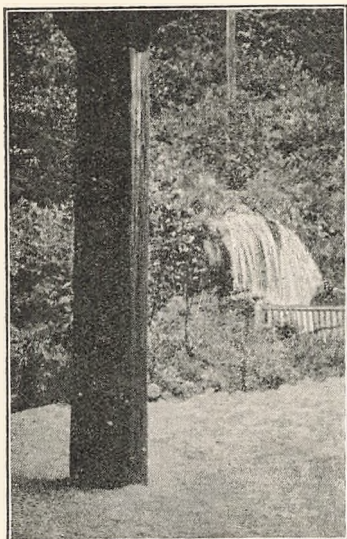
Dyrkelse af onde Aander. Alt er drevet op i flammende Liv med glimrende Farvespil. Det mest ægte deraf, tror jeg næsten, er de store Filmsfabriker. — Og midt i al denne Hurlumhej lever der saa en Flok jævne, brave danske Mennesker, der slet ikke synes smittede af Millionbyens Feber. For deres Skyld vil jeg haabe, at Himlen sparer den store Stad!

Den japanske Have.

Mandag Eftermiddag forlod vi Los Angeles for at tiltræde den lange Rejse til *Østen*. Vi skulde fra California ved det stille Ocean til *Texas* ved den mexicanske Havbugt og havde ingen Landsmænd at besøge undervejs. Men de fire—fem Dages Jernbanerejse blev en god Lysttur for os, især da vi undervejs tog en Afstikker til et af de dejligste og mærkværdigste Steder i Verden: *Grand Canyon* i Arizona.

Da vi havde kørt en Dag gennem *Arizonas* øde Højland, hvor vi næsten ikke saae andre Menneskeboliger end Jernbanearbejdernes Blokhuse, standsede vi ved Stationen Williams og tog med en Sidebane nordpaa. Vi kørte omtrent 60 Miles over en ensformig, næsten flad Højslette, som ligger 7000 Fod over Havet. Banen ender ved et stort Turisthotel, og da vi kom ud paa Hotellets anden Side, saae vi

Kildespring i Oregon.

det Syn, som har gjort dette Sted verdensberømt.

Lige for vor Fod gaaede der en mægtig Bjergkløft med næsten lodrette Vægge, mens den jævne Højslette paa Kløftens anden Side fortsatte sig i samme Niveau, som vi stod paa. Denne Kløft eller Canyon er Flo- den Colorados Kæmpe- Seng. Den er omtrent 10 Miles bred og 1 Mile dyb. I Bunden løber Flo- den, som vi dog ikke kunde se fra vort Stade,

da den skjuler sig i et snævert Leje af mørkt Granit. Men Midten af det vældige aabne Svælg over den er fyldt af Klippeformationer af den sælsomste Skønhed. De ligner jættestore Templer og Borge i assyriske eller indiske Stil. Deres stejle Vægge er for nede murensrøde og højere oppe kalkhvide, mens deres skraa Overflader har samme grønne Farve som et irret Kobberlag. Man kunde tænke sig, at en Kæmpeby fra Urtiden var bleven overskyldt af Syndfloden, saa alt Liv var forsvundet, men bagefter var dukket op igen som et stensat Minde om en uddød Slægts kolossale Værk. — Da vi stod paa Randen af dette Gab i Jorden, var det, som den store dybe Stilhed kom stigende op derfra. Der var aldeles lydøst, og

af Livstegn saae vi kun en sort Ørn, som kredsede under os mellem Kløfterne.

Vi blev et Døgn paa dette mærkelige Sted med dets sælsomme Skønhed. Vi saae Kløftens Bjerge

Den store Canyon.

med deres herlige Farver og kraftige Skygger i skiftende Sollys og i Nattens Slør. — Naturens Vælde blev ikke forstyrret af det Menneskeliv, som rørte sig i vor Nærhed, hvor Bilerne gled ind og ud foran Hotellet, og hele Karavaner af Turister paa Muldyr gjorde sig rede til at besøge Dalbunden ad snoede Stier. Ved Siden af det moderne Hotel laa der Byg-

ninger i gammel spansk Stil, hvor Indianere bød deres ejendommelige Husflidsvarer tilfals og opførte „Krigsdanse“ for det hvide Publikum.

Det var helt vemodigt at rejse bort igen. Men vi kom snart „i Travet“ og kørte saa Dag og Nat videre frem mod Øst gennem *Arizonas* og *New Mexicos* øde Egne. — Da vi naaede ind i *Texas*, varede det ikke længe, inden vi fik Kik paa nogle af de *Bomuldsmarker*, som er denne Stats største Rigdom.

Bomuldsplanten dyrkes kun som etaarig, da de følgende Aargange giver fattigere Avl. Den er ikke nogen anselig Busk. Den ligner i Størrelse og Udseende høje Kartoffeltoppe eller lave Hindbærbuske. Men paa hver Busk sidder der femdelte hvide Bomuldstotter saa store som Hønsæg, og hvor Avlen er god, ser det ud, som der laa tæt med løse Sneklatter over hele Marken — et Billede, som for Resten stemmer daarligt med de 95 Graders Fahrenheit, som mødte os her i — Oktober Maaned. — Vi kom midt i Høstens Tid og saae rundt omkring sorte Mænd og Koner plukke Bomuld i store Lærredsposer, som de havde bundet om Livet paa sig, og som slæbte efter dem, mens de gik op langs Rækkerne i Marken. — Der siges, at Texas frembringer en Fjerdedel af hele Jordklodens aarlige Bomuldsavl, og det er — ved Siden af Ris — næsten den eneste Plante, som dyrkes i dette ganske flade, lavtliggende og solrige Land.

Texas er den største af alle de forenede Stater. Den er saa stor som Tyskland og Danmark tilsammen. Hvis man kunde løfte den som en Kohud og vende den over sin egen Rand, vilde den, lagt i Vest,

naa til det stille Ocean, i Nord til Canadas Grænse, i Øst til Atlanterhavet og i Syd til Honduras. Men Staten har endnu kun henved 4 Millioner Indbyggere.

I det sydøstlige Hjørne af dette Land, ikke langt fra Byerne Houston og Galveston og kun halvhundrede Miles fra den mexikanske Havbugt ligger der en dansk Bygd, som kaldes *Danevang*. Den er grundlagt af „Dansk Folkesamfund“ for henved 30 Aar siden og har en dansk Befolkning, uden fremmed Indblanding, paa omtrent 500 Mennesker. — Som i andre Nybygder har de første Aar været meget trange og slidsomme. Der var endogsaa Stunder, hvor der for Alvor taltes om, at man burde bryde op i Fællesskab for at søge gunstigere Bopladser. Men nu, da Bomuldsavlens er i god Gænge, kan denne Koloni vistnok siges at trives godt. — Derimod er det ikke lykkedes at faa andre danske Nybygder anlagt i Texas, som man regnede paa fra Begyndelsen. Og „Danevang“ ligger nu folkelig talt som en Oase i Ørkenen, i 600 Miles Afstand fra den nærmeste danske Boplads, oppe i Kansas. Men denne ensomme Beliggenhed har tjent til godt Sammenhold mellem de danske Nybyggere. Den virker ogsaa til, at man her er særlig glad ved Besøg af Landsmænd, saa man søger at beholde dem saa længe som muligt og at faa det mest mulige Gavn af deres Nærværelse.

Derfor var det ordnet saaledes, at min Søn og jeg kunde blive en hel Uge paa dette Sted. Og der blev hver Dag holdt stærkt besøgte Møder baade Eftermiddag og Aften. Der er ingen dansk Kreds i Amerika, som vi lærte saa godt at kende som denne, og vi fortrød ingenlunde vort forholdsvis lange Ophold i „Danevang“.

Dette skyldes først og fremmest det gode Hjem, hvor vi var Gæster hos Menighedens Formand, *P. J. Agerskov Petersen*. Denne kloge og gode Mand er en Husmandssøn fra Bovlund. Han har været med til

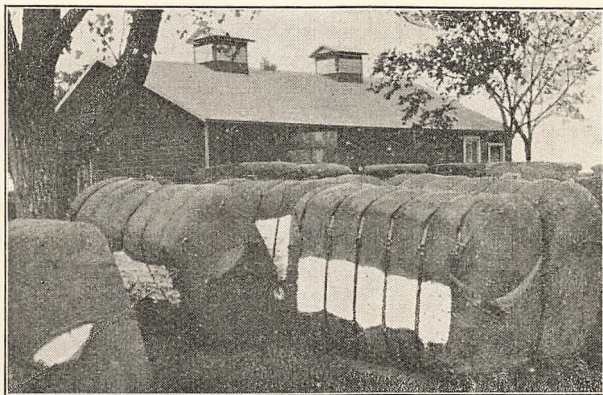

En Bomuldsmark.

at grundlægge Kolonien og ejer to Farme i den. Han tør vist kaldes Høvdingen i Danevang, skønt der er mange andre kloge og selvstændige Mænd i Kredsen. Mange herhjemme vil kende ham fra det Besøg, han gjorde i Danmark for ti Aar siden.

Agerskov Petersen gav os god Oplysning om Bomuldsdyrkningen og viste os det Renseri, som to yngre danske Mænd ejer i Nærheden af hans Farm. Igenem dets Maskiner gaar al Koloniens raa Bomuld. Dær bliver den med Træstave og Jernbaand spændt i „Baller“ (bales) og siden sendt til de store Fabriker i Byerne. Han kunde ud af sin rige Erfaring som Arbejdsgiver og Fredsdommer fortælle mange kostelige Træk om Negrene, der overalt bruges til Bomuldsplukningen; deres Barnlighed og deres Uveder-

hæftighed, deres løse Liv og Lyst til at rapse, deres Upaalidelighed over for alle Aftaler, deres sorgløse Dovenskab og deres rørende Tillid til, at den hvide Mand vil føde dem gratis om Vinteren, naar de i stør-

Bomuldshøsten.

ste Letsindighed har bortødslet den anselige Løn, de tjener i Høstens Tid. — Overfor Kravet om lige Ret for Sorte og Hvide i det borgerlige Liv fremholdt han, at det var umuligt at gennemføre, inden Negrene havde naaet en større Oplysning og Ansvarsfølelse, end de nu havde. Derfor satte han meget højere Pris paa et Arbejde som Booker Washingtons end paa den rent politiske Argitation for de sorte Folks „Frigørelse“.

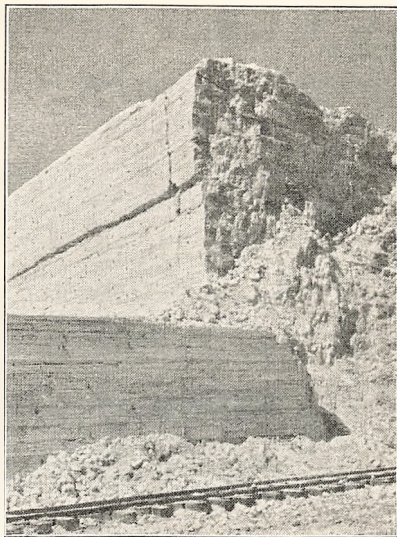
Endnu hellere lyttede jeg dog til Agerskov Petersens Fortælling om Livet blandt de Danske i Amerika og særlig i Kolonien Danevang. — Var kun alle vore Landsmænd saa vaagne, oplyste og trofaste mod den fælles Sag som han, da vilde det staa bedre til for Danskheden i det hele!

I hans Hjem gjorde vi ogsaa Bekendtskab med Menighedens Præst, *A. H. Kyhl*, en ærlig og ejendommelig Mand med levende Trang til personlig og kristelig Udvikling. Da han er ugift, kan han ofre megen Tid paa Besøg hos sine Naboer, og der var vist ingen Dag i den Uge, da vi besøgte Danevang, hvor han ikke kom ridende hen til Agerskov Petersen og fik en god lang Samtale med os. —

Ved det fælles Kaffebord efter Møderne i Forsamlingshuset talte vi ogsaa med mange andre Folk: *M. Andersen*; Brødrene *Harthon*; den gamle rare Postmester *Hermansen*, fra *Jernved*, som trods sine 78 Aar kunde synge de danske Sange med klar og kraftig Røst, Kirkens „Klokker“, tidligere *Farmer Krog*, der i samme Alder som *Hermansen* har giftet sig med en Enke paa over Halvfjerds. Disse Nygifte sad ved Møderne Haand i Haand lige for Prækestolen og hørte med klare Øjne paa alle vore Taler. Jeg glemmer heller ikke mine Samtaler med *Hans Nygaard*, en Broder til Redaktøren af „*Fyns Tidende*“, og hans Hustru, en Datter af *Friskolelærer Dalsgaard Petersen* i *Kerteminde*. De kunde fortælle levende om Lægprædikanten *Johan Nielsen*, om *Christen Kold* og *Niels Lindberg*. Af Sællænderne lagde jeg især Mærke til den dygtige *Chr. Madsen*, som er Søstersøn af *Kr. Rasmussen*, *Lille Egede*, og Søskendebarn til *Rasmus Kristensen* i *Ramløse*, der for 12 Aar siden besøgte *Danevang*.

En Dag i Ugen tog vi Ferie og kørte i ti Biler ned til det store Svovlværk ved „*Gulfen*“. Svovlet drives op af Jorden gennem *Jernrør*, som ved artesisk Boring er ført 1500 Fod ned. Gennem et andet Rør pumpes der overhovedet Vand ned i *Svovlmassen*, saa

at denne smelter og sprøjtes op i Beholdere, hvorfra den ledes ind i store Trækarme. Naar den er stivnet, tages Rammerne bort, og Svovlet staar som et lille firkantet Bjerg frit paa den flade Jord. Det var et forunderligt Syn at se saadan en ganske regelmæssig Blok, der var omtrent 50 Fod høj, 500 Fod lang og 100 Fod bred, med den reneste gule

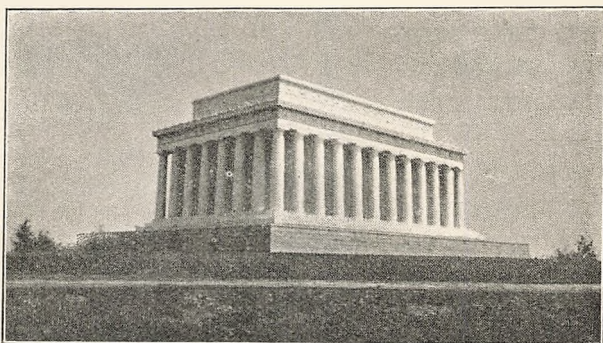
Et „Svovlbjerg“.

Farve paa Baggrund af den dybeste blaa Himmel: det svenske Flags Farver i stort Format!

Da vi havde set paa dette Værk, som skal være det største Svovlværk i Verden, gik vi Syd for Fabriksbygningen, hvor de pyntelige Arbejderboliger laa, og pludselig stod vi ved Kysten af den mexikanske Bugt, hvor vi spiste vor medbragte Mad i en stor Træpavillon ved Stranden. Det var det sydligste Punkt af Jordkloden, som vi naaede paa den lange Rejse, og det var en egen Stemning, det gav, at sidde dær blandt lutter Landsmænd og synge vore danske Sange. — En lille Pige, Gerda Thyssen, som var bleven døbt i Kirken om Søndagen, var med paa denne Tur og tog for Resten Del i alle vore Møder i Forsamlingshuset. Et saadant Barn begynder i god

Tid paa at faa sin kristelige og folkelige Børnelærdom!

Lørdag den 11. Oktober maatte vi sige Farvel til vore Venner i Danevang for at tiltræde Rejsen til de

Lincoln Memorial.

nordøstlige Stater. — Den gik, Dage og Nætter, over Mississippis Munding gennem *New Orleans* og Staten *Louisianas* sumpede Kyster, gennem Staterne *Mississippi*, *Alabama*, *Georgia*, *Syd- og Nord-Carolina*, hvor Negrene og Bomuldsmarkerne endnu florerede, til *Virginia*, hvor Bomulden afløstes af Tobakken, men hvor de mange Fabriker for en væsentlig Del er Cotton-Mills, der bearbejder Sydens Produkter. I denne Stat tænkte vi paa *George Washington*, hvis Hjemegn er køn med sine Bakker og Skove og lave Bjerge i Vest. — Vi standsede først paa vor Iltogsfart i *District Columbia*, hvor vi sent om Aftenen, den 13. Oktober, rullede ind i de forenede Staters stolte og skønne Regeringssæde, *Byen Washington*.

Det første, vi saae dær, var Capitoliets høje Kuppel, der hævede sig eventyrligt, belyst af stærke elektriske

Straaler, paa den kulsorte Nathimmel. Den følgende Dag saae vi i god Mag en Del af Stadens fornemme Prydelser. Vi vandrede gennem hele Capitoliet, hvis Sale stod tomme, mens Congressmændene var spredt over Landet i voldsom Agitation for det forestaaende Præsidentvalg. Allevegne fandtes der skønne Kunstværker og historiske Minder fra Staternes Fortid. Men skønnest var dog Bygningen selv, der ligger som et værdigt Hjem for et af Verdens mægtigste Folkeraad. Ad en lige og bred Avenue kommer man fra Capitoliet til det hvide Hus, den store Mindestøtte for George Washington og den særlig skønne Mindehal for Abraham Lincoln. — Her er alt det seværdigste samlet med en Krans af skønne Parker om sig. Men hele Byen Washington forekom mig for Resten at bære Præg af en Ro og Værdighed, som overgaar de travle Millionbyers moderne Stads.

Tirsdag Nat forlod vi atter Washington, og den næste Formiddag naaede vi gennem Storbyen Philadelphia til Havnebyen *Perth Amboy* i Staten *New Jersey*, hvor vort næste Møde skulde holdes, Onsdag Aften. Vi fik Bolig hos Præsten *H. Jensen* (fra Ribeegnen), som er gift med en Farmerdatter fra Withee. Han er en alvorlig og rolig Mand med venligt Syn paa Frihedsrøret i Midtstaterne og med god Vilje til at fremme den danske Ungdomssag.

Perth Amboy har fra gammel Tid en stor dansk Menighedskreds med flere velstaaende Medlemmer, og da ogsaa Ungdommen har en anselig Forening med 85 Medlemmer, var der et godt bredt Grundlag for vort Møde. — Blandt de mange, jeg talte med ved Kaffebordet efter Foredraget, var Murer *L. Rasmussen* og Hustru, som hørte til Kredsen ved Frede-

riksborg Højskole for omtrent 25 Aar siden, og som blandt andet har bygget „Jættestuen“ i Højskolens Have.

Pastor Tarpgaard fra New York var kommen tilstede ved Mødet og fulgte os om Torsdagen ind i den store By, hvor jeg skulde holde mit næste Foredrag. — Det Ophold, vi gjorde i *New York* denne Gang, var anderledes behageligt end det første, da Varmen nær havde slaaet mig til Jorden. Nu var Vejret mildt, som paa en varm Septemberdag herhjemme, og vi kunde uden at trættes derved spadserere og køre rundt i den vældige By, som egentlig er let at finde sig til Rette i. — Vi gjorde med *Pastor Tarpgaard* Visit i det danske Generalkonsulat og paa „Nordlysets“ Kontor, hvor *Joachim Reinhard* nu sidder i Emil Opffers Redaktørstol. Han talte livligt og elskværdigt med os og har siden skænket os en venlig Omtale i sit Blad.

Mens min Søn og hans Ven, den danske Ingeniør Ejnar Christensen fra Rochester, som var taget ind til New York for at hilse paa Frederik, gik deres egne Veje, var jeg til et behageligt Aftenselskab i *Tarpgaards* Hjem, som ligger ved den danske Kirke i Bronx. Jeg var her sammen med den bekendte Mejeriemand *Mads Søndergaard*, som i sin Tid var Elev paa Askov Højskole. Han har været Staternes Konsulent i Smørhandelen med Udlandet. Men efter at den amerikanske Regering har lagt saa høj Told paa Smørret, at Indførselen fra Danmark er gaaet i Staa, har *Søndergaard* taget en privat Stilling som Leder af Smørtilførselen fra en Del sammensluttede Mejerier i Minnesota.

Vort Møde holdtes i Kirken, hvor jeg saae den Døbefont af Bornholmsk Granit, som H. P. Jensen og

Hustru har givet Menigheden, med det smukke Messingdøbefad, som min Søster Eline fik samlet Penge til efter sin sidste Amerikarejse. — Der var henved hundrede Tilhørere ved mit Foredrag, og bagefter havde vi et overordentlig livligt Kaffeselskab i Kirkens Basement. Her talte, under Pastor Tarpgaards Ledelse, Menighedens Formand og Ungdomsforeningens Formand (Pastor Tarpgaards ældste Søn), Apotheker Petersen, Georg Fernstrøm (min gamle Elev fra Askov, gift med H. P. Jensens Søster), en Mand fra Portchester og flere andre. Først ved Midnatstid naaede Frederik og jeg tilbage til vort Hotel paa Manhattan.

Fredag den 17. Oktober fartede vi om i the Subways og mødte Kl 6¹/₂ Efterm. hos *Pastor Petersen* i Brooklyn. Hos denne unge Præst, der nylig er kommet fra Hanherred, men som straks synes at være gaaet godt ind i Forholdene, traf jeg *Pastor emeritus R. S. Andersen*, der i en Menneskealder har været Præst for Menigheden i Brooklyn og Emigrantpræst for alle Danske, men nu, som han spøgefuldt sagde, er degraderet til sin Eftermands Kapellan.

Det var mig kært at mødes med denne veltjente gamle Præst, som har hjulpet Tusinder af sine Landsmænd, naar de landede i New York og ikke vidste, hvor de skulde finde en ærlig Mand at spørge til Raads. R. Andersen mødte, hver Gang et Udvandrer-skib fra Norden lagde til, og hjalp dem til Rette, som stod vildfarende og hjælpeløse i den store fremmede By. Han kunde vel ogsaa give dem et godt Ord med paa Rejsen ind i Landet og maaske vække deres Trang til at søge til kristne Landsmænd, hvor de kom hen.

Nu har yngre Mænd afløst ham: Pastor Petersen som Præst i Brooklyn og Pastor Tarpgaard som Vej-

leder for Emigranterne. Men Pastor R. Andersen er derfor ikke ledig. Han bruger sin Pen til kirkehistoriske Skrifter og faar vel derigennem en god Afslutning i Mindernes Verden paa det virksomme Liv i den udvortes Verden, som han med Ære har ført i saa mange Aar.

Hans gode Hukommelse for, hvad han har oplevet, fik jeg et Vidnesbyrd om, da han takkede mig for min Tale og til min Glæde fremdrog Mindet om, hvorledes min Søster Eline tre Gange med flere Aars Mellemrum havde talt paa samme Sted, hvor jeg nu stod. Han kunde huske smaa levende Træk fra disse Besøg for saa lang Tid siden.

Efter Mødet i Brooklyns danske Kirke samledes vi til et Kaffebord i Salen ved Siden af, og her gik det om muligt endnu livligere til med Taler og Snakken end i Bronx. Jeg var særlig glad ved her at træffe *Fru Metthea Mathiasen*, der sammen med sin afdøde Mand, Terracottafabrikant *Karl Mathiasen* i Perth Amboy har aabnet sit rige Hjem for mange af vore Landsmænd og levende deltaget i Arbejdet for dansk Folkelighed og Kristendom i Amerika.

Mit samlede Indtryk fra Besøget i New-York er dette, at her lever en Del Danske, som med Liv og Kraft vil holde paa Arven fra det gamle Land. Gid det maa lykkes dem at samles godt om dette priselige Formaal, og gid Arbejdet for Kristenlivets Fremme maa lykkes for vore to gode Præster der i Staden!

Nu var der kun et kort Besøg i *Ny-Englands-Staterne* tilbage paa vor Rejseplan. Hvis jeg ikke havde været fyldt af Hjemfærdsstemning, vilde jeg have beklaget, at dette sidste Afsnit paa vor Rundtur til de Danske i Amerika fik saa hurtigt Ende. I disse ældste

Egne af de forenede Stater med deres smukke, næsten rent engelske Kultur lever der nemlig Kredse af Danskere, som det nok var værd at gøre nøjere Bekendtskab med, end vi fik Tid til.

Først kom vi til *Bridgeport* i *Connecticut*, hvor den lille danske Kreds en Tidlang har savnet en Præst. Men nu har de faaet en flink Mand i Pastor *E. N. Nielsen* (fra Nordfyn), om hvem det spøgende blev sagt, at han har saa travlt med sit Menighedsarbejde, at han ikke har faaet Tid til at gifte sig. — Han kunde derfor heller ikke huse os; men vi fik et meget behageligt Logis hos Bager *Sørensen* (fra Vardeegnen), hvis Hjem vidnede om, at hans Forretning gaar godt.

Næste Dag tog vi til *Hartford* i *Connecticut*, som fra gammel Tid har været Danskernes Hovedkvarter i Ny-England. Vi fandt da ogsaa her en stor og god Kreds at tale til og tilbragte et Par Dage hos Præsten *Svend Jørgensen*, som er Jens Jørgensens næstældste Søn, og som i enhver Henseende gør sin gode Byrd Ære. — I *Hartford* bor Bygmester *Potholm*. Han og hans Slægt er ægte dansk og meget virksom for den danske Sag. Det er hans Ønske at skabe et Mødested for vore Landsmænd paa en smuk Plet i Byens Omegn, hvor der om Sommeren skal holdes ugelange Stævner. Men det falder svært at faa Samling paa Folk til Opgavens Løsning. Godt, at der dog er nogle, som lever i Haabet! — En anden kendt Dansker i *Hartford* er min gamle Kammerat fra Askov, Thyboen *J. Chr. Rask*, som for mange Aar siden kom til Amerika med det Ønske at faa en Højskole sat i Gang, men som maatte nøjes med et jævnt Arbejdsliv, der dog ikke har stækket hans levende Sans for

alle aandelige Spørgsmaal. Vi havde lange Samtaler med hinanden.

I Hartford prækede jeg om Søndagen og talte om Aftenen for en stor Forsamling. Om Tirsdagen, den 21. Oktober, talte jeg i *Portland* i Staten *Maine*. Det var den nordligste Plads, jeg besøgte. Den danske Kreds var uden Præst, da Pastor *Christiansen* var rejst, og Pastor *Plambæk* endnu ikke kommet. Men jeg havde det godt hos *Gottlieb Petersen* og hans gæstmilde Hustru (fra Jyderup), hvor jeg ogsaa var sammen med Kontraktor *Karl Fürst*, som stod for Mødets Ordning. — Til mit Foredrag var der samlet 100 Mennesker. Ved Kaffebordet kom jeg til at nævne Woodrow Wilson som det danske Folks Velgører, og dette blev hilset med en Klapsalve, som viste, at de danske Amerikanere ogsaa holder den Mands Minde højt i Ære.

Min Tilbagerejse gik gennem Boston, som nok tør kaldes Hovedsædet for gammel engelsk Dannelse i Amerika. Det kunde have været lærerigt at dvæle nogen Tid i disse Egne; men jeg maatte nøjes med det fagre Syn af Landet, som det laa i diset Sol med Løvetts brune, gule og røde Farver paa de skiftende Skove, som Øjet gled over. — „*Ny England*“ er den Del af Amerika, hvor en Nordbo bedst kan føle sig hjemme i Naturen. Men det er ogsaa det Land, hvor de bedste Sider af det amerikanske Folkeliv har sit gamle Hjemsted. Her landede „Pilgrimsfædrene“, og her lever vist endnu noget af den fromme, stærke Tro, som er den inderste Kraft i det store Samfund derovre. Uden Puritanernes Idealisme vilde det moderne Amerika være et sørgeligt „Udgaard“ for alle Jættemagter i Verden.

Paa Hjemvejen til New York havde jeg endnu et Besøg at gøre i Staten New York, hvor jeg skulde holde to Foredrag, og dette Besøg blev en inderlig god Afslutning for mig derovre. — Jeg talte i *Troy* ved Albany, hvor den danske Menighed i mange Aar har haft en god aandelig Fader i *Præsten Ole Jakobsen* (fra Lyby i Salling).

Mens de andre dansk-amerikanske Præster stadig flytter om som Brikker paa et Skakbræt, har denne Mand snart siddet 30 Aar i det samme Embede og gjort meget faa Udflugter til andre Kredse i Landet. „Kun deri“, sagde han med mild Beskedenhed, „ligner jeg Otto Møller i Gylling“. — Han har heller ikke taget Del i de Danskes Kirkepolitik og vistnok aldrig overværet deres urolige Aarsmøder. Men hans Trofasthed i den hjemlige Virkekreds har lønnet sig godt. Jeg har ingen Steder i Amerika truffet en Præst og en Menighed, der hørte saaledes sammen som den i *Troy*. Derfor var det ogsaa dejligt at tale dær, og jeg vil aldrig glemme den Tak, Pastor Jakobsen gav mig, da han sagde: „Jeg er vis paa, at Gud har sendt dem til os!“

Et modsat, men paa andre Maader lifligt Indtryk fik jeg af vort allersidste Møde i Amerika. Det var nemlig i en Kreds ved *Oneonta*, hvor den danske Kirke ikke har nogen Præst, men hvor de spredte Landsmænd gerne vil samles om et godt Ord. — Min Søn og jeg blev modtagne af en prægtig Mand ved Navn *Anker Nørbjerg*, som er Søn af den afdøde Højskolemand Poulsen Nørbjerg fra Thy, og kom senere til at gæste et Par Farmerfolk, *Chr. Kjølbæk* og Hustru, hvis store Gaard ligger frit og smukt paa en skovklædt Banke. Da jeg stod dær og saae deres mange

Køer spredte over „Lien“ ved Skovbrynet, mens den dejlige Efteraarssol skinnede paa det bakkede Land med de vide Udsigter, følte jeg, at driftige danske Mennesker maa kunne leve et lykkeligt Hjemliv i saadanne Omgivelser, — selv om de uden Fremmedhjælp er stærkt bundne ved Arbejdet paa den store Farm.

I den lille By, hvor Mødet holdtes, maatte vi laane Hus i en tarvelig Kirkebygning, der ejes af en Enke, som lejer den ud til forskellige „Denominationer“. — Den bruges særlig af en dansk Præst i „Den forenede Kirkes“ Tjeneste, Hr. *Kristensen*, som stammer fra Vorbasse, og jeg tror, denne jævne og elskværdige Mand var glad ved at se Danskerne samlede ved vort Møde. — Frederik og jeg talte begge med god Stemning og drog bort med et smukt Minde fra dette Sted.

Vi maatte samme Aften tage over Albany til New York, og næste Aften gik vi ombord paa Atlanterhavnsdamperen efter endnu en Gang at have gæstet Pastor Tarpgaard og til allersidst haft en Sammenkomst med min Broder Julius og hans Børn i den ældste Søns Hjem ovre i Jersey-City.

Det Skib, vi sejlede tilbage med over Atlanterhavet, var næsten lige saa stort som det, vi var komne over med. Det var *Olympic* af White Star Line paa 46.000 Tons. Alt var indrettet omtrent paa samme Maade som paa „Berengaria“. Men „Olympic“, som er bygget i England, var maaske udstyret lidt mere solidt og mindre flot end „Berengaria“. Vi havde denne Gang en udmærket Kahyt og i det hele god Plads, da der i Efteraarstiden ikke rejste nær saa mange over Atlanterhavet som om Sommeren. — Vi havde den Ære at have *Prinsen af Wales* til Medpassager paa

Skibet. Men vi saa ikke saa meget som et Glimt af ham og anstregte os heller ikke derfor. Først da vi nærmede os Southampton, mærkede vi Tegn til hans Nærværelse: Der kom Flyvere, som kredsede om Skibet, og vi mødte et Krigsskib, som „mandede Ræer“ og raabte Huræ!

Det var i det hele en meget stiltfærdig Rejse, vi denne Gang gjorde. Men derved blev den en god Hvil paa Vejen hjem. Jeg mærkede i de første Dage smaa nervøse Tegn paa „Afspændingen“, men kom snart i rolig Ligevægt og friskt Humør igen. Det stormede og regnede en Del, men gav dog ikke Søsøge paa Grund af Skibets meget langsomme Rulninger i Søen. Derimod forstyrrede det en Aften Musikken ombord, da den Mand, som spillede paa Bækken og Stortromme, pludselig væltede med Stolen, han sad paa, og trillede om paa Gulvet mellem alle sine Noder, mens Bækkenet skingrede, og Trommen buldrede, og alle Tilskuerne brast i høj Latter.

Vi naaede i rette Tid ind til Southampton og kørte med Hurtigtog til *London*, hvor vi overnattede. Næste Dag var vi inde i Britisk Museum med dets vidunderlige Skatte. Og om Aftenen kørte vi til Parkeston, hvor vi kom ombord paa „Dronning Maud“.

Vesterhavet var i stærkt Røre — som en gammel barsk Mor, der skænder paa sine Børn ved Hjemkomsten. Men skønt Skibet gik fra Læ til Luvart, saa alle Kopperne dansede ned ad Bordet, blev jeg ikke det mindste syg paa Farten. Jeg mærkede derved, at der var lagt en god Grund for min Sundhed og Ligevægt paa Rejsen i Amerika.

Hvor meget vi gyngede, saa vi blandt andet ved, at en ung Mand, som sad og læste i en stor Roman med

lyseblaat Bind, paa een Gang kurede med sin Slængstol lige hen til Rælingen og slog Hænderne imod den, saa Bogen fløj ud i de skummende Bølger. Han stod en Stund og stirrede efter den. Maaske var han bleven afbrudt paa et spændende Sted. Men en rar Sydafrikaner, som var Vidne dertil, sagde til os andre: „Det var en god Maade at blive af med en daarlig Bog paa!“

Den anden November om Aftenen landede vi i *Esbjerg*. Den tredje November om Formiddagen kom vi lykkelig og vel til Frederiksborg Højskole, hvor vi den næste Dag skulde tage imod vore Vinterkarle.

Og saaledes endte denne mindeværdige Rejse.

*

UDSIGTERNE FOR DANSKHEDEN I AMERIKA

Naar jeg nu atter sidder herhjemme og tænker over, hvad Udbytte min Rejse vel har givet mig og — maaske — andre, saa vil Spørgsmaalet dreje sig om, hvorvidt der er en levende Danskhed blandt vore Landsmænd i Amerika, som det er værd at kende, og som det kan være vor Pligt at støtte.

Hertil kan jeg straks svare Ja, saa sandt jeg mødte denne Danskhed allevegne, hvor jeg kom. Den lød i det rene danske Sprog, som tonede mig i Møde. Jeg kunde ikke alene høre paa gamle Udvandrere, fra hvad Egn de var komne; men mange unge og midaldrende Danskere, som var *født* i Amerika, talte et saa uforfalsket dansk Landsmaal, at jeg, uden at spørge mig for, kunde sige, fra hvilken Kant af Danmark deres Forældre stammede. Jeg hørte ægte Lollandsk, Sællandsk, Fynsk og Jydsk af Mennesker, som aldrig

havde været i Danmark og næppe vidste, hvor Lolland laa!

Denne Trofasthed imod Modersmaalet skyldes ikke Vankundighed i det fremmede Sprog. Jeg traf ingen, som ikke kunde tale flydende Engelsk. Den viser altsaa Hjemmets naturlige Magt til at holde paa sin Arv. Men den vidner ogsaa om ikke saa ringe bevidst Kærlighed til Modersmaalet. Denne Kærlighed var det, som glædede mig mest, og den var det, jeg haaber at have styrket ved mine Foredrag.

Det er selvfølgelig *de danske Hjem*, som i første Linje evner at give Børnene en saadan Kærlighed til Modersmaalet. Og dette burde være en hellig Sag for alle danske Hjem, hvor de saa findes, da det er umuligt at meddele den unge Slægt de hjertelige og aandelige Værdier, vi ejer, uden i det Sprog, hvori vi selv har modtaget dem og lever med dem.

Men Hjemmene trænger til Hjælp for at kunne løse denne Opgave. Og Hjælpen dertil maa vore Landsmænd i Amerika først og fremmest søge i *deres kristelige Fællesliv*.

De mange store og smaa danske Menighedskredse derovre er da rent folkelig set uundværlige for den danske Sag. Men ogsaa kristeligt er det en Livssag for vor Kirke i Amerika at holde det danske Sprog ved Lige, for vi har endnu ikke aandelig Kraft til at overføre den danske Kristendoms særegne Livsindhold paa noget fremmed Sprog, og Menighedslivet vilde sikkert sygne hen, hvis det skulde føres paa Engelsk.

Derfor er det en Glæde at se, hvorledes Kristendommen og Danskheden støtter hinanden, i al Fald i de Kredse, som jeg lærte at kende paa Rejsen. —

Det er jo langt fra alle de danske Udvandrere, som har ført et vaagent Kristenliv med sig ud i Verden. De fleste er vel nærmest ligegyldige for religiøse Spørgsmaal, mens deres Sind er fyldt af Drømme om et bedre Udkomme. Men naar saadanne Mennesker kommer over i det store fremmede Land, vækkes der gerne en Trang til at søge Selskab med Landsmænd. Og da de fleste danske Sammenslutninger i Amerika har en Kirke til Samlingssted, kommer de ensomme Udvandrere tit til Kirke „for Selskabs Skyld“, og da sker det ikke saa sjælden, at det aandelige Fællesskab bliver dem mere kært end den daglige Snak paa Dansk om Vind og Vejr. Men som det danske Sindelag fører mange til Kirkerne, saa styrker Kirkelivet paa den anden Side Danskheden ved at give den et rigere og dybere Livsindhold. Derfor er det kun naturligt, at det grundtvigske Syn paa Forholdet mellem Folkelighed og Kristendom har fundet stor Udbredelse blandt vore Landsmænd i Amerika, og at det er det grundtvigsk prægede Kirkesamfund derovre, som er Danskhedens stærkeste Støtte, medens „den forenede Kirke“, trods sin stive lutherske Dogmatik, begynder at hælde betænkeligt til den engelske Metodisme.

Trods sin levende Forbindelse med Folkeligheden synes „den danske Kirke“ dog af andre Grunde ogsaa at staa paa svage Fødder. Og dette skyldes navnlig den indbyrdes Strid mellem Præsterne. For mange af dem er Sammenholdet ganske vist Hovedsagen. Men da de især søger at opretholde det ved gennemført *Enshed* og udvortes *Orden*, vækker de Modstand hos den yngre Slægt af frisindede Præster, for hvem *Livet* gælder langt mere end de fælles Kirkeformer. Kravet paa Sammenhold har i Aarenes Løb ført til, at vor

Kirke i Amerika er langt mere bundet til Forskrifterne end den statsordnede Folkekirke herhjemme. Man kan kun spydigt tale om „Frikirken“ i Amerika. Og nogle af de yngre Præster begynder at spørge, om det ikke vilde være bedre for Kirkelivet, hvis „den danske Kirke“ opløste sig og gav Plads for helt frie, udvortes uafhængige Menighedskredse. Men de mere konservative Præster tror, at en saadan Opløsning vilde føre til den danske Kristendoms Undergang, og peger blandt andet paa, at det vil være umuligt at vedligeholde Præsteskolen i Des Moines, hvis Organisationen brister. Det er derfor mindre af dogmatiske end af kirkepolitiske Grunde, at Flertallet af Præsterne holder saa stærkt paa det fælles „Præsteløfte“, hvori de ser en Garanti for Kredsenes Sammenhold.

Dette kom ret for Dagen, da *Karl Nielsen* af Samvittighedsgrunde nægtede at aflægge det forældede Præsteløfte. Mange havde vel helst set, at han ved denne Nægtelse var bleven udelukket fra Præstegerningen. Men da man paa Aarsmødet kom efter, at dette vilde fremkalde en større „Udtrædelse“, foretrak Flertallet at ændre Præsteløftet saaledes, at Karl Nielsen kunde aflægge det.

Men dermed var Gæringen ikke forbi. „De Unge“ vil sikkert gaa videre med Frihedskravene. Enkelte af de dygtigste Elever paa Præsteskolen vægrer sig allerede ved at underkaste sig Eksamen, og det skulde ikke undre mig, om det skrøbelige Forlig angaaende Præsteløftet blev rokket ved, at nogle frisindede Præstemner i Fremtiden vil kræve alle „Løfter“ afskaffede.

En anden Strid har rejst sig om Bibelspørgsmaalet. Men her falder Delingslinjerne anderledes, da ogsaa

mange „konservative“ Præster er stærkt paavirkede af Bibelkritiken. Jeg haaber, at de stridende Parter vil lære at mødes i Grundtvigs Syn paa Sagen, saa de hverken søger Livet i Bøgerne eller lader haant om den Gave, Menigheden ejer i den hellige Skrift.

I det hele tror jeg, at den kirkelige Brydning indenfor den danske Menighed i Amerika kan bære god Frugt, naar de Gamle vil se, at den hellige Ild virkelig brænder hos de Unge, og at de selv uden dem let kommer til at vogte et koldt Alter, og naar de Unge lærer ikke at lege for dristigt med Ildens Luer.

Men en større Fare truer Danskheden fra *Skolens Side*, især nu, da det offentlige Skolevæsen i Amerika er bygget op til en moderne „Skyskraber“, der minder ikke saa lidt om det gamle Babelstaarn.

Ivrige Skolemænd, der selv vil frem, og som tror at fremme Samfundets Interesser derved, har været de egentlige Bygmestre for det ny System. Men Verdenskrigen har rejst en Stemning i de brede Lag, som giver Pædagogernes Plan Skin af at være et stort nationalt Foretagende.

Vreden mod Tyskerne vakte i 1917—18 en stærk Begejstring for alt Amerikansk og en overdreven Uvilje mod alle „fremmede Tungemaal“ i Landet. Selv det uskyldigste Arbejde for at lære Børnene Fædrenes Sprog blev af Nationalisterne stemplet som Forræderi imod Amerika, og den offentlige Skole blev hævet til Skyerne, fordi den indprentede engelsk Sprog og amerikansk Tankegang i alle Landets Børn med det Maal at gøre den opvoksende Slægt til rettænkende, amerikanske Borgere, vel rustede til Kampen for Tilværelsen.

Man gik vel ikke saa vidt som Preusserne i Nord-

slesvig. Det gik ikke an i det fri Amerika at forbyde Forældrene selv at tage sig af Børnenes Undervisning. Men til Gengæld mødte Amerikaniseringen mindre Modstand end Fortyskningen, fordi den unge Slægt fra danske Hjem higede stærkt efter at gælde for ægte Amerikanere og gennem al deres Omgang udenfor Hjemmet var blevet paavirket i samme Retning.

Nærmere set staar Striden ikke imellem det engelske og det danske Sprog, men mellem Verdsligheden og Hjemmets Liv. Det nymodens Statsskolevæsen fremmer i alle Lande Verdensborgerskabet paa Hjertelivets og Hjemlivets Bekostning. Derfor er det i enhver Henseende Livet om at gøre, at de danske Hjem i Amerika vil hævde deres hellige Ret til Børnene og ikke dysse Samvittigheden til Ro med den Tanke, at der er mange flinke og rare Lærere i den offentlige Skole, som man trygt tør betro sine Børn.

Skolevæsenet er lidt forskellig indrettet i de forskellige Stater. Men næsten overalt er der Skolegang fra Syvaarsalderen og Fortsættelsesskoler for Børnene over 15 Aar. Disse *Highschools*, som svarer til vore Realskoler, er Amerikanerne svært stolte af. Deres Bygninger knejser som Paladser i hver eneste Købstad, og selv i de Stater, hvor det ikke er streng Pligt, strømmer halvvoxne Mennesker af begge Køn fra næsten alle Hjem til disse Skoler, hvor man tror, at der kan hentes „al Verdens Visdom“, eller at man i al Fald bliver stemplet til en god Verdensborger.

I Virkeligheden er det nok ikke saa stort bevendt med disse „høje Skoler“, hvor Sport og Flirt tit spiller Hovedrollen. Men selv, hvor der gøres noget

ved Bøgerne, tager man Tiden dertil fra Hjemmenes Liv og fra det praktiske Arbejde, som i den Alder turde være den bedste Skole for Ungdommen.

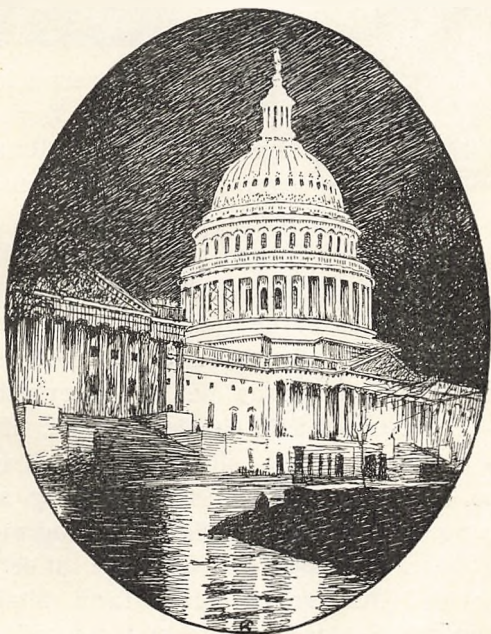
Mange fornuftige Amerikanere ser selv Faren ved dette moderne Skolevæsen, som i sidste Følge vil gøre alle Mennesker til Skolemestre og stjæle Marven af det jævne Arbejdsliv. Men for Danskerne i Amerika er Faren dobbelt, og derfor vil jeg haabe, de tager sig sammen til Værge derimod.

Man tør vel ikke vente, at Danskerne skal ofre saa meget paa denne Sag som Katholikerne i de forenede Stater, som med stor Bekostning rejser deres egne Skoler jævnløbende med Statens. Men jeg vil dog haabe, vore Landsmænd magter at holde *Friskoler* for Smaabørnene og *Højskoler* for den fuldvoksne Ungdom og drive disse frie Skoler i en god dansk Aand paa Grundlag af Livet i Hjemmene og Menigheden. Thi uden dette vil Danskheden sikkert snart sygne hen, og Verdsligheden tilsidst gøre helt Ende paa den.

Derfor maa jeg sige til vore Landsmænd derovre: Stil jer ikke imod de djærve Mænd, som nu prøver paa at rejse frie Skoler, selv om de bruger lidt for stærke Ord om Statsskolens Fejl! Grib i jeres egen Barm og spørg jer selv, om det ikke er den danske Magelighed, som gør, at I slaar jer til Ro med den offentlige Skoles Arbejde for jeres Børns Opdragelse! Og hvis Samvittigheden sander det, saa mand jer op til virksom Udøvelse af jeres hellige Ret og Pligt! Gør selv, hvad I kan, ved det jævne Ords Hjælp, og støt af al Magt dem, som Gud har givet Mod og Evne til at virke for Livets Skole iblandt jer!

Ingen af os kan vide, hvor længe der endnu kan

tales Dansk til Danskernes Børn i Amerika. Men det veed alle, at vi ikke fejler ved at kæmpe for Livet, saa længe der endnu er Livsaande i os. Og har jeg med mine Ord kunnet puste lidt til Ilden paa den danske Arne og det danske Alter i Amerika, saa har min Rejse vist ikke været forgæves!

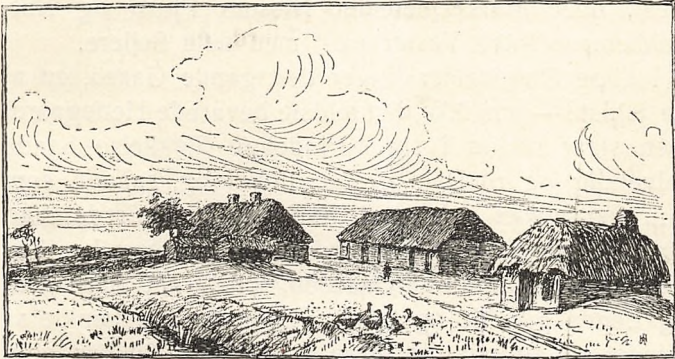

BILLEDER FRA EN GAMMEL HEDEGAARD

Nyt afløser gammelt. Hvor der paa en Mark før laa en enlig gammel Rønne, ligger der nu flunkende nye Smaasteder med skinnende røde Tage, og det er godt, der er Grøde i Tingene; men det er ikke altid, at Nybygningerne gør Landskabet kønnere. Ja, hvordan kan det være, at en gammel straatækt Gaard med svajet Rygning, ujævnt Tagbryn, i det hele med lidt Skævhed saa hist, saa her — Skævhed ud af Ælde — kan være saa tiltalende for Øjet, ofte mere tiltalende end en nyrejst, straatækt Gaard, for ikke at nævne en teglhængt, der staar stiv og strunk i alle Dele og skinner med de lige Fuger og nymalede Porte og Døre. Hvordan kan det være, at det gamle, der staar med Mærker af Tidens Tand, tiltaler Øjet og derigennem Fantasien mere end det splinternye? Mon ikke, fordi det gamle gemmer paa en Historie — hvisker om Slægter, der stred deres Kampe, levede deres Liv under dets Tag, mens det nye møder ens Bevidsthed som et ubeskrevet Blad. Dertil kommer, at den gamle Form for Gaardene og Husene paa Landet, her tænker jeg særlig paa de vestjydske, er

mere stilfulde end de nye og baade i Linier og Farve, ja i hele Fremtoningen falder mere sammen med Landskabets, klinger, om jeg saa maa sige, i samme Grundtone, mens det nye ofte kan se fremmedartet

ud og virke paa én næsten som en falsk Tone i en Toneharmonii.

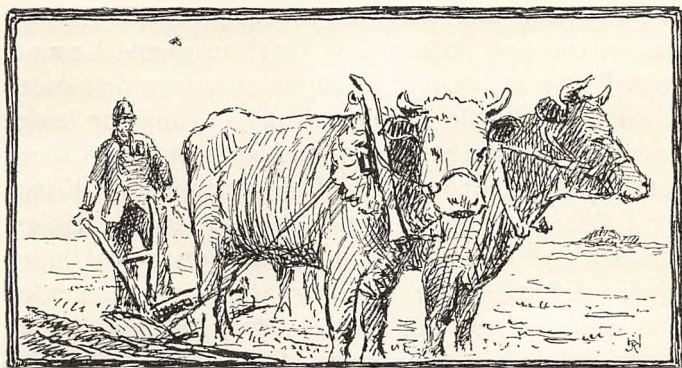
Ude i Vestjylland, et Kvarters Gang Nord for Vemb Station, ligger en gammel Gaard, Nørrehedegaard, paa en lav Skraaning mellem de høje, tørre Agre og Heden paa den ene Side og et smalt Engdrag paa den anden, hvorigennem en munter Bæk løber mumlende vestpaa, til den ender i Damhusaaen. Tæt Nord for Gaarden begynder Heden, som strækker sig med Marker ind imellem mod Nord og Vest i store Flader. Langt kan man se, hvorhen man end vender Øjet; hverken Skov eller Bakke dækker for Synskredsen, der som en fin Linie fortoner sig ude i det fjerne. Jo, mod Nord møder Øjet en Hindring. Det er den lange Møborg Banke, der omtrent en halv Mils Vej borte hæver sig op over Fladen. Paa dens Ryg lig-

ger den ærværdige Møborg Kirke, skinnende hvid, og, især naar Solen kaster sine Straaler paa den, ses i milevid Afstand. Det høje Taarn har i ældre Tider været benyttet som Sømærke, fortalte de gamle. Fra Højderyggen, hvor den troner, kan man mod Vest, over Marker, Heder, Nissum Fjord og Klitrækken, se selve Vesterhavet med dets Sejlere.

I disse Omgivelser ligger den gamle Gaard, en af de ældste — om ikke den ældste bevarede Hedegaard. Den staar endnu i sin oprindelige Skikkelse baade udvendig og til Dels ogsaa indvendig, saadan som den har staaet i henved halvandet Hundrede Aar. Naar vi Børn fra Nabogaarden var i Besøg her hos Kammeraten, Sønnen i Gaarden, for 40—50 Aar siden, og Legen gik frit og glad i Lade og Lo, tænkte vi mindst af alt paa, at disse Stolper og Bælker, som vi klatrede op ad og tumlede os omkring, var saa ældgamle, at de, hvis de havde haft Mund og Mæle, kunde fortælle os om gamle, gamle Tider, da Oldesfar som Barn klatrede, ligesom vi nu, op ad de samme Stolper — ja, meget vilde vi da faaet høre.

De lave Bygninger er nok under de skiftende Tidens stærke Storme, tunge Byger, Sommersol og Vinterkuldes stadige Veksling i Aarhundredets Løb blevet mærket af Tidens Tand: Mønningen i Bugter, Skævhed baade her og der i Ladens Bindingsværk, men trods det maa det siges, at den gamle Gaard er godt bevaret. Det er vel ogsaa derfor, at Nationalmusæet er blevet opmærksom paa den og har tilbudt kyndig Hjælp ved en Restaurering af den — og for Tiden arbejdes der paa at faa historisk Samfund derude til at overtage den, saa den kan blive bevaret for Efterslægten. Gaarden er ikke ret stor. Stuehuset

mod Syd og Laden mod Nord, hver for sig, og lidt Øst for Hovedbygningerne: Smedjen, saadan som man for Slægtled siden brugte det i de vestjydske Egne.

For en fremmed synes disse Bygninger maaske blot at være nogle faldefærdige Rønner, og dog — hvor mange Minder gemmer ikke den Plet, hvor Søn efter Fa'r nu har boet i mindst fire Slægtled, og hvor der er kæmpet trofast for at klare Udkommet paa den magre vestjydske Jord. Manden, der nu bor i Gaarden, kører med Heste, men alle hans Forfædre brugte Studene som Trækdyr, saadan som tidligere var almindeligt paa Smaagaarde, baade til det daglige Arbejde i Mark og Hede og til Udkørsel. Trækstudene blev i Reglen „lagt til“ paa Gaarden, og naar de var vokset til ordentlige „Klepperter“, maatte de paa Markedet, og de gav altid en sikker Skilling.

I Løbet af Aarene er ikke saa lille et Stykke Hede „brækket op“ og lagt til den oprindelige Agerjord

og forbedret, saa nu er det en god gammel Hede-
gaard. Dens nuværende Ejer fortalte mig forleden:

„Jo, det er gaaet fremad, alt som Oldefa'r, Bedste-
fa'r og Fa'r — alle tre hed Jens — lagde deres
Arbejde her ude i Marken — langsomt — men dog
fremad. Der har været Lykke i Arbejdet. Oppe i
Heden her tæt norden for ligger to gamle Kæmpe-
høje. Den ene hører til Nabogaarden, men den anden
til min. De gamle fortalte, at der engang for længe
siden har boet Nisser eller saadanne underjordiske i
vor Høj. En Dag kom en af disse Højfolk til Konen
her i Gaarden og bad hende følge med op i Højen.
Nissemo'r skulde nemlig føde, men havde slet ingen
Hjælp. Konen fulgte med og agerede Jordemoder.
Nissefolkene var saa glade over Hjælpen, at de
lovede, at saa længe hendes Slægt blev i Gaarden,
skulde ingen Armod komme der til Huse — og“,
lagde Fortælleren til med et lunt Smil, „det lader til,
at Spaadommen paa en vis Maade har holdt Stik.“

Alt som vi under Samtalen kom til at berøre,
hvad han havde oplevet her — Barndomsminder,
Ungdomserindringer, er det, som det lyser om ham.
Den gamle Nørrehedegaard gemmer paa andre Min-
der end dem om det slidsomme Arbejde. Der er
ogsaa Minder om varmende Solskin, om Barnejubel,
om Ungdomsmod til at tage fat, hvor de gamle slap,
og prøve at gøre det endnu bedre.

Inden Dørs er der en Del forandret. Nu er der Brædde-
gulv, før var der, saa vidt jeg husker, Lergulv, i „æ
Stow“, Dagligstuen, lige som i mit Hjem, og den store
Bilæggerovn er bleven erstattet af en alm. Rundovn,
men Alkovesengene er der endnu med Døre ud mod
Stuen. Mest oprindelig i hele sin Indretning er Sove-

kammeret, Bedstemoders Stue. Her er Bilæggerovnen med „Messingknapperne“ bevaret. I Kakkelovnskrogen staar Armlænestolen, og oppe ved Bjælkeloftet over Kakkelovnen hænger Stoppekurven. Væggene, der er kalkede, er kun prydet med et enkelt lille Billede, vist af tysk Fabrikat, og under Vinduet, der vender ud mod Syd, staar et fordringsløst, lille firkantet Bord.

Ogsaa i Dagligstuen er de gamle Møbler bevarede. Her er den faste Bænk hen under Vinduerne med Langbordet foran, og ind imod Stuen Langskammelen. Saa er der Dragkiste og Skatol, Bjælkeloft og kalkede Vægge med et enkelt Billede. Naar man kommer ind i en Stue som denne, og man kender noget til Beboernes Levevis og Væremaade, slaar det en, at der er Stil i det. Det er, som det hele her er med at fortælle om det samme: den Aand, der raader her. Alt er saa enkelt, saa sandfærdigt. Derfor er det vel, at man saa let faar en Tryghedsfølelse i de Menneskers Selskab midt i disse Omgivelser.

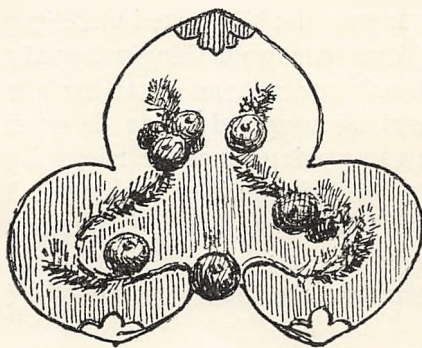
Herude i de vestlige Egne forstaar Folk jo nok lige-saa vel som i andre af Landets Egne at hygge sig med det, som Nutiden fordrer, og det hører selvfølgelig til Fremskridtene, at man ofrer noget paa at pryde Væggene, især naar det bliver med virkelig gode Billeder, original Kunst eller gode Gengivelser af god Kunst. Men det kan nok ske, at man ogsaa her ude kan finde Stuer møbleret og vægprydet, saa de er en Modsætning til den gammeldags, maaske noget fattig prydet, men stilfulde Stue. Her er ikke sparet paa Væggeprydelse. Gode Billeder — og daarlige sammen med Fotografier hænger imellem hverandre paa samme Væg, saa skønt man maaske maa sige, nej — hvor kost-

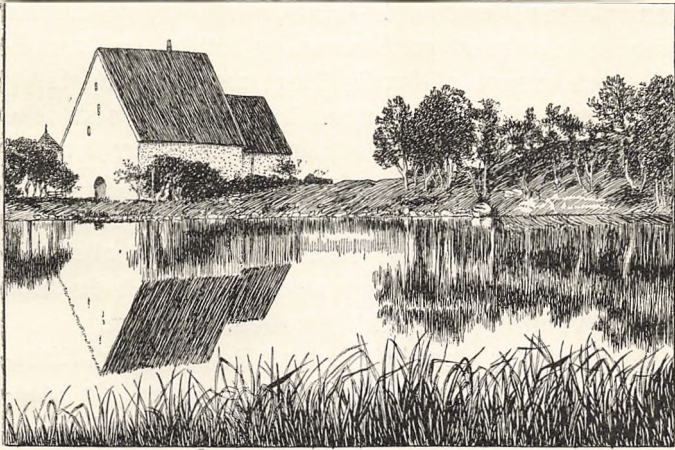
bart — dog samtidig har en Følelse af — hvor smagløst. Her er den gamle Stilsans gaaet tabt.

En Stue skal i nogen Maade være en Afspejling af dets Beboere — heller ikke paa Væggen skal der være nogen Pral eller „falske Toner“. En Stue kan være saadan møbleret og vægprydet, at man kan have en sær fremmed Fornemmelse derinde, selv om man er godt hjemme med Beboerne der. Jeg kom som Gæst nogle Gange i et Hjem, hvor jeg straks mødte dette: *hvor fornemt* — i dets gode Betydning. Møblerne var enkle og stilfulde og paa Væggene en Del Billeder, ikke just mange og vist heller ikke særlig kostbare, men valgt saaledes, at de ligesom ledte ens Tanker til at samle sig i den Grundakkord, der stille bølgede en i møde fra Stuens Møbler og Billeder. Ogsaa her mødte mig noget af samme Tryghedsfølelse, som den jeg omtalte fra den gamle Gaard.

Gamle Nørrehedegaard vil snart synke, og med den gaar et godt, synligt Minde fra gamle Dage tabt, et Minde, der paa sin Vis taler om Slægttroskab og sejt Udholdenhed — maatte det lykkes at bevare den.

Jens R. Hedeaaard.

ET BESØG PAA KIRKEGAARDEN

Naar jeg er paa Rejse og har Ophold et Sted, plejer jeg gerne, om der er Tid og Lejlighed, at aflægge et Besøg paa Kirkegaarden. Det er ikke alene det, at der er en egen højtidsfuld Stilhed over denne de dødes Have, men ogsaa det, at her har man hele Byen, her hviler fattige og rige, onde og gode, tavse ved hinandens Side. Der er meget at undres over her, der er af og til noget at bevæges over. Man gaar og betragter de forskellige Grave, falder i Tanker over et Gravsted, der bærer Præg af, at nænsomme Hænder stadig hænger om den. Den Plante dær maa være sat herop i Gaar eller i Forgaars. Man falder atter i Tanker — men andre Tanker — ved en Grav, der ses at være ret ny, men som allerede er vanskøttet og øde. Mindestenene fører ogsaa deres Tale, nogle er prunkende —

man mærker Pengemagt —, andre stiltfærdige. Derfor behøver de ikke at være smaa og fattige, en Kæmpehøj er en meget stiltfærdig Ting, men lille og fattig er den ikke. Endelig kommer Indskrifterne, som ikke blot bærer Præg af de enkelte Mennesker, der har anbragt dem, men ogsaa af den Tid, hvortil de hører. I gamle Dage var de ofte meget ordrige, nu er de mere faatalende, ja, tit staar der kun det allernødvendigste. Man lærer meget baade om levende og døde ved en Vandring paa Kirkegaarden.

Mest betyder dog et saadant Besøg, naar Kirkegaarden rummer Slægt eller Venners Grave, da kommer saa meget af Ens egen Fortid En levende i Møde. Om et saadant Besøg paa Kirkegaarden vil jeg gerne fortælle gamle Elever. Jeg havde i Sommer faaet et Beløb af Undervisningsministeriet til en Rejse i Norge og Sverrig. Jeg vilde navnlig gerne besøge disse Landes store værdifulde Folkemuseer.

Onsdag Aften den 20. August rejste jeg med Nattoget over Helsingør og Helsingborg til Kristiania eller Oslo, som Byen jo nu skal hedde. Jeg var i Kristiania ved Middagstid, og da jeg havde hvilet mig lidt, gik jeg en Tur. Jeg har været i Kristiania flere Gange før, et Par Gange har jeg opholdt mig der nogen Tid for at arbejde paa Universitetsbiblioteket. Jeg er derfor blevet ret godt kendt i Byen, og jeg maa sige, jeg befinder mig godt dær. Skønt jeg kender meget faa Mennesker personlig, finder jeg Byen hjemlig og tiltrækkende. Nu har jeg i Aarenes Løb beskæftiget mig lidt med norsk Aandsliv, jeg kender adskillige af Norges store Navne fra det sidste Aarhundrede, jeg aner lidt om deres Betydning for deres Fædreland, jeg ved, hvor meget flere af den har betydet for mig.

Jeg nærer Venskab for dem. Nu hviler næsten alle disse Norges store afdøde paa *Vor Frelzers Gravlund* — et smukt og højtideligt Navn for en Kirkegaard iøvrigt. Det er et Sted, jeg har været flere Gange før, og det faldt mig naturligt, at min første egentlige Vandring i Byen maatte gaa derhen. De fleste Grave har jeg set før, men et Par var kommet til, siden jeg var i Byen sidst. At vandre forbi disse Gravsteder er som at vandre igennem Norges Historie i de sidste hundrede Aar. Den Grav, jeg straks stiledede efter, første Gang jeg var i Kristiania, og som jeg ogsaa nu gensaa med Glæde, var *Henrik Wergelands*. Indskriften paa Wergelands Mindesten er denne:

HENRIK WERGELAND

f. 1808 d. 1845.

Den utrættelige Kæmper for Menneskets
og Borgerens Frihed og Ret.

Jeg maatte mindes de mange rige Timer, jeg havde haft ved at læse og tale om denne fantasirige, urolige, hjertevarme og handlekraftige Mand, der et Par og tyve Aar gammel ønskede, at han „maatte blive en ligesaa daadfuld Patriot herefter, som han i sin tidligere Ungdom havde været ordfuld“. Og det er det sande, det helstøbte ved Wergeland, at han ikke blot blev en stor Digter, men at han i ligesaa høj Grad var en Handlingens Mand, en ægte Fædrelandsven. Som det groede i ham, skulde det gro om ham. Intet maatte ligge øde, og derfor gik han med Træfrø i Lommen, og hvor han traf en bar Plet i Skoven, hvor intet groede, dær kastede han en Haandfuld Frø — ingen kunde vide, hvad der kunde komme ud af det.

— Henrik Wergeland var en lidenskabelig Forsvarer for Norges Grundlov af 17. Maj 1814, og dog saa han, at den havde Fejl. Hvorfor var det forbudt Jøder at opholde sig i Norge? Wergeland digtede, agiterede og kæmpede for, at de skulde faa samme Ret som andre, men han oplevede det ikke. Først seks Aar efter hans Død, i Aaret 1851, vedtog Stortinget at give dem Lov dertil. Henrik Wergelands Liv blev ikke langt, men det blev ikke destomindre indholdsrigt. Mange følte ogsaa, hvad de havde mistet, da han var død, kun 37 Aar gammel — og flere har lært det siden —, et mægtigt Følge fulgte ham til Jorden, man lod Graven staa aaben, for at ogsaa andre, der ikke havde haft Tid og Lejlighed, kunde komme og sige Farvel til Digterens Støv, og da Graverkarlene ved Aftenstid kom for at kaste Graven til, var den fyldt til Randen af Blomster. Han, der havde elsket Naturen som faa, han, der havde sunget:

„Glem ikke Stjernen, glem ikke Blomsten,
glem ikke Ormen i Støvet“ —

han blev begravet under Blomster. — Sit Mindesmærke fik han ogsaa. Paa en Gang rørende og en Smule bittert er det at tænke paa, at det blev rejst af taknemmelige Jøder „uden for Norges Grænser.“

Tæt ved Henrik Wergelands Grav hviler *Ole Vig*, en Mand af mindre Format, men næppe af mindre Hjertelag. Han arbejdede med Mund og Pen for Folkets Oplysning, og det var paa en Tid, da der ikke var Medbør for den Slags. Ole Vig arbejdede for Folket, og Folket glemte ham ikke. Paa hans Grav satte det en Sten med Indskriften:

Folkelærer

OLE VIG

født 1824 død 1857.

Ole Vigs det kjære Navn
 Over Fjeld og Dale
 Gjemmes skal i Folkefavn,
 Saga om ham tale.

Kan en Folkelærer ønske sig et smukkere Eftermæle? Til et efterfølgende Slægtled hører *Bjørnson* og *Ibsen*, hvis Grave findes nær ved hinanden. Bjørnstjerne Bjørnson, der er født 1832 og død 1910, hviler under en brun Klippestub, der er hugget til og poleret. Mindet er formet som en stor flad Gravsten med Indskriften: *Bjørnstjerne Bjørnson*, og ved Foden af Stenen ser man en Stang med en udfoldet Fane. Saare betegnende! Bjørnson var alle Dage som et Flag, der smeldede i Blæsten, og det hvad enten Blæsten var en Solskinsvind eller en Uvejrstorm. — Men jeg kan jo ikke nægte det, jeg drages stærkere mod Henrik Ibsens Grav. Jeg skylder den Mand saa grumme meget. Bjørnsons Fortællinger læste jeg i min Barn-dom, Kiellands og Lies Romaner i femten-seksten Aars Alderen, men Ibsen læste jeg det sidste Aar, jeg var paa Seminariet. Jeg pløjede hans Dramaer igennem med Hede i Sindet. Forstod jeg end langt fra det alt-sammen, saa anede jeg i hvert Fald det storladne.

Paa Ibsens Grav ligger der en Sten med Navnet *Henrik Ibsen**, bag den staar en Obelisk, hvori der er indridset en Tegning af en Hammer. Til Højre findes en Bænk, til Venstre ligger en Gravsten over hans Hustru, alt sammen i sortpoleret Marmor.

*) Henrik Ibsen er født 1828 og død 1906.

Hammeren hentyder sikkert til Ibsens Digt „Bjergmanden“, der begynder saaledes:

Bergvæg, brist med drøn og brag
for mit tunge hammerslag!
Nedad må jeg vejen bryde,
til jeg hører malmen lyde.

Ibsen var selv en Bjergmand, der arbejdede i sin Sjæls Dybder og vel kunde føle sig fjernet fra „det høje“, men ikke desto mindre søgte Vej til „det dugtes hjertekammer“. Hans tillukkede og indesluttede Sjæl var saavist et godt Eksempel paa *den tavse Kærlighed*. Følgende Historie, som jeg har hørt fortælle, vil vise det. Henrik Ibsen var som antydnet ikke af dem, der havde let ved at udtrykke sine Følelser. Nu er det jo ikke ualmindeligt, at en Digter skriver Digte til den, han elsker. Under et Selskab i det Ibsenske Hjem faldt Talen dog paa dette, og Fru Ibsen bemærkede da til sin Mand: „Du har aldrig skrevet et Digt til mig, Ibsen.“ „Jo da!“ „Hvor?“ „I den Boken dær.“ Han rakte hende en nyudkommen Digtsamling, og nu saa hans Hustru for første Gang Digtet *Tak*, som lyder saaledes:

Hendes sorg var de vânder,
som knudred min sti, —
hendes lykke de ânder,
som bar mig forbi.

Hendes hjem er her ude
på frihedens hav,
hvor digterens skude
kan spejle sig af.

Hendes slægt er de skiftende
skikkelsers rad,

som skrider med vittende
flag i mit kvad.

Hendes mål er at tænde
mit syn i glød,
så ingen fik kende,
hvo hjælpen bød.

Og just for hun venter
ej tak engang,
jeg digter og prenter
en takkens sang.

At dette Digt greb Fru Ibsen, saa hun brast i Graad
og maatte forlade Stuen, forstaar man saa godt.

Det var ikke for ingenting, at man anbragte to af
de Vers paa Fru Ibsens Gravsten, saa Indskriften blev.

SUSANNAH IBSEN
1836—1914.

Hendes sorg var de vânder,
som knudred min sti, —
hendes lykke de ânder,
som bar mig forbi.

Handes mål er at tænde
mit syn i glød,
så ingen fik kende,
hvor hjælpen bød.

H. I.

Mon ikke de Linjer netop indeholder den Tone, der
gennem Aarhundreder har klinget gennem Tusinder af
stiltfærdige, trofaste og opofrende Hustruers Sind? —

I Nærheden af de to store Digteres Grave hviler
Johan Sverdrup, den ihærdige Forkæmper for Demo-
kratiets Sag, som førte Parlamentarismen igennem til
Sejr. Jeg hilser hans Minde, og mens jeg gaar omkring

i denne Historiens Have, søger mit Blik en ny Grav, som ikke var her sidst. Ved en brav gammel Lugekones Hjælp staar jeg endelig over for *Christopher Bruuns* Grav. Ingen af de andre store havde jeg beundret som ham, ham havde jeg set og hørt og talt med, og hans Daad havde fyldt mit Sind med Glæde og Beundring. Her var en Mand, der ejede den hele Sandhed: hans Ord og Gerning var eet. Mens Ibsen digtede om „en Bror i Nød“, gik Chr. Bruun i Krig for den selvsamme Broder. Han havde i det hele en sær, gigantisk Lyst til at tage fat paa det, der var sværest. I Stedet for at blive Professor i Kristiania og leve sit Liv blandt Stadens dannede Borgerskab, i hvis Kredse han hørte hjemme, drog han op til den fattige Bygd Sel og begyndte en Folkehøjskole under de vanskeligste Kaar. Han var en trofast Ven af Danmark, og han var et Salt i sit Folk. Han sagde, hvad der for ham var Sandhed, uanset om han stod ene mod Tusinder. Han var Norges Samvittighed. Hvilken Lykke for et Folk at eje en saadan Mand.

Paa hans Grav stod der en Sten med en Broncebuste, der viste hans skarpe Træk. Indskriften paa Stenen var kort og knap. Der stod kun

CHRISTOPHER BRUUN

f. 23. Septbr. 1839

død 17. Juli 1920.

Stenen var iøvrigt flyttet hen i et Hjørne af Gravstedet, thi faa Maaneder før var hans Hustru *Kari*, født *Skar*, død og havde fundet Hvile ved hans Side. Nu hviler de to gamle blandt deres store Flok af tidligt afdøde Børn.

Ganske tæt ved Chr. Bruuns Grav hviler en anden, Mand, som Folket har Grund til at takke, Salmedigteren *Elias Blix*. Paa hans Grav staar en Sten med følgende Indskrift:

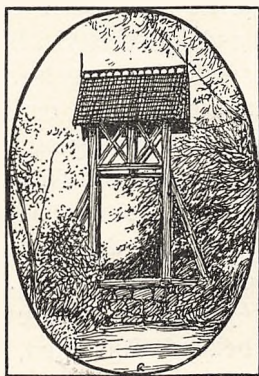
ELIAS BLIX

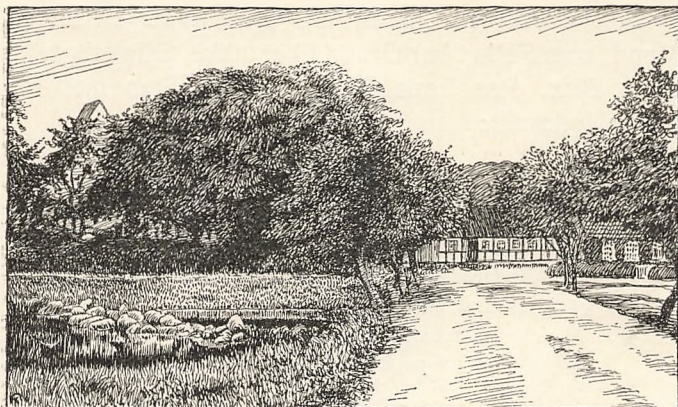
1836—1902

No Ordet av Guds Munn
 Gror Nytt paa gamall Grunn.
 Gud lat det halda ved
 Til seinste Ættarled
 Aa skapa Liv i Landet.

Med dette Vers tonende i mit Sind styrede jeg hen mod Udgangen. Faa Minutter efter stod jeg midt i Gadens Larm; jeg følte, jeg havde haft en udbytterig Historietime, min Udenlandsrejse var begyndt godt.

Anders Uhrskov.

FOR HUNDREDE AAR SIDEN

Det er i Aar*) hundrede Aar siden, at Blicher udsendte sine første Fortællinger. De gik saa godt som ubemærkede forbi det læsende Publikum, og de efterfølgende Noveller gjorde ikke større Opsigt. Blicher fik dem indrykket i maadeligt Udstyr i Blade og Tidsskrifter, der ikke nød synderlig Anseelse. Et saadant Tidsskrift var Elmquists Læsefrugter, og heri fandtes i 1824 bl. a. En Landsbydegns Dagbog og Præsten i Torning (oprindelig Else Sandberg). Tidsskriftet bragte vist som oftest ret umoderne Frugter, om det ikke ligefrem betragtedes som en Skraldevogn, der kørte Litteraturens Afald ud paa Møddingen. Da H. C. Andersen paa sin første Udenlandsrejse havde skrevet et Vers i Fremmedbogen paa et bekendt Turiststed, føjede en anonym Landsmand til: „Lille Andersen, gem dine Vers til Elmquists Læsefrugter“. Det syntes altsaa mere anmassende at skrive et Digt i en Fremmedbog, hvor enhver kunde

*) 1924.

møde op med sit Bidrag, end i Læsefrugterne. Og Blichers Fortællinger har neppe vakt synderligt mere Opsigt end almindeligt Feuilletonstof. Nu huskes hans Værkers Fødselsaar som Mærkepæle i dansk Aandsliv.

Da han i Begyndelsen af Trediverne (1833—36) fik den første Udgave af sine samlede Noveller ud, var der kun meget faa, der fandt det Umagen værd at læse dem. Ved første Bind var der 100 Subskribenter. Først fjerde Bind naaede op til 238. De toneangivende indenfor Litteraturen følte sig langtfra tiltalte af disse Fortællinger, der smagte dem ilde. En dengang kendt Forfatterinde, Fru Hegermann-Lindenchrone, opholder sig over deres Plumphed og Plathed, og det forekommer hende, at det maa være Forfatterens egen Natur, der udtaler sig der igennem.

Midt i Fyrrerne kom en ny Udgave, og den naaede op til at trykkes i 1500 Exemplarer. Ti Aar efter, da Digteren forlængst var død, kom en tredie Udgave ligeledes i 1500 Expl.

I 1861—62 naaede Novellerne de 3000 Expl., og i 1871 avancerede en ny Udgave op til 7000. I 1882 efter al den Anerkendelse, der nu paa Digterens Hundredaars Fødselsdag blev ham til Del, udkom en ny Udgave i 6000 Expl., og ni Aar efter en ny i 5000. Et Par Aar efter solgtes en illustreret Udgave i 5500 Expl., og ved Aarhundredets Slutning naaede et Udvalg af Novellerne Tallet 10,000. I alt er Blichers Fortællinger spredt over Landet i meget over 50,000 Expl., og der er neppe en eneste Jyde, der overhodet kan læse en god Bog med Udbytte, som ikke kender sin Blicher. Hans Fortællinger findes i Bogskabet i Gaardmandens Dagligstue i det Udvalg af dansk Litteratur, som han har staaende der.

Medens det i Almindelighed er selv de største Digteres Lod at beundres af deres Samtid for saa at synke ned iblandt de aldrig læste et eller to Slægtled efter, er det gaaet Blicher ganske modsat. Han er vokset i Værdi med Alderen, og skønt hans Bøger utvivlsomt har et og andet gammeldags Stenk fra den Tid, da de er født, har de dog i det hele bevaret deres Friskhed.

Og Grunden er dog vist ikke den, at de er mere realistiske end de andre Romantikeres Værker. De for lidt over en Menneskealder siden saa højt udskregne Realister manglede vel egentlig ikke Virkelighedssans, og dog huserer Rust og Møl slemt i deres Gemmer.

Nej, Grunden er snarere den, at der er saa meget af ham selv, af hans eget Liv og Oplevelser med i Fortællingerne. Mennesker kan i Grunden kun rigtig fortælle om det, der er gaaet igennem deres egen Sjæl, og som de har gennemlevet noget af i deres Hjerter. Det, man kalder Poesi, er ikke blot en Stemningsglans, der som et Laklag er smurt over Billedet, det er noget fra ens inderste Oplevelser, der skjuler sig deri.

Blicher er Friluftsmanden og Sportsmanden imellem vore Digtere. De fleste af den Slags Folk er ynkelige og blødgigtige Skrællinger, naar de stilles overfor Strabadser. Det regnes vel endogsaa tit som Tegn paa deres Aandsoverlegenhed, at de slæber rundt med et vissent Legeme. En flad Brystkasse og tynde, uøvede Muskler anstaar sig særdeles vel for en Aandens Stormand i vore Dage. En fuldstændig Mangel paa fysisk Mod betragter han som en undskyldelig Nervøsitet. Den kuldske Forkælethed er jo netop fornem, og en Smule Haardførhed vilde selvfølgelig kun være Tegn paa en grovere Kultur.

Overfor al denne Jammerlighed er det unægtelig en Vederkvægelse at se paa den hærdede Jæger, der kan byde sig selv Sult og Kulde og ondt Vejr, gaa og gaa de mange Mil og opsætte Maaltid og Hvile, til han endelig naar frem. Om det skal være, tager han en kold Nat sin Søvn i Læ af et Gærde, er tidlig paa Benene næste Morgen og kan saa oven i Købet finde sig i at faa sin Morgenkaffe helt hen imod Aften.

Og midt i dette Friluftsliv fører han sit Arbejde og sine Interesser med. I Jagttasken har han en engelsk Roman eller et tysk historisk Arbejde. Han læser gerne fremmede Sprog og er mere end almindelig kyndig i flere af dem. Man vil maaske huske det Avertissement, hvori Blicher i en trang Tid søgte Plads som Herregaardsskytte. Han tilbød da i sin Fritid at under vise i Latin, Græsk, Tysk, Fransk, Engelsk og Italiensk. Og han holdt trods sit Friluftsliv — eller midt i det — sine Sprogkundskaber vedlige.

Han arbejdede med sine Fortællinger paa disse Ture. Ikke blot indsamlede han Stoffet til dem, men han har uden Tvivl skrevet en stor Del af dem i fri Luft. Han har siddet med Ryggen mod et Gærde og skrevet ned i sin Lommebog, hvad der havde faaet Form i hans Tanke. Overhodet har han saa lidt som muligt opholdt sig i sit Kontor.

Og havde man spurgt ham, hvordan han var kommet ind paa den Arbejdsmaade, saa havde han maaske svaret, at den havde han arvet. Det var hans Slægts Liv, der spejlede sig deri. Og saa havde han fortalt om sin Afstamning fra Præster, flittige Bogmænd, og jyske Herremænd, raske og drabelige Friluftsmennesker, ypperlige Jægere og sunde Naturbørn.

Men maaske han ogsaa var kommet til at tænke paa 1801, da han nitten Aar gammel var dømt til Døden af Lægerne. Hans Bryst var saa angrebet, at han neppe kunde taale at gaa over Gulvet i sin Stue.

Da tog han sig paa selv at kurere sig, og det gjorde han ved at hærde sig ved stadig forøgede Anstregelser i fri Luft, ved at tvinge sig til at gaa, naar han var dødtræt, og ved at drive sig selv til at spise trods den svækkede Appetit. Og da han havde rettet sig saa vidt, tog han Plads som Huslærer paa en Gaard paa Falster. Og her blev han lidenskabelig Jæger og hærdede sit Legeme til at taale, hvad han bød det.

Og da han siden blev Adjunkt i Randers, førte han Friluftstilbøjeligheden og Jægerlivet med sig, selvom det vist ikke altid var til Gavn for hans Skolearbejde.

Men han vilde maaske ikke have talt om, at det ikke blot var Naturen, der trak ham, men ogsaa Hjemmet, der stødte ham ud. Og det, der her jøg ham bort, var vistnok de pinagtige økonomiske Vanskeligheder og hans Kones Mangel paa kærlig Forstaaelse og Overbærenhed. Der er undertiden kolporteret Rygter om, at hun skulde have været ham utro. Jeg tror ikke, at man behøver at fæste Lid dertil. I alt Fald er det sikkert, at han kunde ikke slippe hende, og at da hun engang prøvede at flytte fra ham, kom han og hentede hende hjem igen.

Hun var i sin Ungdom en meget smuk Kone, men vist alle sine Dage et ret ubetydeligt Menneske. Hun paaskønnede aldeles ikke sin Mand og forstod ikke Værdien af hans Digtning. For hende var han kun en daarlig Familieforsørger. Og hun var ubarmhertig med sine Bebrejdelser, saa han flygtede for dem. Denne

evige Klage var ikke til at holde ud. Det eneste Sted, der var Fred for Næringsssorgerne og de evindelige Mindelser derom, var ude paa den store Hede. Der kunde man lægge det altsammen bag sig. Og i sit Sind udarbejdede han Fortællinger, han havde hørt paa sine Besøg hos Folk eller under sine Samtaler med de mange, han traf paa sine Vandringer. Og som han arbejdede med dem og omformede dem, kom hans eget Liv med i dem, og det var som Trykket lettedes, idet han kom til at dele det med en af sine Personer.

Da Blicher blev Præst i Torning, hørte han fortælle om et Bord, der for nogle Aar tilbage havde staaet i Præstegaarden. Paa Undersiden af Bordpladen skulde der have staaet skrevet: „Erich Sørensen, fordem Præst udi Thorning, nu Lieutnant udi Svensk Tjeneste“. Denne Erich Sørensen havde maattet flygte af Landet, fordi han havde stukket en Adelsmand ihjel. I den kongelige Skrivelse fra Kristian den Fjerde til „Hans Skram till Skouffgaard“ gentager han Meddelelsen om „huorledisz Hans (Hans Skrams) Broder afgangne Otthe Skram for nogen kortt thid siden schall yncheligen vehre drebtt och Ihiellslagenn udi Wor Kiøbsted Wiborrhig udaff en prest ved naffn Her Erich Søffrensen i Thorning“.

Af dette er vel Blichers Fortælling om den unge Torningpræst og hans Forelskelse i den smukke Adelsfrøken vokset frem. Det har dog vist ikke blot været Formanden i Embedet og hans Saga, der lokkede. Der var en mærkelig Dobbeltthed i denne Præsts Liv. Det faldt ligesom i to Stykker, Ordets Mand og Handlingens Mand, Fredens Tjener og den dumdristige Fægter, Præst og Krigsmand. Det var, som det kunde være Blicher selv, naar han smed Præstekjolen og trak i

Jægervamsen. Han, der burde have siddet som et pænt Stuemenneske over sine Bøger, rendte fra dem med Vaaben i Haand ud til raske Oplevelser paa Mark og Hede.

Og i Landsbydegnens Dagbog ser vi den vordende Student forvandlet til den sprogkyndige Herregaardstjener og Skytte og saa strejfe rundt som Soldat fra Eventyr til Eventyr.

Men her er dog Ligheden langt dybere. Fortællingen om Marie Grubbe fra Tjele har ganske naturligt fristet Digterne. Allerede Holberg er opmærksom paa den. Og H. C. Andersen og til sidst I. P. Jacobsen har skrevet om hende.

Marie Grubbe har været en køn — maaske noget letsindig ung Pige, der er blevet i Bund og Grund fordærvet i et jammerligt Ægteskab med en talentfuld Vellystning, Ulrik Frederik Gyldenløve, Frederik den Tredies uægte Søn. Efter Ægteskabets Ophævelse var hun selv blevet et usædeligt Fruentimmer, der fødte sin store Formue i Selskab med Søsterens lige-saa lastefulde Mand, Stig Høeg. Det lykkedes dog hendes Fader at faa hende gift med en hæderlig Mand, men faa Aar efter blev Ægteskabet ophævet ved kongelig Resolution paa Grund af hendes skamfulde Utroskab. Hun sank nu rask til Bunds i Samfundet.

Det, Blicher har villet skildre, er imidlertid ikke den unge Pige, der syntes født til Lykke og Hæder. Han har ikke søgt at forstaa hendes dybe Fald. Men han har stillet sig selv som den beskedne Tjener, der elsker hende, og som ser hele sin Verden synke i Snavset. Det er Livets Undergang, dets tungeste Nederlag, der tilsidst gør den gamle Landsbydegn til en nedbrudt

Stakkel og faar ham til at se hen imod Døden som den eneste Befrier.

Der er sikkert noget selvoplevet i alt dette. Det er som Blichers egen huslige Lykkes Ruin spejler sig i Landsbydegnens Oplevelser.

Nogle Aar efter skrev Blicher Fortællingen om Præsten i Vejlbj. Det er ikke underligt, at Historien om Søren Jensen Quist, der i 1626 henrettedes for et Mord, han aldrig havde begaaet, kunde besætte Indbildningskraften. Men atter digter Blicher videre. At Præsten overvældet af falske Vidnesbyrd falder som et Offer, er mærkeligt og sørgeligt nok. Men sæt nu, at han selv var en af de falske Vidner, saa maatte Virkningen være knusende. Spørgsmaalet er da, om et Menneske virkelig selv kan komme til at tro, at han har begaaet en Forbrydelse, som han er ganske uskyldig i.

Blicher laver en udvortes Forklaring i det, at Præsten er Søvn-gænger og har handlet ubevidst. Men han føler alligevel det fulde Ansvar, saa vist som Forbrydelsen er udsprunget af noget i hans eget Sind.

Dette, at et Menneske kunde tiltro sig selv en Gerning, han aldrig havde begaaet, kunde Blicher se af talrige Hekseprocesser. Men han kendte maaske ogsaa noget til det selv. Det kunde muligvis hænde, at hans Kone f. Ex. rettede voldsomme Beskyldninger imod ham for Egenkærlighed og Hensynsløshed. Og han afviste det harmfuldt som skammelig Uretfærdighed. Men i hans Ensomhed steg Anklagen op i hans Sind og tvang hans Indvendinger tilbage. Han maatte da dømmе sig selv for Synder, han ikke havde været sig bevidst, maaske i Virkeligheden slet ikke begaaet.

Der er noget, adskillige Mennesker kender til, i dette at hvis man i en Strid har været altfor sikker paa sin

Ret og brugt meget for stærke Ord om den, saa faar man ikke Ro i sit Sind, før man er kommet over i den fuldstændige Modsætning: at erkende sin absolutte Uret.

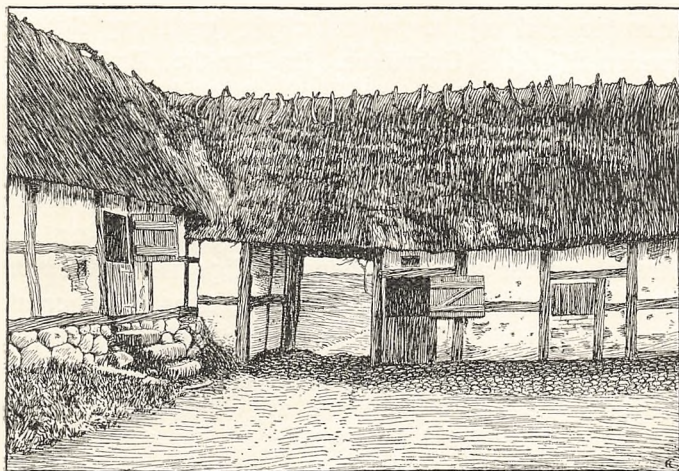
Dette har Blicher sandsynligvis ogsaa kendt noget til, og det har kastet Lys ind over den gamle Præst i Vejlbj, mens han tillige har skrevet et Forsvar mod sin egen skjulte Anklager.

Men en Digters Værker forstaas aldrig til Bunds. Refleksen fra hans eget Liv kan som oftest slet ikke opdages. Og man er udsat for at begaa Fejltagelser, og tildigte ham Tanker, han aldrig har tænkt, naar man forsøger paa at finde det inderste Kildespring i Digterværket. Og dog er et saadant Forsøg ikke helt unyttigt. Det er som Blikket derved trænger dybere ned.

Men selv om man ikke forstaar eller kan eftervise Spejlbillederne, saa faar de deres afgørende Betydning. Det er dem, hvorfra Livet og Poesien i Bogen udgaar.

Helge Hostrup.

FRA MIT HJEMSOGN

Zakarias Nielsen fortæller i en Skildring fra Nordvestsjælland i *Søndagsbladet* 1896 om en gammel Mand, som han træffer, og som klager over de nye Tider og i Samtalens Løb blandt andet siger: „Nu er det Penge og Penge og Penge til hver den Del, at Folk skal have —“, og videre fortsætter han: „Det bliver aldrig som i gamle Dage, Folk har ingen Stadighed paa sig, der er alle disse Politikmøder og Foredrag og Aviser og Højskoler og Skytteforeninger og alt. — Og Penge skal der til alle Vegne. Nej, i gamle Dage, da holdt Folk sig hjemme og passede deres Ting, og da var der ingen, der krævede og saa ned paa den simple Mand og det simple Arbejde; alle i Byen var ligesom en stor Familie og hjalp hverandre. Mine Forældre var simple Husmandsfolk,

men de sad og havde det rigtig godt og fik saa megen Hjælp i Gaardene. En Krukke Mælk kunde en fattig Kone altid faa.“

Der røres her ved den vældige Forandring, der er foregaaet med Bondens ydre Livsvilkaar fra den Tid, da Bondehjemmet var en Enhed i Økonomi, til nu, hvor de økonomiske Forhold helt i Sibirien og Australien griber ind i Bondens daglige Tilværelse. Det er ikke alene i de gamles Kreds, man beklager sig over de uheldige Følger, dette har haft for Bonden, men baade de gamle og Hjemstavnsforskerne er i for høj Grad tilbøjelige til at ville fremhæve det gamle paa det nyes Bekostning.

Den, der skriver dette, har selv tilbragt sin Barndom og første Ungdom i et stille, lidt afsidesliggende Sogn i Midtsjælland og der haft Lejlighed til gennem de gamles Fortællinger og egne Oplevelser at se det gamle, stedgroede afløses gradvist — snart langsomt, snart hurtigt — og besejres af det ny og universelle.

Det hører til mine tidligste Barndomserindringer, at jeg hver Aften hørte Postillonen melde sin Ankomst ved at trutte i Hornet. Men snart kom den lille Privatbane tværs gennem Sognet. Den fjernede Postillonen og hans Horn; men for et Par Aar siden kom en Rutebil kørende paa tværs af Jernbanelinjen ad Postillonens gamle Rute, og den kappes nu med Held med Jernbanen.

En knap saa hastig, men lige saa stor Forandring er foregaaet med Befolkningen. Siden Udskiftnings-tiden er de gamle Bondeslægter blevet mere opblandede. Blodet er blevet tyndere mellem de yngre Sønner, der rykkede ud som Boelsmænd, Husmænd og Indsiddere. Den fælles Byfølelse er omtrent svun-

det. Jeg husker, at sidste Gang Landsbyen var samlet til fælles Gilde, hvor Husmændene var budt med, var ved en yngre Gaardmands Begravelse. — En gammel, rusten Kartoffelhypper, i Reglen i yderst slet Stand, er, saa vidt jeg ved, det eneste Fællesgods, Landsbyen har tilbage.

Forpagtere af Egnens Herregaarde har gjort en Del for Fornyelsen af Blodet i Befolkningen ved at indkalde fremmed Arbejdskraft, efter at de store Vandringer til Amerika og København var begyndt. Sogneraadet har ikke paaskønnet dette Forhold i særlig Grad. Ofte er de korte Ophold og de løse Forbindelser dog blevet Indledningen til en nøjere Opgaaen i Sognet. En Række Øgenavne viser dette: „Karl Jyde“, „Kristen Langelænder“, „Svenske Peder“ og „Skaaning Per“ betegner de fremmede Efterkommere, undertiden i flere Slægtled. Derimod antyder „Grønlænderen“, „Amerikaneren“ og „Sibirius-Jens“, at vedkommende har opholdt sig i Udlandet, men ellers hører til paa Egnen.

En Undtagelse har Polakkerne dannet. Religion, Racefordom, strengere Lovbestemmelser og Sæsonarbejde har gjort Forbindelserne mindre hyppige. Ikke saa faa danske Karle har dog i de senere Aar hjemført en af de sunde, livskraftige Polens Døtre. En enkelt er endogsaa blevet Gaardmandskone i Nabosognet.

Det skarpere Skel, der er kommet mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, har affødt svære Kampe mellem de to Parter. Som det var Nordvestsjællands Bønder, der i sin Tid var ivrigst i Rejsningerne mod Herremændene og mod Provisorierne, har Beboerne her været Foregangsmænd i Kampen for Landarbejdernes

økonomiske Frihed i den sidste halve Snes Aar, dog saaledes, at Gaardmændene har staaet sammen med Herregaardsforpagterne, hvem Slaget navnlig gjaldt, og Husmændene har holdt sig udenfor. Kampen har ofte bragt baade moralske og økonomiske Nederlag for Arbejderne, men den har dog i det hele og store ført til, at de som Stand og som Mennesker har hævet sig endogsaa meget betydeligt.

Husmændene har arbejdet sig mægtigt i Vejret siden Aarhundredskiftet. Indtil da var de næsten alle afhængige enten af Herregaarden eller een af de større Bønder, som gav dem Heste til Dyrkningen af deres lille Jordlod, mens de saa til Gengæld for denne Hjælp maatte gøre et uforholdsmæssig stort Høstarbejde. Sit eget Arbejde maatte Husmanden gøre om Søndagen og efter Fyraften.

Nu har næsten enhver Husmand en eller to smaa Heste, og det er med en vis Selvfølelse, han spænder dem for Vognen og kører Familien en Tur om Søndagen; at være kørende Mand er at være fri Mand.

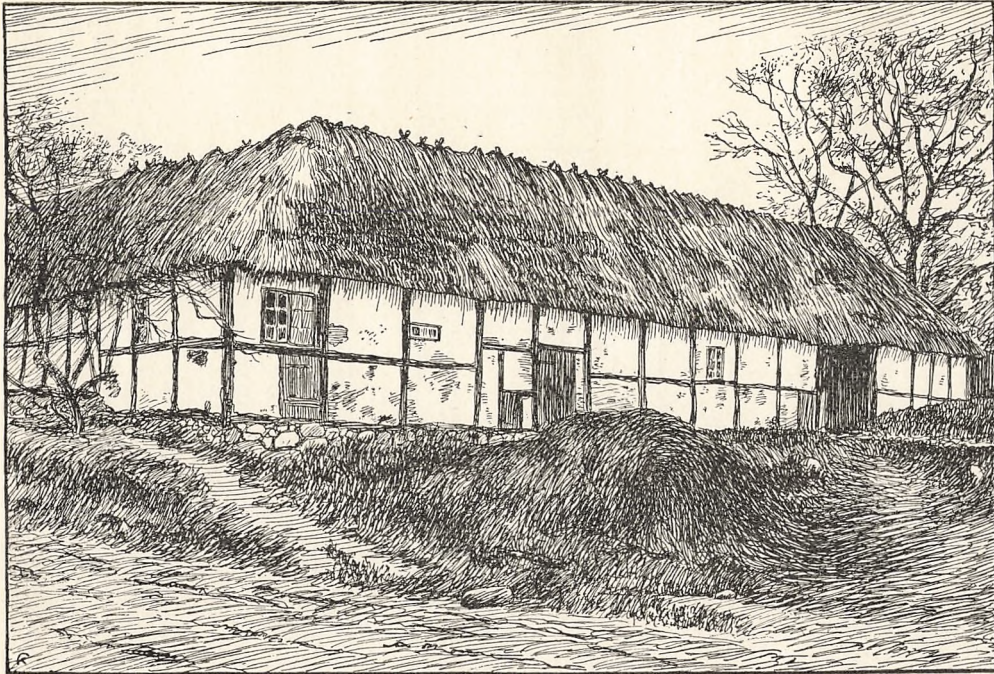
Husmanden kan være snæver i sin Opfattelse af mange Ting og have vanskeligt ved at se ud over Skellet paa sin lille Lod. Han er dog den, der ved sin Hjælpsomhed mod Naboen har mest af Fællesskabsfølelsen i sig, og i sin Trofasthed, Hjemfølelse og Kærlighed til Jorden minder han om den gamle Bonde.

Et stærkt religiøst eller folkeligt Liv vil man ikke finde. Indre Mission begyndte der ligesom Mormoner og andre Sekter deres Spil. Endnu er Egnen et Hovedsted for Baptisterne, og efter et langt Dødvande har en dygtig Præst atter faaet Folk til at gaa i Kirke, hvad de næsten var helt afvænnede

med. Overtroen har derfor ogsaa haft frit Slag. Endnu mindes jeg, at jeg i mit Hjem engang var med til at hilse Nytaarsny (den første Nymaane i Aaret). Alle gik ud og rakte hver sin Ting op mod Maanen, mens vi udstødte et Glædesraab. Nogle rakte et Stykke Brød, andre Penge eller lignende i Vejret. Folklorister vil i denne Skik se en Overlevering fra Hebræernes Maanedyrkelse

Engang i min Skoletid havde jeg Overtroen endnu nærmere inde paa Livet. Jeg havde noget engelsk Syge (Skæver, som det kaldtes) og var først under Lægebehandling. Men da dette ikke syntes at hjælpe, blev der sendt Bud efter „den kloge Kone“, *Gamle Kirstine*, der ogsaa kom og kurerede paa mig, skønt jeg protesterede, oplyst, foragtende al Overtro, som jeg da var. Gamle Kirstine var en skikkelig ældre Kone, der ikke gjorde nogen Fortrød. Grundet paa de Færdigheder, der tillagdes hende, og hendes hele Udseende, nærede vi Børn dog en hemmelig Rædsel for hende. Køn var hun ikke. Naar hun kom listende i sin lange, sorte Kaabe, mimrende frem for sig med de tandløse Gummer, var Heksebilledet fuldstændigt. Hun troede tilmed vistnok selv paa de Kunster, hun øvede.

Da Kirstine og jeg blev ladt ene i Stuen, var jeg øjeblikkelig myg og føjelig, og hun begyndte paa Kuren. Hun havde et Nøgle hvidt Uldgarn hos sig og begyndte at maale mig med en Ende af dette paa alle Leder og Kanter, mens hun mumlede utydelige og hemmelighedsfulde Ord frem for sig. Da hun endelig var færdig hermed, tog hun Traaden, jeg var maalt med, og lavede en Løkke paa den, som hun befalede mig at spytte igennem, hvorefter

Sjællandsk Gaard.

hun trak Løkken ad, stadig mumlende og besværgende. Dette blev gjort tre Gange, derpaa blev Traaden brændt, og jeg fik en ny Traad bundet om mit ene Ben neden for Knæet. Denne maatte jeg til mine Kammeraters Spot og Forundring gaa med i seks Uger.

Den kloge Kone er død, men endnu sidder der gamle Folk, som tror paa hendes og andres Mirakler.

Skønt der var mange sure Timer ved den lange Arbejdstid og Forholdene tit var trykkende, staar dog de svundne Dage i et Trylleskær for de gamle Folk. Arbejdstiden var lang, Lønnen ikke stor, og Gaardmanden sjælden gavmild. Helt op til min Barndom var der dog visse Ting, som Tjenestefolkene efter god gammel Skik modtog.

Til Julen var det Skik, at Karle og Piger fik hver en stor Sigtekage (Julekage) med hjem. Naar der var mange Børn fra et Hjem ude at tjene, kunde der blive helt Overflod paa Kage, naar Børnene kom hjem Juledag.

Om Efteraaret fik Pigerne gerne noget Forklæde- og Kjoletøj, og Karlene et Par Pund Uld til Hoser. Men der var ogsaa de Steder, hvor Tjenestefolkene ikke fik saa meget, „som der kunde ligge paa en Negl“.

Det var navnlig en ubegribelig Masse Arbejde, man forlangte af Kvinderne. En gammel Kone, der nu er op mod 80 Aar gammel, har fortalt mig om, hvorledes hun maatte slide i sin Ungdom, „saa det sortnede for Øjnene af hende“, og Lønnen for en lang Arbejdsdag var kun 50 Øre. Da hendes Mand

to Aar efter deres Giftermaal blev indkaldt til Soldatertjeneste, kneb det for hende at skaffe Udkommet til sig selv og deres lille Dreng. Hun blev raadet til at gaa til Sogneraadet og bede det hjælpe sig over den svære Tid. „Men“, som hun sagde, „de bøvede Bønder lo blot ad mig og sagde, at jeg saa bedre ud end de, og det gjorde jeg ogsaa, skønt det kun var en fattig Kost, jeg fik, og jeg kom aldrig til Sogneraadet mere for at bede om noget.“

Endnu i min Barndom maatte Pigerne arbejde med Opvask og lignende i Middagsstunden, naar Karlene sov til Middag, og om Aftenen, naar Karlene holdt Fyraften, maatte Pigerne malke og maaske vaske op. Ligeledes maatte de i de lange Vinteraftener karte og spinde, mens Karlene som Tacitus' Germanere og Junges Kulsviere laa paa Bænken og sov, eller de spillede Kort i Karlekamrene. Visen:

En flittig Pige sidder hist ved Rokken,
mens Karlen strækker Bænke —

havde gerne Gyldighed. Maaske der dog var en vaagen Karl, der kunde live op i Søvnigheden, eller en af de sovende kunde blive vækket af Pigerne, efter at de først havde syet hans Bukseben sammen.

Saa kunde der komme en behagelig Afveksling ind i Aftenarbejdet. Maaske der ogsaa var en eller anden, der kunde synge en Vise, helst en om ulykkelig Kærlighed eller voldsomme Begivenheder. Jeg husker en Stump af en Vise, der ofte blev sunget i min Barndom og gik paa samme Melodi som Matrosvalsen. Det var Nederskovsvisen. Den handlede om en Soldat, der paa Orlov gik paa Krybskyttejagt og

ved en Fejltagelse skød sin Broder i Stedet for en Hjort. En Strofe lød:

Med Kugler og Krudt min Ven har jeg skudt,
nu maa jeg betale, hvad jeg har forbrudt.

Det kunde ogsaa hænde, at Lars Christian kom i Besøg og under Rokkens Snurren og Karternes Ritch-Ratch fortalte om sine Aar paa Rygaard og Aastrup, om Spøgelser, „Maren“, der red Hestene om Natten, og andre sære Ting, saa den fingernemme Dreng, der puslede med at snitte en Garnvinde eller save et Pibebrædt ud af en Cigarkasse, standsede og hørte efter med aaben Mund og store Øjne.

Skønt Sommeren betegnede Højdepunktet af Slæb, kunde der dog i den trives meget godt Humør. Trods den knappe Fritid blev der nu og da Tid og Kræfter tilovers til Leg og Dans. Endnu i min Barn-dom samledes de unge til Leg paa den lille Eng i Landsbyen, mens en Harmonikas liflige Toner forlystede Tilhørerne. Det var dog ikke hele Landsbyens Ungdom, der samledes. Det var Tjenestefolkene og enkelte Gaardmandssønner. Gaardmandsdøtrene fik i mange Aar ikke Lov at deltage i denne Morskab og blev derved forskaanede for megen Raahed; det fulgte nemlig med disse Sammenkomster; men der kunde ogsaa komme megen frisk Livsglæde frem.

En gammel Mand har fortalt mig, hvorledes de unge i hans Sogn i de lyse Sommeraftener, efter at de havde været oppe med Solen, kunde glemme al Træthed og vandre ud ad Vejen og mødes med andre Landsbyers Ungdom til Sang og Leg for saa at vandre hjem og sove et Par Timer, til Husbonden atter kaldte til Arbejde. Man forstaar, at de kunde

trænge til Søvn og først fik rigtig udsovet, naar de lange Vinteraftener kom.

Den samme Livslyst og Glæde over Naturen og Samværet som i de gamle Folkeviser, hvor Dansen gaar saa let gennem Lunden eller paa den grønne Eng i Skovbrynet, findes i den gamle Mands Fortælling og i den gamle sjællandske Bondevise, som Christine Reimer har fundet frem og faaet opskrevet:

Vor Ager er grøftet, vor Pløjning fuldragt,
smukt Havren er spiret, og Byggen er lagt.
Ud, Piger, og fletter os Kranse paa ny.
Hej, lystig, nu gælder det Sommer i By.

At sidde saa ørkesløs passer sig ej;
nej, Bønder, kun een Gang om Aaret er Maj,
kun een Gang om Aaret har Bondemand Tid
ved Dans og ved Glæde at glemme sin Flid.

Først muntre og fromme ved Mejernes Klang
vi bringer vort Herskab en Krans og en Sang,
saa tumler vi sammen i Kæde og Sving
i Engen blandt Blomsterne lystig omkring.

De gamle maa sidde ved Kruset i Fred:
snart kommer de Dage vi sidder der med,
naar Hovedet ryster og Issen er graa. —
Nu lystig, til Majsang i Dansen vi gaa.

Trygt lever vi Bønder i Glæde og Fred,
og koster os stundom vor Ager lidt Sved,
saa giver den Tusindfold Renter igen,
og ingen betaler saa sikkert som den.

Den største Tid var Høsten; trods det særlig strenge Arbejde, som da blev forlangt, gik det med Liv og Lyst. Naar hele Gaardens Mandskab, Karle, Piger, Husmænd og Drengene, kom ud sammen, var Arbejdet

en Fest. Man kappedes, og for Enden af Skaaren tog alle paa Omgang en Slurk af den store Lerdunk, der rummede en halv Snes Potter. En Dunk hed Soen og blev længe til stor Morskab slæbt efter Vognen paa den sandede Vej, indtil den en Dag ramte en Sten og gik itu.

Gaardene kappedes indbyrdes om at faa indhøstet. Derefter kom Høstgildet, der gerne holdtes Mikkelsdag, hvor man fik fri for at trække Tidsler ud.

Jeg var engang i min Barndom med til et rigtigt Høstgilde. Det begyndte om Middagen. Alle, der blot havde hjulpet en Smule til med Høsten, var bedt med, og Levningerne fra Gildet blev baaret omkring til Smaafolkene. Om Eftermiddagen snakkede de ældre „gammelt“, og Ungdommen legede. Man spiste atter bravt til Aften og fortsatte saa med Eftermiddagens Adspredelser. Selv om der ikke skete store Ting, havde man alligevel haft en god Dag sammen.

Maskinerne har lettet Arbejdet, men ogsaa taget en Del Glæde, som fulgte med det fælles Arbejde. Med Andelssagen er der imidlertid kommet et nyt økonomisk Fællesskab ind, der ogsaa kan faa Betydning.

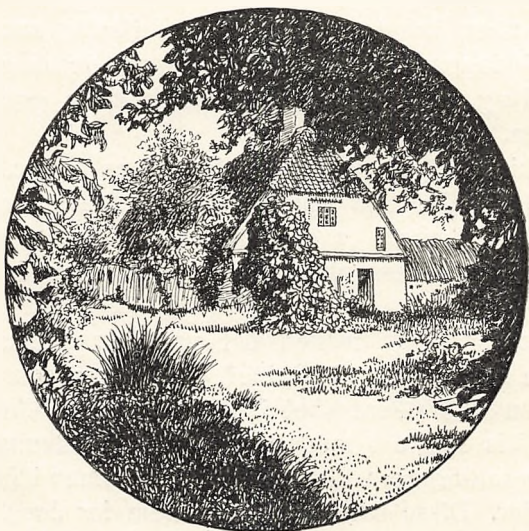
Professor *Arup* mener, det var Anskaffelsen og Brugen af den dyre „Maskine“, Hjulploven, der lagde Grunden til Fællesskabet i Middelalderen. Paa lignende Vis har det moderne Samfundsliv tvunget de mindre Jordbrugere til at slutte sig sammen i Andelselskaber. Disse har den Fordel frem for Jordfællesskabet, at de lader den enkelte nyde Fordelene af Sammenslutningens Styrke uden samtidig at beskære vedkommendes Selvstændighed og Handlefrihed. En

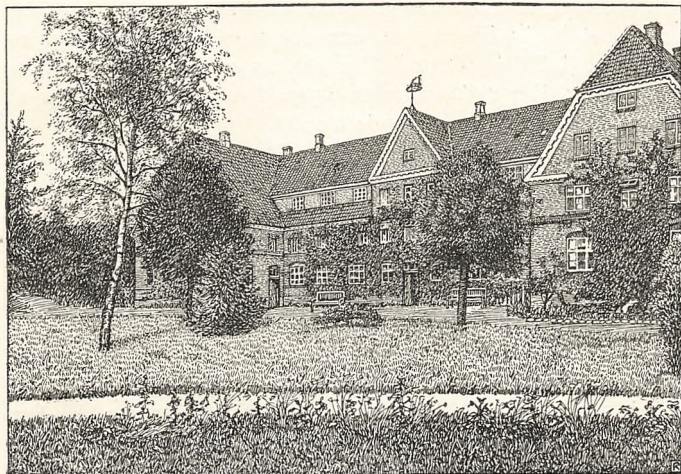
Mand som Thorkild Gravlund vil egentlig nok ogsaa anerkende Betimeligheden af Andelsselskaber og regner dem for noget, der kan forbinde Nutid og Fortid.

De Synspunkter, der her er fremdragne om Udviklingen i et sjællandsk Sogn, er som fremhævet i Indledningen et Forsøg paa en ædrueligere Vurdering af gammelt og nyt, end det ofte har været Tilfældet.

Ogsaa hos den, der skriver dette, kommer der dog noget vemodigt frem i Sjælen ved Tanken om det svundne, men for en uhildet Betragter vil Nutiden sikkert trods alt være at foretrække.

Gustav Lindstrøm.

FRA SIDSTE SKOLEAAR

VED

HOLGER BEGTRUP

VINTERSKOLEN 1923—24 var i alt besøgt af 123 Elever, hvoraf 12 hørte til det ældre Hold, som almindelig kaldes „Vinduet i Vest“.

Ved Aabningsmødet den 3. Novbr. 1923 holdt jeg en Tale af følgende Indhold:

„Da jeg var ung Højskolelærer, havde jeg svært ved at faa Stof til lange Taler. Selv om et Foredrag var grundig forberedt, blev det gerne tyndt paa Talerstolen og slap altfor tidlig op. — Nylig læste jeg i Grønvald Nielsens fornøjelige „Erindringer“, at det gik ham paa samme Maade som ung Lærer paa Vejstrup Højskole. Han sled i fire Dage fra Morgen til Aften for at lave et Foredrag „om Jordens indre Varme“. Men da han havde staaet et Kvarter paa Talerstolen, var det hele fyret af, saa han maatte gaa ned med en flov Følelse i sit unge Sind“.

„Vi Ældre kommer meget lettere til et Foredrag. Vi har faaet en næsten farlig Øvelse i at omsætte vore Tanker, Følelser og Erfaringer i Talens Form. Men for os opstaar der en anden Bekymring: Har de Unge mon ogsaa Lyst til at høre paa alt det, vi har Trang til at fortælle dem?“

„Det er jo en Kendsgerning, at Afstanden mellem Gamle og Unge er meget stor. Arne Garborg kaldte det engang den største Modsætning i Verden, den mellem Gamle og Unge. Han fandt den større end Forskellen paa Mænd og Kvinder, Rige og Fatige, Danskere og Nordmænd. Og selv om der var nogen Overdrivelse i det dybe Skel, han satte mellem de to Slægtled, kan jeg udmærket godt forstaa, hvad han mente dermed.“

„Men denne Afstand bliver jo desværre større for en gammel Højskolemand fra Aar til Aar. Da jeg begyndte som Lærer paa Askov, var jeg paa Alder med mine Tilhørere. Da jeg blev Forstander paa Frederiksborg, var jeg næsten lige saa gammel som Elevernes Forældre, og nu — kunde jeg for Alderens Skyld gerne være Bedstefar til vore unge Karle! — Man kan da nok ængstes for, om det endnu er muligt for mig at raabe den Ungdom op, som er 45 Aar yngre end jeg selv. Ja, ikke blot raabe den op, men virkelig leve sammen med den i Ordet. For deroim gælder det jo.“

„Ludvig Schrøder har sagt et tit gentaget Ord: „Højskolens Gerning ligger dær, hvor Lærerens Evner og Lærlingenes Trang mødes.“ — En gammel Lærer kan nok have sine Evner i god Behold. Og han har jo i sin Erfaring og sine Studier rigt Stof at øse af. Men kan han ogsaa føle Elevens Trang og virkelig møde den med sine Ord?“

„Gennem umiddelbar, naturlig Samhu kan det næppe ske. — Naar vi ældre vil lade, som vi var unge, gør vi, trods al Livlighed i Gebærderne, en sørgelig Figur. Det ufærdige, groende og gærende Sjæleliv kan vi umulig have i samme friske Tilstand som de Unge. Derfor kan vi vanskelig føre en jævnbyrdig Samtale med dem, det er: en Samtale, hvori begge Parter famlende søger et fælles Maal.“

„Hvis det altsaa, som nogle mener, er Hovedsagen for en Ungdomslærer at stille sig paa lige Fod med sine Lærlinge, tænke og føle, som de gør, eller i al Fald gaa helt ind i den Tankegang, som er dem naturlig, saa maa gamle Folk nødven-

digvis gaa bag af Dansen. Men jeg tror ikke, at en saadan Lighed mellem Talere og Tilhørere er aldeles nødvendig. — At den er nyttig, nægter jeg dog ikke. Ja, jeg mener, det er daarlign bevendt med en større Folkehøjskole, hvor der ikke ogsaa er unge Lærere, der paa mere lige Fod end vi ældre kan mødes med Skolens Elever. Og det er mit stadige Ønske, at der ogsaa her paa Frederiksborg Højskole maa være nogle dygtige unge Lærere, som kan løse denne Side af vor Skoles Opgave. — Men naar man gør denne naturlige Forstaaelse mellem Lærere og Elever til Hovedsagen, saa tror jeg dog, at man ser fejl paa Højskolens egentlige Maal.“

„En Ungdomslærer — siger man — skal tage sine Elever, hvor de er. Ja vel! Det bliver man nok ogsaa nødt til, hvis man da overhovedet skal tage dem. — Men han skal ikke blive med dem dær, hvor han tager dem. Saa blev hele hans Gerning kun et aandeligt Krostuehold. Nej, han skal med sine Ord føre dem videre og højere op. Og hvor denne Vej opad gaar, skal han ikke lære af Tilhørerne, som maaske slet ikke har nogen bevidst Trang til at komme højere op. Nej, det skal han vide af sin egen indre Erfaring, saa sandt han selv fører et aandeligt Liv og har kendt noget til Aandens Veje fra sin egen Ungdom af.“

„Men det er netop et Kendemærke paa Aanden, at den magter at forene alle dem, som giver sig ind under dens Magt. Aandens Liv er et Fællesliv, hvori Gamle og Unge mødes i inderlig Enhed. — Hvis det aandelige var noget „personligt“, noget for hver enkelt ejendommeligt, som mange mener, saa vilde det langt fra hjælpe os over den Afstand, som Aar og Livsudvikling lægger imellem os. — Hvad saadan et ungt Menneske som en af jer tænker ved sig selv, hvad han drømmer om og har at kæmpe med, det kan vi Lærere kun gætte os til, med mindre I giver os en særlig Fortrolighed. — Men har vi et aandeligt Vidnesbyrd om Menneskelivet at fremføre, da vil det som Regnen over Marken trænge ned til hver enkelt's Sjælerod og give den Vækst. Som Solen „løfter alt fra Myg til Sæden“, saaledes hæver Aanden under eet alle Sjælens Liv. Og denne Løftelse er netop Hovedsagen i Ungdomstiden.“

„Vi mødes ogsaa her til nyttigt Arbejde med Pen og Bog. Det kan baade Gamle og Unge forstaa, at der er Brug for i

Livet, og deri kan vi ældre jo særlig godt hjælpe jer unge til rette. Dette Skolearbejde hører med til Muldens Beredelse. Men dertil kommer saa Ordets Sæd og Aandens Sol og Regn. Kun ved dem bliver Skolen rigtig frugtbar for de Unges senere Menneskeliv.“

„Det er afgørende for et Menneske, om han i Ungdommen møder et kraftigt Vidnesbyrd fra Aandens Verden. — Jeg anser alle de vilde Lyster og letsindige Handlinger, hele det ustyrlige Levned, hvortil mange stakkels unge Folk hengiver sig, som Udslag af en ustillet og ubevidst Trang til et stærkt og frit Liv, der gerne melder sig med den voksne Alder. Men jeg ynker i Grunden lige saa meget de skikkelige som de kaade, naar Skikkeligheden stammer fra et dorskt og søvngigt Sind. — Vi maa se at hjælpe alle

— de arme Mænd,
Som uden salige Glæder kan gaa Livet hen,
Som ej begriber, hvad Gud har gjort,
Som ene veed, at Munden er den nærmeste Port
til Salighed!“

„Det er vort Hverv at kalde de sløve op af Søvne og at sætte værdige Maal for de vilde Kræfter. — Og hertil hjælper Højskolens aandelige Vidnesbyrd: Livets Poesi, Historiens stærke Tale om Menneskeslægtens Oprindelse og Livsmaal, Naturkundskabens Oplysning om Livets Love og Skabningens Orden, — naar det alt fremføres i Tro paa Menneskelivets Adel og Op-
rejsning af sit dybe Fald ved Guds Naade i Kristus.“

„Gid det da maa lykkes for os at aflægge et saadant Vidnesbyrd og for vore Tilhørere at modtage det med aabne Sind. Da skal vi nok faa at mærke allesammen, at vi mødes med Glæde trods den Afstand, som Aar og meget andet ellers lægger imellem os!“

*

Det Haab for mit eget og mine gamle Medlæreres Arbejde, jeg her har udtalt, kan dog ikke dæmpe mit Ønske om, at unge Kræfter vil melde sig til at deltage i og fortsætte den Skolegerning, vi nu i en Menneskealder har øvet paa dette Sted. — Derfor har det glædet mig, at min Søn Frederik har taget Arbejdet op som ung Lærer ved vor Skole. Og derfor forbereder

vi os til for Fremtiden ogsaa at knytte andre dygtige unge Mænd til Skolen.

Men med den gamle trofaste Stab er Virksomheden i det svundne Aar for Resten efter mit Skøn lykkedes rigtig godt. — *Vinteren 1923—24* gled hen under flittigt Arbejde og hyggeligt Samliv, som ikke blev væsentlig forstyrret ved de mange *Fremmedbesøg*, vi i de senere Aar har maattet vænne os til.

Allerede i November 1923 havde vi Besøg af to *Japanere*. Den ene, *Y. Hanabusa*, har studeret ved Columbia Universitet i New York og er ansat ved Universitetet i Nippon. Den anden, *Dr. K. Takuti*, er Professor i Fysik ved en Højskole i Tokio. — Man bliver nysgerrig efter at vide, hvad de mange *Japanere*, der i de senere Aar kommer paa Studierejse til Danmark, egentlig faar ud deraf. Forskel i Sprog og Race gør det næsten umuligt for os at dømme derom.

Den 14. November aflagde den forhenværende Rigskansler i Tyskland, *Dr. Michaelis*, med flere Ledsagere et kort Besøg her paa Skolen. Han var en lille, tætbygget Mand med et tilknappet og værdigt Væsen. Hans Deltagelse i det kristelige Ungdomsarbejde i Tyskland er vistnok al Ære værd. Af hans politiske Rolle i Verdenskrigens vanskeligste Tid giver H. P. Hanssens „Dagbogsoptegnelser“ et mindre smigrende Billede.

Et Par Dage efter kom den danske Amerikaner, Magister *Halfdan Gregersen*, hvis Fader har været Præst i W. Danmark og i Solvang. Han fortalte og samtalte en Aften med vore Elever om amerikanske Forhold.

Den 17. og 18. November holdtes her et *Instruktions-Kursus* for mandlige og kvindelige Gymnastiklærere fra Frederiksborg Amt med 67 Deltagere. Det blev ledet af Frk. *Hansa Andersen* fra København og Hr. *Frede Hansen* fra Rødding. Vore Elever deltog i et Møde i Foredragssalen, hvor Frk. Andersen med Lysbillede fortalte om sit Ophold i England under Verdenskrigen. Den følgende Aften meddelte Frede Hansen os nogle af sine Indtryk fra Amerikarejsten med Niels Bukhs Gymnaster.

Den 23. November var her et offentligt Møde, hvor *Pastor R. Gamborg* fra Øster Tørslev paa sin mesterlige Maade gengav Goethes Faust.

I Begyndelsen af December havde vi Besøg af Mr. *Mashford* fra Lincolnshire, der i Vinter opholder sig som Lærer ved den

internationale Højskole i Helsingør. Han var bleven „vakt“ ved vor gamle Ven Jonty Hanaghan, havde været Elev paa Fircroft og viste en levende Forstaaelse af Højskolens Opgave. Saadan Mænd vil forhaabentlig kunne fortsætte Tom Bryans Gerning.

Ved vort *Julemøde* den 18. December talte Sekretær *Ernst Borup* om Ungdomsarbejdet i Grundtvigs Hus, og Pastor *Welding* holdt et Foredrag om Sangen: „Dejlig er Jorden“.

Midt i Januar 1924 var her en engelsk Lærerinde af „Vennernes“ Samfund, Miss *Margon Daunt*, og en engelsk Landbruger, Mr. *Sidney Dye*, begge fra Norfolk. — Vor gode Ven og Nabo *Peter Manniche* volder, at vi faar mange af den Slags Gæster. — Selv besøgte han os den 9. Februar og talte om Carlyle og Ruskin. — Hans Forlovede, *Emilie Louise Frederiksen*, D. G. Monrads Datterdatter, opholdt sig i flere Uger hos os for at sætte sig ind i en Højskoles Husførelse. I hende faar han sikkert en udmærket Medhjælp. Deres Bryllup stod den 21. Marts, og jeg tror, at den internationale Højskole dermed er „consolideret“ paa bedste Maade.

Den 17. Januar var her en tysk Præst ved Navn *Frederik Harder*. Han var i sin Ungdom Hjelpepræst i Hygum i Nordslesvig, hvor han lærte at tale Dansk og følte sig knyttet til de dansk-sindede Sønderjyder. Siden har han været Præst for en stor tysk Nybygd i det sydlige Brasilien. Under Verdenskrigen blev han Sekretær for det tyske „Folkeparti“ i Schlesien. Men efter Krigen staaer han ledig paa Torvet. Han er en af de Tyskere, som i deres Nød har søgt til Danmark. Men hos os gjorde han Gavn for Føden ved et livligt Foredrag om Tyskernes Liv i Brasilien.

En endnu værdifuldere Hilsen fra Tyskland fik vi kort efter, da min gode Ven Professor *Karl Dunkmann* glædede os med et tre Dages Besøg. Vi to havde meget at forhandle om Grundtvigske Ideer. Og paa Skolen holdt han, med mig som Tolk, to indholdsrige Foredrag om den aandelige Fallit i Tyskland og de Midler, hvormed han haaber at vække nyt folkeligt Liv blandt sine Landsmænd. — Siden den Tid har Dunkmann været stærkt optagen af at holde Folkemøder rundt om i Tyskland, og naar han, som vi haaber, besøger os igen næste Aar, vil han antagelig kunne bringe godt Nyt fra denne Virksomhed.

Den 30. Januar havde vi et fornøjeligt Besøg af den danske *Bygmester Potholm* fra Hartford i Connecticut og hans Datter, som

studerede Oplæsningens Kunst hos Skuespiller P. Jerndorff i København. Senere besøgte en Søn af Potholm os i tre Dage. Han var i Danmark for at lære Gymnastik hos Niels Bukh i Ollerup. En saadan Slægt maa gøre god Gavn blandt de Danske i Amerika.

Den 10. Februar var Undervisningsminister *Appel* Gæst paa Skolen.

Den 16. Februar talte Landbrugskandidat *Johannes Larsen* for os om „Landbrugets Tilstand og Udsigter“ og indledede senere en Forhandling om samme Emne. Denne unge Mand har tidligere været Elev hos os. Han var i Vinteren 1922—23 Lærer paa Tune Landboskole og gennemgaar nu et udvidet Kursus paa Landbohøjskolen. Det glædede mig at høre hans Udtalelser om Forholdet mellem Højskoler og Landbrugsskoler. De vidnede om samme „Brodersind“, som i gamle Dage fandtes mellem disse to Skolers Mænd, men som i vor Tid synes mig at være lidt sjældnere hos de moderne Landbrugslærere.

Den 29. Februar holdtes her paa Foranstaltning af de stedlige Husmandsforeninger *et offentligt Møde* i vor Foredragssal, hvor den danske Amerikaner *F. P. Lund* holdt et interessant Foredrag om det Arbejde for halvvoxne Drenges og Pigers Indøvelse i Landbrug, Have- og Køkkenarbejde, som er sat i Gang af Internationale Education Board, der støttes af Forbundsregeringen og af Rockefeller med store Pengemidler. — Lund besøger Europa for at bringe et lignende Arbejde i Gang i forskellige Lande. Der virkes med mange Tusinde Konsulenter, og 600,000 unge Mennesker, især i de sydlige Stater, er Medlemmer af denne store Sammenslutning. — Senere paa Aaret havde vi Besøg af Mr. *Wickliffe Rose* fra New York, som er Præsident for International Education Board med alle dens Virksomheder.

Mere jævnt og smaat er det Arbejde, der gøres for fri dansk Skole i de dansktalende Sogne syd for den nye Grænse. Men det var rart at høre een af vore gamle Elever, *Gustav Lindstrøm*, fortælle om sin Deltagelse i dette Arbejde under hans Besøg hos os den 9. Marts.

Da Maleren *Viggo Pedersen*, hvis Billede af Isak er kært for alle gamle Frederiksborg-Elever, holdt 70-Aars Fødselsdag den 11. Marts, sendte vi ham her fra Skolen denne lille Hilsen :

Her, hvor Isak stille taler
 Daglig til vor Ungdomsflok,
 Mindes vi den danske Maler
 Med den hvide Lok,
 Som har strøet Engens Blommer,
 Bøgeskovens Maj,
 Hele Sjællands rige Sommer
 Paa vor Skolevej.

Den 15. Marts fejrede vi *N. J. Termansens* Hundreedaarsdag med et Møde, hvor jeg talte om hans Liv.

Søndag den 16. Marts var her Besøg af 27 Elever fra *Roskilde Højskole* under Kandidat *Moestrups* Førerskab.

For Resten havde vi i Vinterens Løb en Række hyggelige Fester, hvoraf den mest glimrende holdtes i Fastelavnen. Ved denne Lejlighed opførtes „Rosa og Rositta“ under Helge Hostrups Ledelse.

Fru *Nanna Voigt, født Nørregaard*, skaffede os, med Assistance af sin Broder og sine Børn, flere gode Musikafteener. — En hjemlig Dobbeltkvartet af rare Naboer fornøjede os gentagne Gange med deres Sang og Spil. Især mindes vi med Glæde den Aften, da de sang Nutzhorns Holbergskantate med Jakob Knudsens Tekst fra 1884.

Den 3. Februar havde vi en Udflugt til Helsingør. Og den 14. Marts gjorde Flertallet af Eleverne sammen med Lærerne en meget lærerig Tur til *København*.

Ved Skolens Slutningsmøde udtaltes der fra mange Sider Taknemlighed for den gode, mindeværdige Vinter, vi havde haft med hinanden.

*

Sommerskolen 1924 var, som sædvanlig, besøgt af saa mange Elever, som vi kan huse: i alt 199 unge Piger fra alle Landets Egne. Og Arbejdet med dem gik godt og muntert i Sommerens Løb.

Ved Skolens Aabning den 3. Maj holdt jeg følgende lille Tale:
 „Der er ingen anden af de nordiske Digtere, der har givet os saa umiddelbart og friskt Indtryk af det naturlige Ungdomssind som *Bjørnstjerne Bjørnson*. — Som Skuespildigter, Politiker og Moralist har han store Svagheder. Men som Lyriker er han vidunderlig. Jeg tror, at de Sange, han har strøet i sine „Bondefor-

tællinger“, vil tone længere end noget andet af hans Greb i Digterharpen. De er sungne lige ud af et gærende ungt Sind. De er tit uklare i Meningen og urolige i Formen. Men det giver dem netop en Ynde mere og præger dem med mere Liv end de fint formede Kunstværker, som andre Stemningsdigtere udsender. De er „halvkvædne Viser“, og det er netop Dyden ved dem.“

„Jeg skulde tro, at Bjørnson især er en Digter for unge Piger. Jeg synes, han saa forunderlig har gengivet en Ungmøs Sjæleliv i sine Sange, — skønt han ogsaa har sunget ud af en ung Mands Sjæl, for Eksempel i den herlige: „Løft dit Hoved, du raske Gut!“ — Eller skulde det være en personlig Erfaring (som jeg ikke tør betegne nærmere), der volder, at Billedet af en kraftig, lyshaaret Jente tegner sig for mig som denne Digtets Fylgje!“

„Ja, Bjørnstjerne Bjørnson er Mand for at give det unge Sind den rette Opsang. Derfor er jeg flere Gange tyet til ham, naar jeg skulde have en poetisk Tekst at tale over ved Sommerskolens Aabning. — I Aar er det en af hans korteste Sang, egentlig kun et Vers med Morgenstemning i, som jeg har nynnnet med Tanken paa de unge Piger, der samles her i Dag. — De kender det nok alle. Det staar i *Fiskerjenten*:

Dagen er oppe, Glæden tændt,
 Mismodets Skyborg stormet og brændt!
 Over de glødende Fjelde
 Lyskongens Hærskarer tjælde.
 Oppe, oppe, Fugl i Lund!
 Oppe, oppe, Barnemund!
 Oppe mit Haab med Solen!

„Hvor er dog disse Ord, uden al Forklaring, et frydefuldt Sjæle-
 raab i en dejlig, frisk Morgenstund! — Det er næsten Synd at
 efterspore de Tanker, som Verset rummer. Man kan næppe gøre
 de Unges Glæde derover rigere ved nogen Fortolkning. Man maa
 snarere frygte for at stryge Duggen bort derved. — Men lad mig
 dog for en Gangs Skyld prøve! Det hænder vel ogsaa en ung
 Pige, at hun kan falde lidt i Tanker ved Ordene, hun har sunget
 af sit fulde Bryst. Og da kan det maaske hænde, at Digtrens
 Blomstersprog bærer en god Frugt i hendes indre Liv.“

Dagen er oppe, Glæden tændt!

„Begræbsforvirring!“ knurrer den prosaiske Kritiker. „Lyset
 „tændes“, og maaske „vækkes“ Glæden derved.“ — Men den

unge Pige synes, at Digteren har Ret: Det er den samme Straaleglans, der tændes og tindrer i Solens Glød og Sjælens Glæde. Maatte I føle det hver Morgen, naar I vaagner her paa Skolen, og tænke derved: En ny Dag fuld af Gavn og Glæde for mig!“

Mismodets Skyborg stormet og brændt!

„Dette er sandelig et Billedprog med høj Poesi! — Vi kan jo se Solen bryde frem i sin Opgang mellem tunge Skyer paa den østlige Himmel, og se, hvorledes den ligesom sprænger dem til Siderne og forvandler deres skumle Mørke til skinnende Farver, indtil hele Skybanken staar som et Baal paa Himmelhvælvet. Og netop saaledes kan vore tunge Nattetanker sprænges af Morgen-glæden, gennemglødes og give Næring til et Offerbaal, en Takkesang til Gud for den lyse Dag.“

„Selv Livets faste Virkelighed forvandler sig i Morgensolens Skær, som det videre hedder:

Over de glødende Fjelde

Lyskongens Hærskarer tjælde.“

„At *tjælde* er at klæde med Tæpper, saaledes som de gamle Nordboer prydede en Bjælkehal til Fest. Billedet viser, hvorledes Lyskongens Sendebud, de hvide Lysengle drager baldyrede Tæpper af alle Farver over Landskabet, som før laa sortegraat i Mørket. Vi ser for os en Li, hvor Huse og Tofter, Skove og Klipper efterhaanden træder frem i Rødt og Gult og Grønt, naar Solstraaerne falder paa de mørke Masser.“

„Og da Hallen først er oplyst og tjældet, kommer der Liv i den af tusende Røster:

Oppe, oppe, Fugl i Lund!

Og efter Fuglesangen i den tidligste Morgen følger Lyd af Menneskenes Børn:

Oppe, oppe, Barnemund!

naar de Smaa vaagner med røde Kinder, springer ud af Sengen og raaber: „Mor, jeg drømte —.“

„I al denne Lysglans, al denne Morgenstemning med Sol og Sang og Tale, føler jeg det selv:

Oppe mit Haab med Solen!“

„Man maa sandelig ynke dem, som ikke kender denne Livsfornyelse i Morgenstunden. Men endnu mere ynker jeg dog dem, der ikke har oplevet en saadan aandelig Morgenstund i deres Ungdom. Og for at alle I, som her er samlede, kan faa at føle, at

jeres „Haab er oppe med Solen“ — derfor er det, vi holder Skole for jer i jeres Livs Morgenstund. — Saa gid det da maa lykkes at give jer alle Del i Dagens Glæde!“

„I møder jo her meget forskellig stemte, efter hvad I har oplevet i den nærmeste Fortid, og eftersom I er kommen kortere eller længere ind i Livets Dagslys. — Maaske nogle endnu sover deres Morgensøvn. Maaske andre sidder tungsindige i „Mismodets Skyborg“, mens der atter er andre, som fuldtud kan udtrykke deres Stemning med Bjørnsons Ord. — Men vi vil gerne bringe jer alle: I tungsindige, I søvnige og I naturglade Piger! — den Vækkelse, som kan gøre jeres Ungdomstid glad i bedste Betydning.“

„Dertil hører først et kraftigt Budskab om Livets Lys og Sang, som det kan gives ved menneskelig Oplysning og ægte dansk Digtning. Men siden maa der mere til. For vi vil jo ikke gøre jer til Drømmere eller Skønhedsdyrkere, men til vaagne Mennesker med Virkeligheden for Øje. — Den Morgen, som skal kaste Glans over vor Skole og over hele jeres Liv her paa Jorden, maa være fyldt med mere end Naturstemninger. Den maa have sin Oprindelse af „den signede Stund, den Midnatstid, Vorherre han lod sig føde —.“

Da klared det op i Østerled

Til dejligste Morgenrøde!

Saaledes sang *Grundtvig* for hundrede Aar siden om „den signede Dag“ med langt større Vælde og Fylde, end Bjørnsons Fiskerjente kunde kvidre om. Og *den* store Morgensang vil vi gerne lære jer Unge, saa I kan færdes som Lysets Børn i Dagens Glans. — Gud give os Lykke dertil!“

*

Den Strøm af Udlændinge, som efter Krigen gæster de danske Højskoler, vedblev naturligvis at rinde sidste Sommer. Men selv om det til Tider kan virke trættende, maa det dog glæde os som Arbejdere i Folkeoplysningens Tjeneste, da det er kendeligt, at disse rejsende Menneskevenner efterhaanden faar et klarere Begreb om vore Højskolars Art, end man i tidligere Tider turde forudsætte. Før Krigen spurgte de gerne først om Sammenhængen mellem det danske Smør og de danske Skoler. Men nu spørger de mere efter vor Oplysnings Virkninger paa Menneskers Liv og

Hjemmenes Lykke. De skimter mere af Livsanskuelsen og viser en Trang til dybere Forstaaelse, som vi grumme gerne vil imødekomme, skønt deres flygtige Ophold gør Opgaven meget vanskelig.

Den 10. Maj havde vi Besøg af den tjekkoslovakiske Præst Hr. *Kaspar*, som er ansat ved sit Lands Gesandtskab i London med det udtrykkelige Hverv at søge Oplysning om Skolevæsenet og Folkedannelsen. Han var ledsaget af den ny Sekretær for K. F. U. M. i København, Pastor *Bøgh*, og traf hos os sammen med vor „Udenrigsminister“ Hr. *Peter Manniche*.

Den 12.—15. Maj var her en Lærer fra Island ved Navn *Gudjonsson*. Han stadfæstede, at Islænderne efter at have vundet Selvstændighed ser med meget venligere Øjne paa os Danske, end de før har gjort.

Den 19. Maj stiftede vi et venligt Bekendtskab med Fru Etatsraadinde *Julie Hegel*, der kom her sammen med vor fælles Ven Præsten *K. E. Nielsen* fra Skovshoved og siden deltog i „Skovsernes“ Sommerlejr, der holdtes hos os efter Pigeskolens Slutning. Fru Hegel boede paa det store Landsted Skovgaard i Ordrup Sogn, hvor Gotfred og Margrethe Rode i sin Tid havde deres Højskole. Nu er den tidligere Skolesal fyldt med en enestaaende Samling af Billeder af danske og norske Digttere, der har fundet et gæstfrit Hjem i det Hegelske Hus. — Med Vemod har vi hørt om denne gode Kvindes Død.

Tre Dage efter fik vi Besøg af en anden anselige Frue, *George Cadburys Enke* fra Bournville, som fortsætter sin Mands store filantropiske Arbejde. Hun var kommen til København for at deltage i en international Kvindekongres og brugte Lejligheden til at holde et Møde derinde for alle gamle Woodbrookere og Fircroftere i Danmark.

Efter Mrs. Cadburys Afrejse kom vore gode Venner fra Bournville, *Mr. Tom Hacket*, som flere Gange har besøgt os sammen med Tom Bryan, og *Mrs. Hacket*. De var her i fire Dage og gjorde alle Minderne fra Fircroft levende for os.

Endelig kom ogsaa *George Cadbury jun.*, som nu er Leder af den store Chokoladefabrik i Bournville, her paa Besøg den 13. Juni sammen med sin Broder *Henry Cadbury*, som paa Ejernes Vegne sidder i Redaktionen af „Daily News“ i London, og deres Svoger *Mr. Woodall*, der særlig sysselsætter sig med Husmands-

sagen. Vi viste de tre Herrer Statens ny Forsøgsmejeri, som blev aabnet i Foraaret, og som drager mange Udlændinge til vor Egn.

Da Cadbury'erne var rejst, kom vor ældste engelske Ven, den 83-aarige Mr. *I. S. Thornton* hertil og blev nogle Dage.

Desuden var her flere andre engelske Gæster i Sommerens Løb, og da Frederik Begtrups Hustru tog nogle Uger til Fircroft, mens hendes Mand var med mig i Amerika, kan vi nok sige, at vi i Aar har styrket Forbindelsen med Højskolevennerne derovre rigtig godt.

Et særligt fornemt engelsk Besøg havde vi den 4. Juni, da Generalsekretæren for „Folkenes Forbund“, *Sir Eric Drummond*, sammen med flere andre udenlandske og danske Herrer bærede os med et kort Besøg. Han viste sig som en mild og dannet Gentleman. Jeg kunde med god Samvittighed forsikre ham, at vi her paa Skolen altid priste „Folkenes Forbund“ og ønskede det en voksende Indflydelse.

Blandt de mange andre udenlandske Gæster maa jeg endnu omtale en hinduisk Frue fra Dekan med Diamant i Næsen. Hun hed Mrs. *Sevanninadlan* og kom i Følge med tre af sine engelske Venner.

Af de mange andre Besøg, vi havde i Sommerens Løb, vil jeg nævne et af 75 Deltagere i det *kristelig-sociale Settlement* i Saxogade under Ledelse af Lærer Harald Askegaard. De mødtes hos os med 50 Mænd og Kvinder fra „den internationale Højskole“ i Helsingør med Hr. og Fru Manniche som Førere. Peter Manniche, som før har virket i Saxogade, dannede Bindeled mellem de to livlige Selskaber. — Vore Piger sang for dem i Haven under Fru Astrid Hostrups Ledelse, og bagefter havde vi et Møde med flere Talere i Gymnastiksalen.

Dette var Søndag den 25. Maj, og samme Aften fik vi i Spisesalen en Forhandling om Stillingen i Mellemslesvig, hvorom *Gustav Lindstrøm* og *Otto Timmermann* talte, hver fra sit Synspunkt.

Blandt vore Sommerpiger var *Thomas Hejles* Kæreste, Frk. Levy, og dette medførte, at vi ofte fik Hejles Besøg og nød godt af hans Evner som Oplæser. Han vakte ogsaa vor Deltagelse for det Skole-Theater, som han var ved at sætte i Gang i Kasino. Vi maatte sande, at naar de halvvoxne Børn alligevel strømmer til Theatre af alle Slags, er det en nyttig Gerning at vise dem gode Skuespil i Stedet for det Juks, der nu som oftest bydes dem.

For mig personlig var det en Glæde, at vi en Dag havde Be-

søg af en navnløs Klub af unge begavede Mænd og Kvinder fra København, der hælder til Højskolen, men meget frit kritiserer dens bondeagtige Begrænsning. Til saadanne Folk kan vi have godt af at have en Dør paa Klem.

Af vore *Fester* nævner jeg Udflugten til *Fredensborg* paa Grundlovsdagen og *Fruebjergsmødet* den 22. Juni. Ved dette var Hovedtaleren *Jacob Appel*, som jeg hyldede for hans Ordning af Skolevæsenet i Sønderjylland, som turde være det bedste danske Træk i de sidste Aars offentlige Styre. — Efter Sædvane havde jeg skrevet en *Fruebjergssang*, som jeg her maaske tør aftrykke:

Som et Solglimt efter Torden,
Lysende fra Uvejrssky,
Kom det Budskab her til Norden:
Grænsen flyttes skal paa ny,
Alle Danske atter mødes,
Lange Tidens Savn forsødes,
Folket faar sin Vunde lægt!

Ja, det var en Himlens Gave,
Meget mer end vores Ret,
At vor Grænse kom i Lave —
Som et frugtbart Efterslæt
Fra den store Høst for Døden,
Saa der, midt i Verdensnøden,
Dog blev Glæde i vort Land.

Men skal vi den Rune raade,
Skønne ret, hvad Skæbnen gav,
Maa vi tage Herrens Naade
Som et dybt, alvorligt Krav.
Lykken gav vort Folk et Løsen;
Ve os, om vor døvne Døsen
Nu forspilder Danmarks Kald!

Uden Hovmod tør vi sige,
At vi har et saadant Kald.
Fra vort lille „Husmandsrig“
Hele Verden høre skal:
Hjemmets Liv er Jordens Lykke,
Kun paa *det* kan Slægten bygge
Frihed, Lighed, Broderskab!

Dagen efter Fruebjergsmødet holdt vi vor folkelige *St. Hans-Fest* i Skolens Lund med „Baaltale“ og Korsange.

Forstanderens 65-Aars-Fødselsdag, den 28. Juni, fejredes med Sang og Blomster. Vi fik af Pigerne nogle udmærkede Kurvemøbler til Havehuset, og om Aftenen var der Friluftskomedie i Lunden, hvor Molt Wengels „En Tale“ opførtes under Hostrups Ledelse. En Flok af unge Piger optraadte her som Matroser, der kom til Skelskør efter Trearskrigen, og det stadfæstedes atter, at vi har en ypperlig Scene for saadanne Sommerspil „nede ved Dammen“.

Dagen efter *Elevmødet*, som andensteds vil blive omtalt, var vi alle ovre hos Hr. *Axel Jarl* paa Strødam for at fejre Frankrigs Frihedsdag, den 14. Juli, og høre et ypperligt Foredrag „under Egen“ om Frankrigs Deltagelse i Verdenskrigen.

Den 18. Juli foredrog Skuespiller *Svend Methling* sammen med *Thomas Hejle* „Erasmus Montanus“ i vor Spisesal.

Og endelig havde vi den 20. Juli en vellykket *Udflugt* med hele Skolen til *Helsingø* og *Valby* Sogne, hvor vi fordeltes som Gæster hos Egnens Folk og tilsidst samledes til Møde i Helsingø Kro, hvor Uhrskov, H. Begtrup og Pastor L. S. Larsen førte Ordet.

For vort Hjem og vistnok ogsaa for de unge Piger paa Skolen blev Torsdag den 24. Juli særlig mindeværdig, fordi vor Sønnesøn *Jens Worm Begtrup* og vor Dattersøn *Torkil Kemp* den Dag blev døbt i Frimenighedskirken ved en skøn Kirketjeneste, som *Niels Dael* holdt for os.

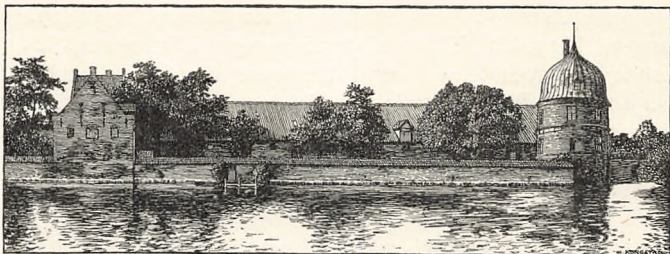
Tirsdag den 29. Juli *sluttede* den indholdsrige *Sommerskole* med et Møde i Spisesalen, hvor vi talte hjertelige Ord til hinanden. — Den næste Morgen rejste vore Elever, og paa samme Tid gav min Søn Frederik og jeg os paa Vej til Amerika.

I vor Fraværelse holdt „Skovserne“ *Sommerlejr* paa Skolen i Begyndelsen af August under Pastor K. E. Nielsens Ledelse med min Hustru som Værtinde.

Efteraarsmødet blev holdt den 19.—20.—21. September med *Byskov*, *Oscar Geismar* og *P. A. Rosenberg* som fremmede Talere. Den fraværende Forstander blev venlig mindet, men vistnok ikke meget savnet under det vellykkede Møde.

Dagen før Vinterskolens Aabning den 4. November kom Frederik og jeg lykkelig hjem fra den lange Rejse. Og nu har vi begyndt Vinterarbejdet med godt Mod og friske Kræfter.

Holger Begtrup.

ELEV MØDET 1924

stod i den omskiftelige Sommers Tegn. Sol om Lørdagen, Sol det meste af Søndagen — skønt det var den 13. — og saa et knaldende Tordenvejr, der brat gjorde Ende paa Friluftsteaterets Forestilling i Haven.

Lørdag Eftermiddag begyndte de langvejsrejsende gamle Elever at troppe op og fik straks god Lejlighed til at hilse paa Lærerne og gamle Kammerater. Ret før Aften slog Begtrup sine kendte Slag paa Klokkerne, og alle samledes i Foredragssalen, hvorfra Holger Begtrups aandsbaarne Ord om Højskolens Mænd tidligere og nu skar gennem den sommerlige Stilhed med usvækket Kraft.

Aftenen kom, og med den Sanglege i Haven. Men hvorfor nægte det. Vi savnede Formandens lille gesvindte Skikkelse til at sætte Liv i en Del træge Fyre, som stod rundt om Legepladsen og saa Pigerne lege uden at faa Mod til at være med i Lystigheden.

Og det blev Søndag Morgen med Flaget højt paa Stang og højrøstet Gensynsglæde blandt gamle Elever, som nu kom i Skarens, medens klappende Kameraer sprang frem overalt og gemte „lyse Aar, lykkelige Dage“ paa den følsomme Plade.

Saa var der Kirkegang. Pastor Dahl talte om den fortabte Søn —: „at bedømme ham efter den ene uheldige Periode af hans Liv vil være forkert. — Broderen ser kun Fortabelsen og holder fast ved denne Periode af hans Liv som den egentlige. For Faderen er det, som Sønnen var død, men er bleven levende igen. Faderen betragter ham som den genfundne Søn — og bliver gla-

dere og gladere ved det. — Stirrer vi bestandig ind i Fortabelsen bliver vi selv fortabte. Stirrer vi ind i Frelsen, bliver vi selv frelst.“
Saa var der Altergang.

Et festligt smykket Middagsbord, hvor der forgæves blev lyst efter de to Revisorer — Begtrup udlovede to 10 Ører i Ducør, men trods det favorable Tilbud udeblev de. — Umiddelbart efter Spisningen samledes vi til Elevforeningens Generalforsamling. Knud Madsen, Baarse, bød velkommen, idet han bragte en Hilsen fra Formanden, Forstander Hans Hansen, Fredensborg, der var forhindret i at komme til Stede, og oplæste Regnskabet, hvis Poster fordeler sig saaledes:

I N D T Æ G T E R:

Foreningens Beholdning fra foregaaende Aar.....	Kr. 1460.21
Medlemsbidrag	— 5992.70
Indvundne Renter.....	— 40.02
Andre Indtægter: Salg af Aarsskrifter m. m.....	— 173.27
	<hr/>
	Kr. 7666.20

U D G I F T E R:

Trykning af Aarsskriftet, Billedstof m. m.....	Kr. 3586.50
Opkrævninger og Forsendelser.....	— 1742.50
Frb. Højskoles almindelige og den udvidede Afdeling	— 800.00
Redaktionsudgifter	— 28.20
Sønderjyds Skoleforening.....	— 100.00
Sekretærløn	— 350.00
Forsk. Udgifter	— 72.30
	<hr/>
	Kr. 6679.50
Kassebeholdning	— 986.70
	<hr/>
	Balance... Kr. 7666.20
Underskud... ..	— 473.51

Regnskabet slutter med et Medlemsantal af 2977.

Regnskabet godkendtes.

Højskolelærer cand. polyt. Frederik L. Begtrup redegjorde for Redaktionenens Arbejde.

Fra Bestyrelsen forelaa der Forslag om at forhøje Medlemskontingentet med Portoen (45 Øre). Efter nogen Forhandling vedtoges det at sætte Kontingentet til 2 Kr. 25 Øre. Der bevilgedes 800 Kr. til ældre og yngre Afdeling. Aarsskriftet udstyres som

tidligere, og S. S. faar 100 Kr. Det henstilledes til Bestyrelsen at faa undersøgt, hvad et Navneregister over Medlemmerne vil koste. Af Bestyrelsen afgik Chr. Winther, Asta Jensen og Rs. Sværke. Ingen af dem ønskede Genvalg. Der valgtes Kresten Pedersen, Kjulerup, Elisabeth Christiansen, Faarevejle, og Halvdan Hansen, Sodby Fyn. Til Redaktionen genvalgtes Hans Hansen.

Efter endt Chokoladedrikning gik vi i firdelte Kolonner med den taktstoksvingende Forstander i Spidsen ned til Festpladsen i Haven, hvor alle Skolens Lærere havde Ordet. Den „ny“ Begtrup, cand. polyt. Frederik Begtrup, den „historiske“ Uhrskov, Kunstneren Hedegaard, Skuespilleren og Taleren Hostrup, den livserfarne Ole Jensen og endelig Holger Begtrup, hvis Tale drejede sig om den nær forestaaende Amerikarejse. Ved Aftensbordet takkede Kresten Pedersen, Kjulerup, Begtrup for den festlige Dag og ønskede under stor Tilslutning en rigtig god Rejse. En anden gammel Elev holdt en meget smuk Tale for Fru Begtrup, og Landbrugsminister Bording, ogsaa en gl. Frederiksborgelev, rettede en Tak til Ole Jensen og Begtrup.

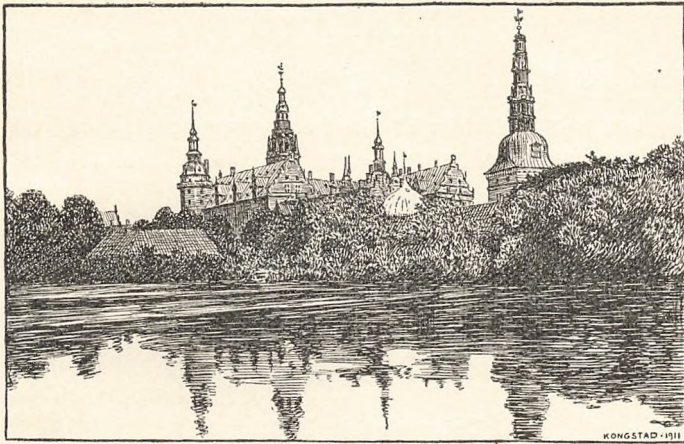
Saa begyndte Skuespillet „En Tale“ i Haven, men samtidig begyndte Thor at muntre sine Bukke, og længe varede det ikke, før Regnen raslede ned, og alle maatte søge Ly i Skolen. Men Sommerpigerne var ikke forknytte. Nogle af dem, der skulde have optraadt i Komedien som Kadetter og Søfolk, gav under megen Munterhed nogle Danse til bedste. Desuden læste Skuespilleren Thomas Hejle, der er Chef for Skoleteatret, nogle af Jeppe Aakjærs Digte.

Saadan formede i det store og hele Elevmødet sig.

Farvel og paa Gensyn lød det, da vi rejste, hver til sin Gerning. Et halvt Aar er gaaet siden da. Og i de festlige Timer, som Bogen skulde bringe til hver enkelt af gamle Frederiksborgelever, vil vi mødes som Kendinge, genopfriske vor Højskoletid og det sidste Møde og sige med Blikket vidt over Bogens opmarscherede Kolonner:

Paa Gensyn til Elevmødet i 1925.

Knud Madsen.

SMAAMEDDELELSER

ELEV MØDET 1925 afholdes Lørdag den 11. og Søndag den 12. Juli. Gamle Elever, der ønsker at deltage i Mødet, anmodes om at meddele det til Forstander Begtrup nogle Dage forud.

NÆRVÆRENDE AARSSKRIFT udkommer først i Februar 1925. Grunden hertil er, at vi meget har ønsket at faa Holger Begtrups Skildring af Amerikarejsen, der for øvrigt tillige udkommer som selvstændig Bog i Boghandelen, med i dette Skrift. De mange Forespørgsler angaaende Aarsskriftets Forsinkelse har vi undladt at besvare, da Omkostningerne derved vilde være blevet store, og Forsinkelsen paa Forhaand er meddelt gennem Højskolebladet.

NY BØGER. Andet Hefte af *Bibelske Billeder* af Joakim Skovgaard med Tekst af Holger Begtrup er udkommet. — Anders Uhrskov har udsendt fjerde og femte Bind af *Nordsjællandsk Folkeliv* under Titrerne *Højtid* og *Daqligt Liv*. Hermed er det store Værk afsluttet. — Den 3. Juli, da Axel Olrik vilde have fyldt 60 Aar, udkom *Axel Olriks Breve til Holger Begtrup*. — Paa Grundtvigs Fødselsdag, den 8. September, udkom *N. F. S. Grundtvigs Vartovs-Prædikener 1839—60*, i Udvalg ved Holger Begtrup.

INDHOLD

	Side
HOLGER BEGRUP: Min Rejse i Amerika.....	7
JENS R. HEDEGAARD: Billeder fra en gammel Hedegaard	124
ANDERS UHRSKOV: Et Besøg paa Kirkegaarden.....	131
HELGE HOSTRUP: Før hundrede Aar siden.....	140
GUSTAV LINDSTRØM: Fra mit Hjemsohn	149
HOLGER BEGRUP: Fra sidste Skoleaar.....	161
KNUD MADSEN: Elevnødet 1924.....	176
SMAAMEDDELELSER.....	179

Billederne i dette Hefte er af
KRISTIAN KONGSTAD og JENS R. HEDEGAARD.
Alle Gengivelser er udførte i
F. HENDRIKSENS Reproductions-Atelier, København.

